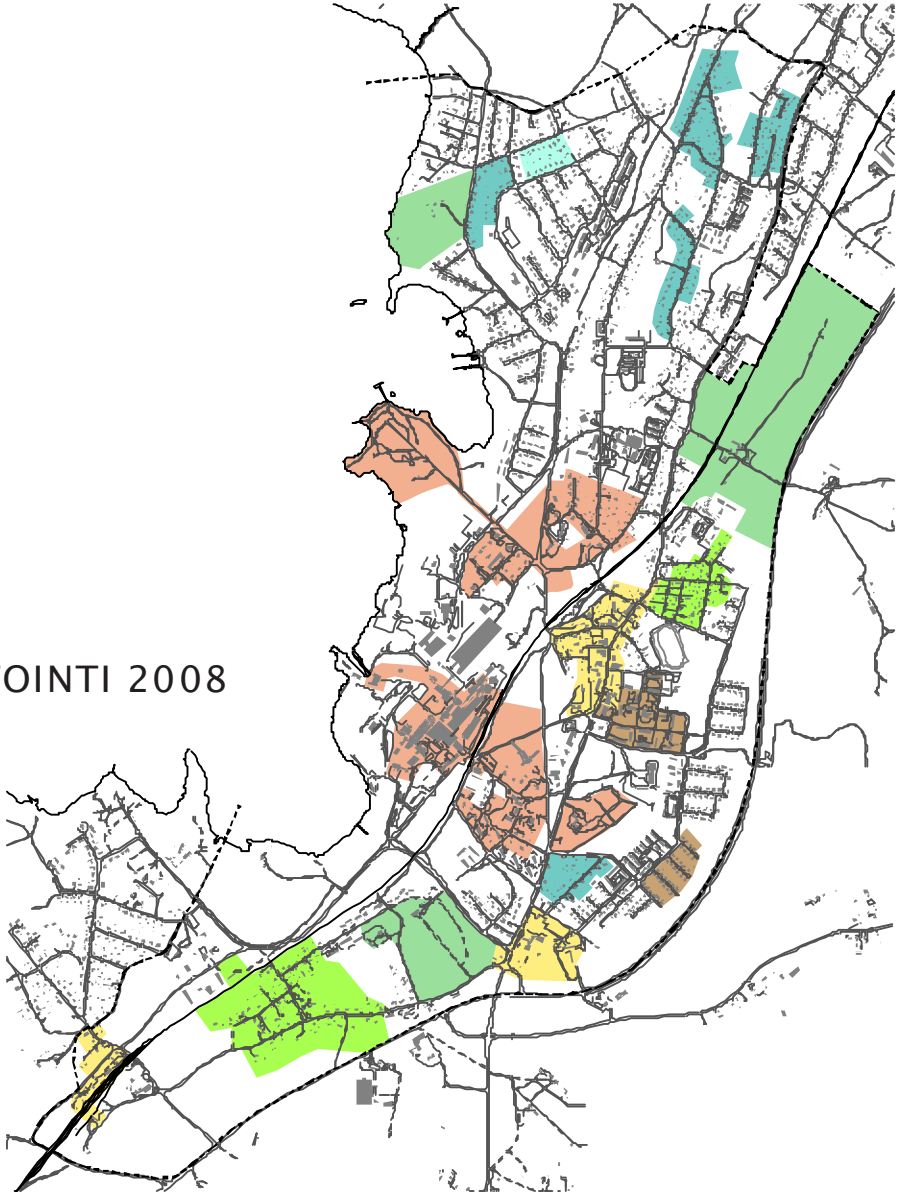
VIRKKALAN KAUPUNKIKUVALLINEN INVENTOINTI 2008

Lohjan kaupunkisuunnittelukeskus
Katariina Ockenström

31.12.2008

Virkkalan kaupunkikuvallinen inventointi 2008

Katariina Ockenström
Lohjan kaupunki, kaupunkisuunnittelukeskus

ISBN 978-952-5772-06-7

Lohja 2008

Sisällys

Esipuhe **2**

Virkkalan maankäytön ja asemakaavoituksen historiaa **5**
Alueen varhainen kehitys 5
Teollisuuden sijoittuminen Virkkalan alueelle 8
Asutuksen sijoittuminen ennen kaavoitusta 9
Virkkalan ensimmäiset asemakaavasuunnitelmat 11
1960-luvun rakennuskaavat 12
Virkkalan myöhempi kehitys 12

VIRKKALAN TEHDASYHDYSKUNNAN KAUPUNKIKUVALLINEN INVENTOINTI **15**

Virkkalan tehdasyhdyskunnan historiaa **16**
Kalkkitehtaan vaiheet pääpiirteissään 16
Tehdasta ympäröivä yhdyskunta 17

Tehdasyhdyskunnan inventoidut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet **21**
1. Kalkkitehtaan alue 21
2. Kässänhaka 30
3. Kässä 34
4. Tuusankujan ympäristö 38
5. Pähkinäniemi 46
6. Petter Forsströmin puutarha ja ympäröivät hedelmätarhat 48
7. Johtajien asuinalue Kala-Kokkosentien ympäristössä 50
8. Hapankaivontien ympäristön asuinalue 55
9. Virkkalan kirkko 59

Tehdasyhdyskunnan yksittäiset paikallishistoriallisesti arvokkaat rakennukset **62**

VIRKKALAN TEHDASYHDYSKUNTAA YMPÄRÖIVIEN ALUEIDEN KAUPUNKIKUVALLINEN INVENTOINTI **63**

Inventoidut kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet **65**
10. Kirkniemen aseman seutu 65
11. Kukkumäki 70
12. Kyrkstadin kartano 76
13. Virkkalan risti 80
14. Imatrantien ympäristön asuinalue 84
15. Impivaarantien ympäristön asuinalue 86
16. Lähdehaan asuinalue 88
17. Virkkalan kaupallinen keskusta 91
18. Suninhaka 100
19. Suni 102
20. Harjun rintamamiestaloalueet 105
21. Kortteli Tilhi 108
22. Vappulantien omakotialue 110
23. Rantala 112

Yksittäiset paikallishistoriallisesti arvokkaat rakennukset **115**

Lähteet **118**

Esipuhe

Teollisuuden ympärille kehittynyt Virkkalan taajama sijaitsee Lohjan kaupungin eteläosassa, Lohjanjärven ja I Salpausselkään kuuluvan Lohjanharjun hallitsemassa maiseman solmukohdassa. Lohjanjärvi ja Lohjanharju ovat luoneet vanhastaan edellytykset liikennereittien syntymiselle ja houkutelleet myös asutuksen sijoittumista seudulle. Vanhimpiin Virkkalan alueen kulttuurikerroksiin lukeutuvat kaksi kivikauden asuinpaikkaa sekä keskiajalla muodostunut kyläasutus ja maantieverkosto, jotka näkyvät suurelta osin edelleen maisemassa. Taajaman nykyinen ajallisesti kerroksellinen rakennuskanta liittyy läheisesti Virkkalan teollisuushistoriaan, jonka varhaiset vaiheet ajoittuvat 1800-luvun lopulle.

Virkkalan kaupunkikuvallinen inventointi on vireillä olevan Lohjan taajamaosayleiskaavan taustaselvitys. Kesällä ja syksyllä 2008 toteutetun inventoinnin tarkastelualue sijaitsee Virkkalan, Kyrkstadin, Vallaan, Jönsbölen ja Iso-Teutarin kylien alueella rajautuen lännessä Lohjanjärveen, idässä kantatie 25:een, pohjoisessa Vieremän alueeseen ja etelässä Kirkniemen rautatiealueeseen.

Lohjan kaupunkisuunnittelukeskuksen tilaaman inventoinnin on laatinut arkkitehti Katariina Ockenström. Työtä ovat ohjanneet kaavoitusjohtaja Heikki Rouvinen, yleiskaavoittaja Leena Iso-Markku, asemakaava-arkkitehti Leena Snellman-Kihlman, kaupunginarkkitehti Katariina Haigh, arkkitehti Miia Ajo, Lohjan museon johtaja Eero Ahtela sekä Länsi-Uudenmaan maakuntamuseosta rakennustutkija Johanna Björkman ja Tellervo Saukoniemi.

TYÖN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET

Inventoinnin tarkoituksena on selvittää Virkkalan alueen kulttuuriympäristöarvot ja tutkia niiden säilyttämisedellytyksiä. Työssä tarkastellaan nykyisen rakennuskannan suhdetta alueen historiallisiin kerrostumiin. Inventoinnin avulla on pyritty löytämään kaupunkikuvan ja paikallishistorian kannalta merkittävimmät alueet ja rakennukset. Työssä on tutkittu myös alueen kaavavaiheiden rakennustaiteellisia tavoitteita, niiden toteutumista ja kaupunkikuvan säilyneisyyttä.

Virkkalan kaupunkikuvallinen inventointi koostuu alueen maankäytön historian tutkimuksesta, kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden kuvauksesta sekä yksittäisten rakennusten kuvauksesta. Työ on jaettu kahteen osaan – Virkkalan tehdasyhdyskunnan kaupunkikuvalliseen inventointiin ja tehdasyhdyskuntaa ympäröivien alueiden kaupunkikuvalliseen inventointiin.

Tehdasyhdyskunnan inventoinnin aluerajaukseen kuuluvat vuosina 1897-1994 toimineen kalkki- ja sementtitehtaan rakennukset, tehtaan työntekijöiden ja johdon asuinalueet sekä mm. virkistysalue, kirkko ja kokoontumisrakennuksia. Teollisuuden ympärille kasvaneen yhdyskunnan säilynyt rakennuskanta on ajallisesti kerroksellista. Alueen vanhimmat rakenteet ovat 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta. Rakennuskannassa näkyvät myös tehtaan tuotantoon liittyvät rakennusmateriaalit kuten betoni, kalkkihiekkatiili ja siporex-harkko.

Tehdasyhdyskuntaa ympäröivien alueiden inventointirajaukseen kuuluu asuinalueita 1800-luvun lopulta 1970-luvulle, kaupallinen keskusta sekä mm. kartanoympäristö, kyläkeskus ja rautatiealue.

Inventointialueelta on nostettu esiin 23 kulttuurihistoriallisesti merkittävää aluetta, joiden maankäytön historia, kaavavaiheet ja tärkeimmät rakennukset on tutkittu. Lisäksi inventointialueelta on osoitettu aluerajausten ulkopuolelle jääviä rakennuksia, joilla on paikallishistoriallisia arvoja. Osaa alueista on arvioitu ainoastaan kaupunkikuvallisina kokonaisuuksina, jolloin niiltä ei ole nostettu esiin yksittäisiä rakennuksia.

Inventoitavat kohteet on valittu vuoteen 1979 mennessä rakennetusta rakennuskannasta. Tätä uudemmat rakennukset on jätetty tarkastelun ulkopuolelle. Kohteet on valokuvattu ja sijoitettu kartalle. Kiinteistökohtaiset valokuvat on ottanut Katariina Ockenström vuonna 2008, ellei toisin mainita.

Inventointityön pääasiallisina lähteinä ovat olleet Lohjan kaupungin rakennusvalvonnan piirustusarkistot, kartta- ja kaava-arkisto sekä paikkatietoaineistot. Tutkimustyössä on hyödynnetty myös Lohjan museon historiallista kuva- ja kartta-arkistoa.

ARVOTTAMISEN KRITEERIT

Kohteet on arvotettu inventointityön yhteydessä vuonna 2008. Arvottaminen perustuu kenttätyöhön ja arkistotutkimukseen. Luettelo ei ole kaupungin kannanotto kohteiden suojelutarpeesta, vaan tarve harkitaan normaaliin tapaan osana kulloistakin käynnissä olevaa kaavaprosessia.

Inventointialueelta on rajattu 23 kulttuurihistoriallisesti arvokasta aluetta, joilla on merkittäviä kaupunkikuvallisia ja historiallisia arvoja. Näiltä alueilta on nostettu esiin yksittäisiä rakennuk-

sia, jotka on määritetty joko kulttuurihistoriallisesti erityisen arvokkaiksi tai kyseisen alueen kannalta merkittäviksi paikallishistoriallisesti arvokkaiksi kohteiksi.

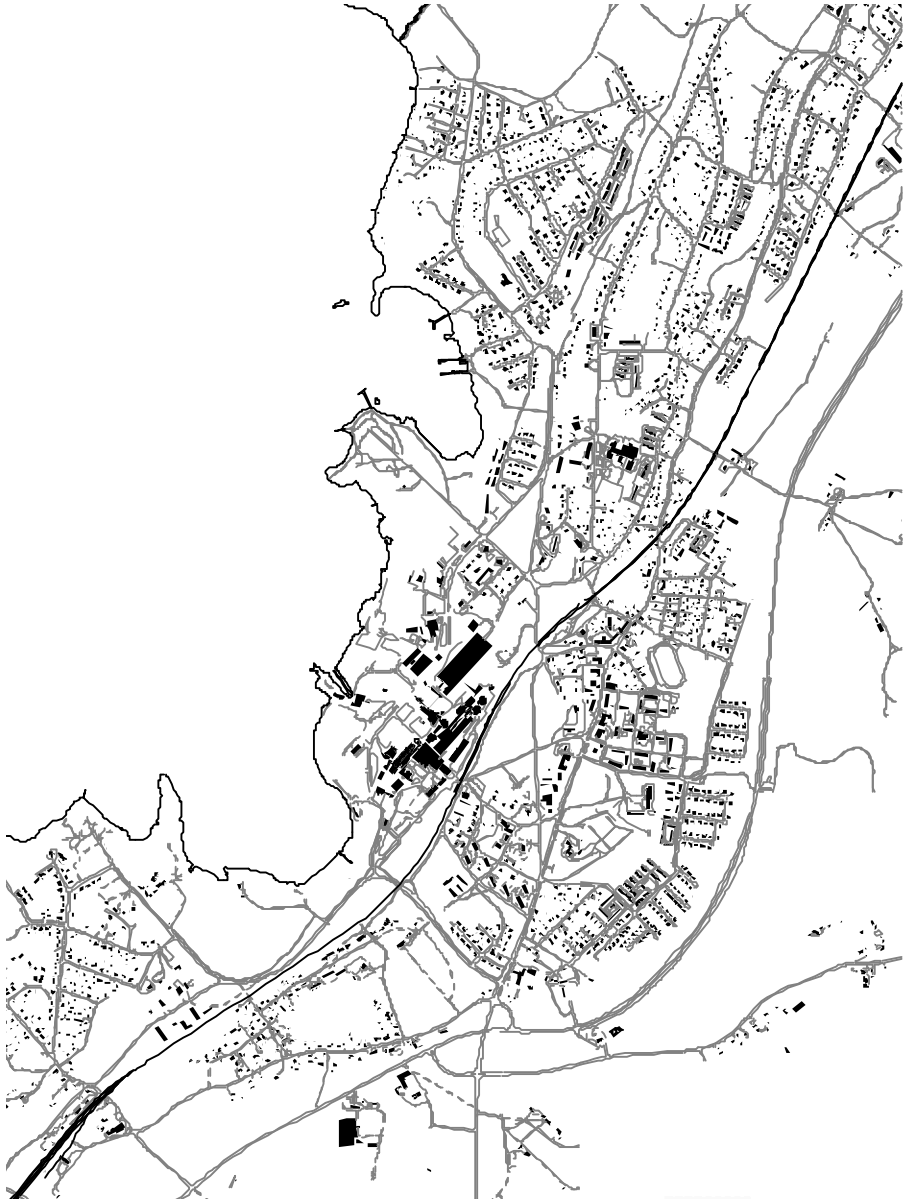
Inventointialueelta on tutkittu lisäksi 12 edellä mainittujen alueiden ulkopuolella olevaa yksittäistä rakennusta, joille on annettu pakallishistoriallinen arvo. Näistä rakennuksista seitsemän kuuluu tehdasyhdyskuntaan ja viisi sen ulkopuolelle.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävistä alueista on arvotettu neljä arvoluokkaa – arkkitehtoninen arvo (A), historiallinen tai kulttuurihistoriallinen arvo (H), säilyneisyys (S) sekä maisemallinen tai ympäristöllinen arvo (Y). Arvoluokkien määrittely perustuu vakiintuneeseen inventointien kriteeristöön.

Kullekin arvoluokalle on inventoinnissa annettu numeroarvo 1-4, jossa 1 on korkein arvo. Numeroarviointi on laadittu ensisijaisesti Lohjan kaupungin maankäytön suunnittelun tarpeisiin ja se soveltuu inventointialueeseen kuuluvien kohteiden keskinäiseen vertailuun.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden arvotuksessa on tarkasteltu alueita kokonaisuuksina. Kaikkien aluerajaukseen kuuluvien rakennusten ominaispiirteet vaikuttavat arvoluokille annettuihin numeroarvoihin. Alueisiin kuuluvat yksittäiset rakennukset voivatkin olla arvoltaan korkeampia tai matalampia kuin kokonaisuudelle annettu numeroarvo. Rakennuksia on tarkasteltu ulkopuolelta ja arvotettu ensisijaisesti osana kaupunkikuvaa.

Lohjalla 31.12.2008
Katariina Ockenström, arkkitehti

Numeroarvioinnissa käytettyjä perusteluita:

Arkkitehtoninen arvo (A)

1 Alueen arkkitehtuuri yksityiskohtineen on erittäin harkittua ja viimeisteltyä / alueella on edustavia esimerkkejä tietystä rakennustyypistä / alueen rakennukset ovat hyvin säilyneitä esimerkkejä oman aikakautensa rakentamistavasta

2 Alueen rakennukset edustavat hyvää rakentamistapaa / toiminnallisesti ja rakennustaiteellisesti tasapainoinen kokonaisuus / alueen rakennukset ovat rakentamisaikansa tai talotyyppinsä edustavia esimerkkejä

3 Alueen rakennustaiteellinen arvo on vähäinen / muutokset ovat laskeneet arkkitehtonista arvoa

4 Ei erityistä arkkitehtonista arvoa

Historiallinen ja kulttuurihistoriallinen arvo (H)

1 Alue liittyy merkittävällä tavalla kaavoituksen tai ympäristön rakentumisen historiaan / kertoo yhteiskuntahistorian tai talous- ja sosiaalihistorian ilmiöistä / liittyy merkittävällä tavalla paikallishistoriaan

2 Paikallishistorian kannalta merkittävä alue

3 Liittyy paikallishistoriaan

4 Ei erityistä kulttuurihistoriallista tai paikallishistoriallista arvoa

Säilyneisyys (S)

1 Alueen rakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan / tehdyt muutostyöt on onnistuneesti sopeutettu rakennusten alkuperäisasuun

2 Alue on säilynyt osin alkuperäisasussaan

3 Alueella on tehty runsaasti muutoksia

4 Alueen alkuperäisasu on tuhoutunut

Maisemallinen tai ympäristöllinen arvo (M)

1 Kaupunkirakenteen, kaupunkikuvan tai maiseman kannalta olennainen kohde / luonteenomainen osa kokonaisuutta / tärkeä maamerkki

2 Ympäristöön hyvin sopiva alue

3 Lähiympäristön kannalta ongelmallinen alue

4 Ei sovellu lähiympäristöönsä

Virkkalan maankäytön ja asemakaavoituksen historiaa

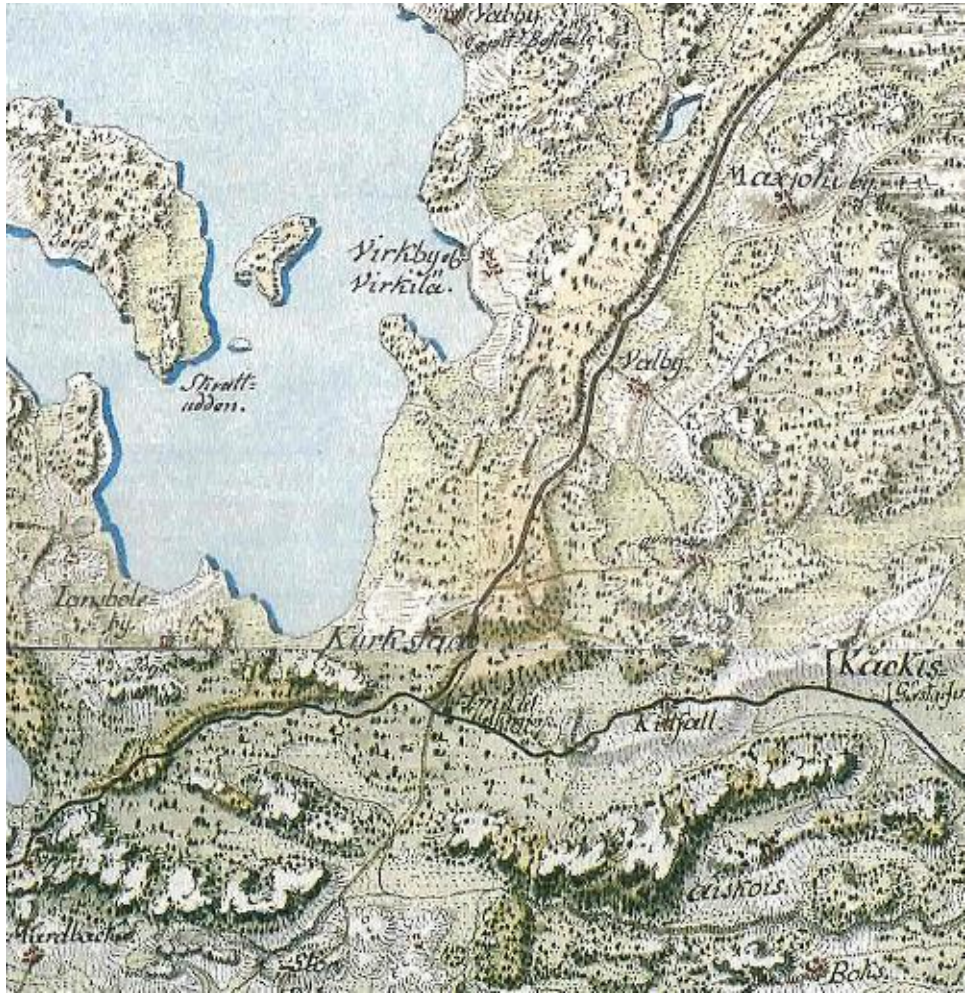
ALUEEN VARHAINEN KEHITYS

Virkkalan taajama lähialueineen sijaitsee Lohjan kaupungin eteläosassa, Lohjanjärven ja I Salpausselkään kuuluvan harjun tuntumassa.

Varhaisimmat merkit alueen asutuksesta ovat kivikaudelta peräisin. Muinaisjäännöksiin lukeutuvia kivikauden asuinpaikkoja on löydetty etelään viettäviltä hiekka- ja hietarinteiltä Kukkumäen ja Sunin alueilta. Löydöt sijoittuvat muinaisen Litorinameren (n. 40 mpy) rantaviivan tuntumaan.

Alueen pysyvä asutus syntyi keskiajan kuluessa viljelykseen soveltuneiden savi- ja hiesumaiden äärelle sekä maanteiden ja tärkeänä kulkureittinä olleen Lohjanjärven läheisyyteen. Virkkalan kylä käsitti vuoden 1540 maakirjojen mukaan viiden maatilan maat. Tiivis ryhmäkyläämäinen kyläkeskus sijaitsi Lohjanjärven rannalla, nykyisen Vappulantien varrella. Virkkalan eteläpuolella oli Kyrkstadin kaksi taloa käsittänyt kylä, jonka rakennukset sijaitsivat nykyisen Virkkalantien länsipuolella olevassa rinteessä. Lohjan kirkolle johtavan maantien varressa oli Vallaan yhden talon kylä.

Kyrkstadin alueella sijaitseva Virkkalan risti oli tiettävästi jo 1300-luvulta lähtien valtakunnallisesti merkittävä liikenteen solmukohta. Lohjanjärven eteläpuolitse kulki Turusta Viipuriin johtanut Suuri Rantatie, joka oli yksi Suomen ensimmäisistä maanteistä ja vuosisatojen ajan tärkeä valtaväylä. Suuren Rantatien pohjoiselta reitiltä haarautui Virkkalan ristillä ratsupolku Lohjan kirkolle ja edelleen harjujaksoa seuraten Hämeen linnaan. Tien eteläinen haara johti

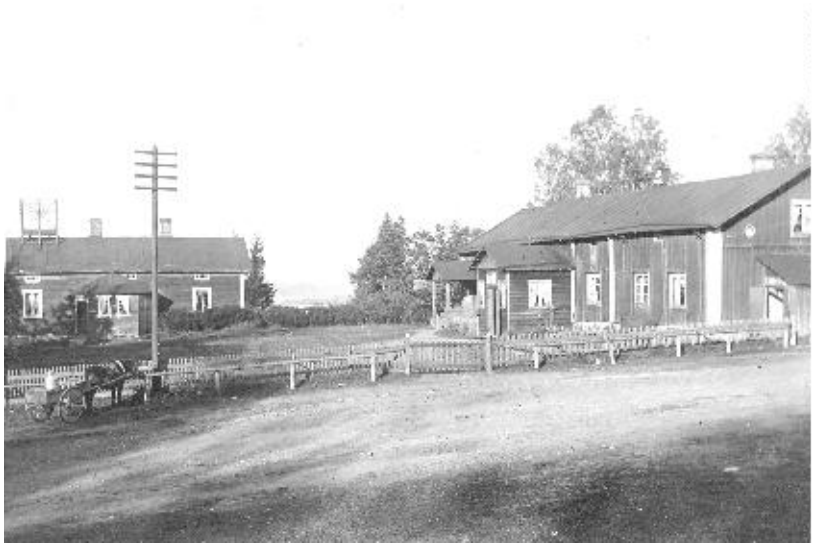
Ote kuninkaankartasta vuodelta 1783. Kyrkstadin kylässä risteävät Turusta Viipuriin johtanut Suuri Rantatie sekä Raaseporin ja Hämeenlinnan välinen maantie. Alanen 1989.

Raaseporiin. Risteyksen läheisyydessä sijainneella Kyrkstadin tilalla toimi kestikievari 1830-luvun lopulta lähtien.

Isojako suoritettiin Virkkalan ja Vallaan kylissä 1770-luvulla. Isojaon tarkoituksena oli peltojen sarkajaon haittojen, kuten palstojen monilukuisuuden ja yhteisomistuksen poistaminen. Virkkalan kylään kuuluneet Kässän, Sorkin ja Tuusan tilakeskukset siirrettiin isojaossa kylän halki kulkeneen Vappulantien varteen, harjun länsireunalle. Flasin tila (myöhemmin Vieremä) jäi puolestaan Virkkalan vanhalle kylätontille. Vallaan kylässä isojaon piiriin kuuluivat Sunin ja Knaapin tilat sekä Seppään kuuluneet kaksi tilaa. Silloiset yksitaloiset kylät, kuten vuonna 1696 ratsutilaksi tullut Kyrkstad, eivät olleet mukana isojaossa.

Kylien vanhimmat pellot sijaitsivat 1700- ja 1800-luvuilla kyläkeskusten ympärillä olevilla savi-, hiesu- ja hietamailla. Kylien niityt olivat peltojen läheisyydessä. Laajimmat niittyvyöhykkeet sijaitsivat Lohjanjärven rannalla, Virkkalan kylätontin pohjoispuolisessa painanteessa ja Maksjoen varrella.

Virkkalan asutuksen varhaisimmista vaiheista ovat säilyneet Vallaan kyläpaikka ympäröivine peltoineen, Vieremän ja Kässän päärakennukset sekä 1700-luvun loppuun mennessä rakennetut tielinjaukset muutamia tienoikaisuja ja katkoksia lukuun ottamatta. Vanhimmat tielinjaukset noudattavat nykyisiä Kuninkaantien, Virkkalantien, Maksjoentien ja Vappulantien linjauksia.

Vas. Kyrkstadin kestikievari sijaitsi nykyisten Nuorisotien ja Tynninharjuntien risteyksessä. Kuva 1900-luvun alusta. LM 605.

Oik. Virkkalan vanha asema. LM 1058.

VIRKKALAN ALUEEN ASUTUSHISTORIA NYKYMAISEMASSA

Kivikauden asuinpaikka, muinaisjäännös

1500-luvun kyläpaikka

1800-luvun tilakeskus
(Lähde: Senaatin kartta n. 1870)

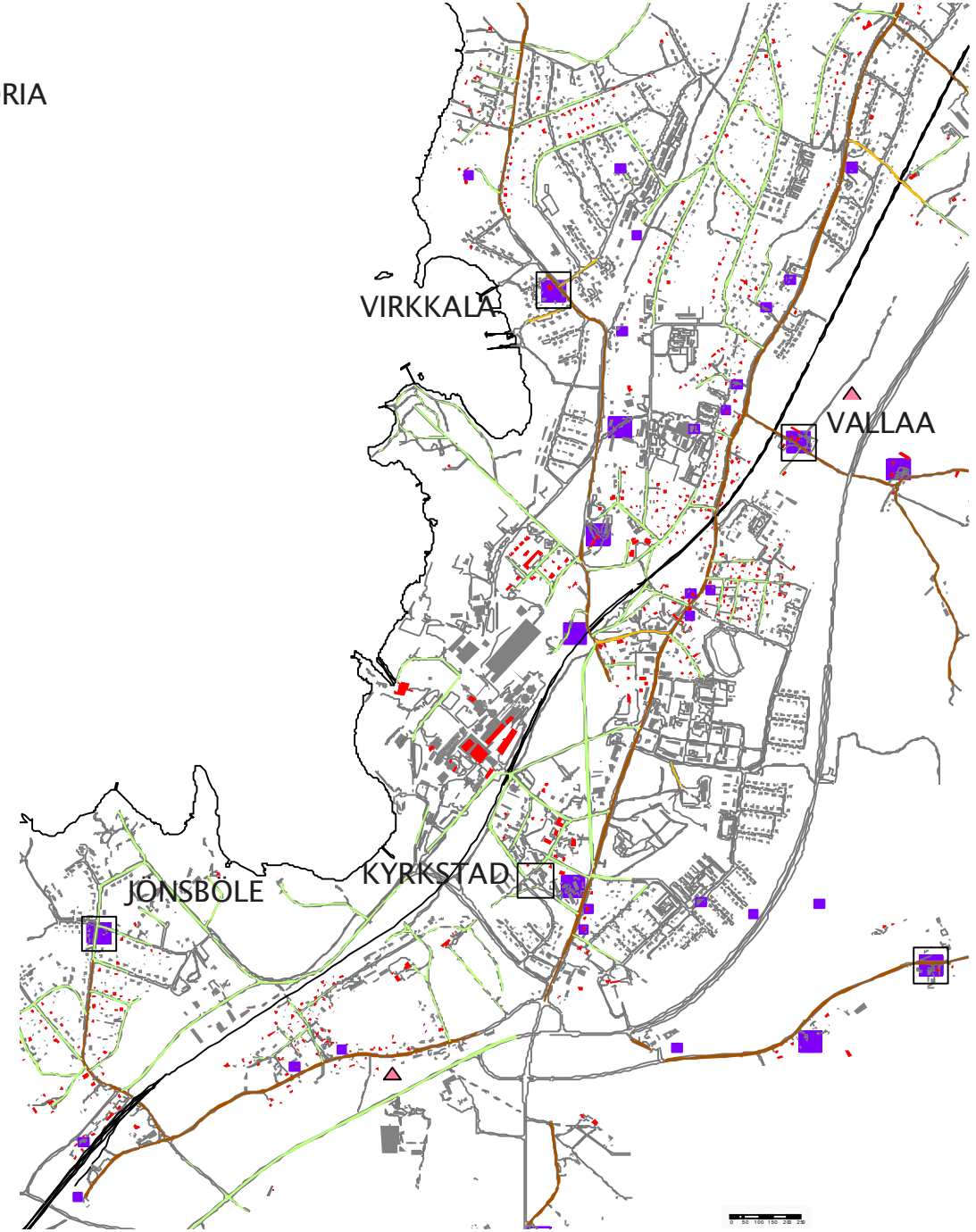
1800-luvun asutusta
(Lähde: Senaatin kartta n. 1870)

Säilynyt rakennuspaikka 1940-luvun alusta

1700-luvulta periytyvä tielinja

1800-luvulta periytyvä tielinja

1940-luvun alkuun mennessä rakennettu tielinja

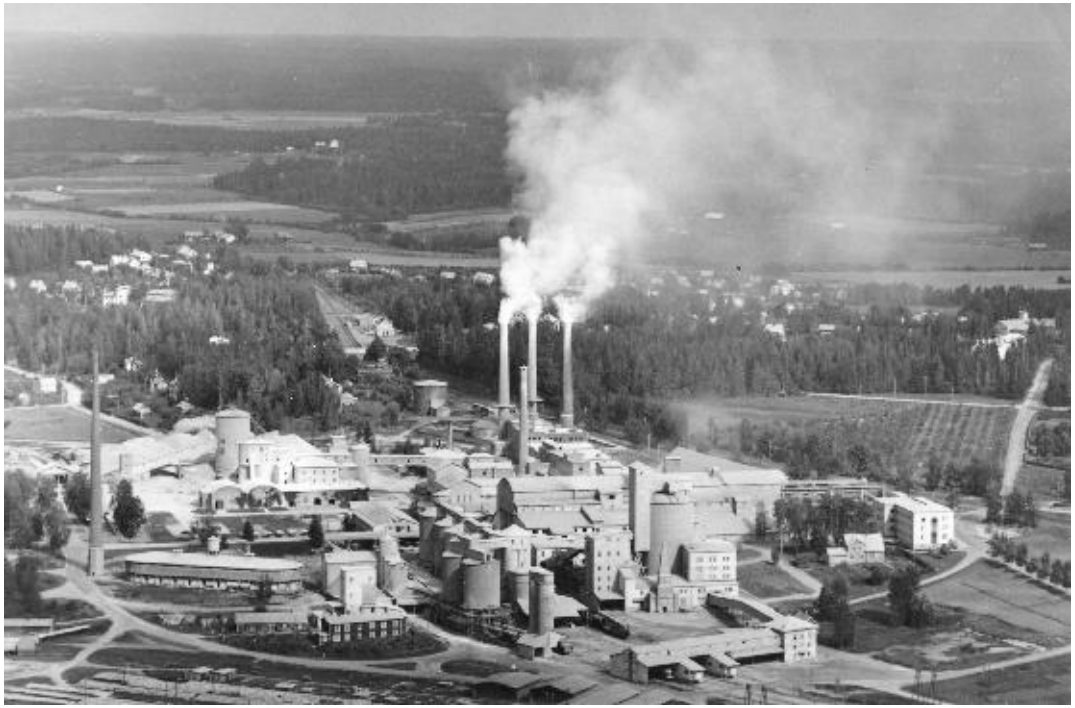
TEOLLISUUDEN SIJOITTUMINEN VIRKKALAN ALUEELLE

Virkkalan alueen halki lounais-koillissuunnassa kulkeva Hangon ja Pietarin välinen rautatie valmistui vuonna 1873. Yksityisen venäläisyhtiön rakennuttama rautatie suunniteltiin pääasiassa läpikulkuliikennettä varten. Rautatie päätyi Suomen suuriruhtinaskunnan haltuun vuonna 1875, jonka jälkeen paikallisliikenteen asemapaikkoja voitiin perustaa mm. Virkkalaan ja Kirkniemeen.

Rautatie sekä alueen sijainti Lohjanvesistön alajuoksulla loivat yhdessä edulliset olosuhteet alueen teollistumiselle. Lohjanjärvi tarjosi hyvän uittovesistön ja rautatie mahdollisti valmiiden tuotteiden kuljettamisen järven rannalta eteenpäin. Alueen ensimmäinen höyrysaha perustettiin jo vuonna 1865. Se sijaitsi Virkkalan vanhan kylätontin läheisyydessä, Kässän tilan mailla. Rautatien valmistumisen jälkeen perustettiin Kyrkstadin rusthollin maille Kyrkstadin höyrysaha vuonna 1875 ja Lohjan höyrysaha vuonna 1889.

Samalla alueella käynnistettiin vuonna 1891 tiilitehdas, vuonna 1897 kalkkitehdas ja vuonna 1907 Kirkniemen lasitehdas. Virkkalan teollisuuslaitoksista merkittävimmäksi muodostui Lohjan Kalkkitehdas Oy, joka osti Kyrkstadin ja Lohjan höyrysahat 1910-luvun lopulla. Sahat ja lasitehdas lakkautettiin vuoteen 1925 mennessä, mutta kalkkitehdas jatkoi toimintaansa vuoteen 1994 saakka.

Höyrysahojen perustaminen vaikutti ratkaisevalla tavalla Lohjan teollisuuden liikkeellelähtöön ja Virkkalan asutuksen kasvuun. Virkkalan ja Kyrkstadin maille kasvoi 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkuvuosina merkittävä teollisuuskeskus, jossa asui 1910-luvulla jo yli tuhat asukasta. Virkkalan varhaisesta teollisuushistoriasta ovat säilyneet kalkkitehtaan alue ja siellä oleva kalkinpolttouuni vuodelta 1897.

Kalkkitehtaan alue lounaasta kuvattuna. Taustalla tehdasyhdyskunnan ja Virkkalan kaupallisen keskustan rakennuksia. LM 28856.

ASUTUKSEN SIJOITTUMINEN ENNEN KAAVOITUSTA

Vanhojen karttojen perusteella Virkkalan alueen asutus levisi 1800-luvun kuluessa kylätonttien ja isojaossa muodostuneiden tilakeskusten lähiympäristöön. Etenkin maanteiden varsille syntyi torppa- ja mäkitupa-asutusta. Suuren rantatien varrelle uusia asuinpaikkoja syntyi mm. Kirkniemen aseman läheisyyteen ja Kukkumäen etelärinteelle. Virkkalan Ristiltä Lohjan kirkolle johtavan maantien varrella asutus sijoittui Kyrkstadin kestikievarin läheisyyteen, nykyisen Asemakujan risteykseen sekä harjun rinteelle Vallaan kylätontin länsipuolelle. Asutusta syntyi myös Virkkalan vanhan kylätontin ympärille, jonne sijoittuivat mm. Fatjan tilakeskus sekä Flasin tilasta erotettu Arvid Järnefeltin Rantala.

Rautatien varrelle, höyrysahojen välittömään läheisyyteen, rakennettiin 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa asuinrakennuksia sahojen ammattiväelle. Työväen asunnot sijoitettiin tiiviiksi ryhmiksi mm. nykyisen Jermunkujan varrelle sekä Kukkumäen koillispuoliselle rinteelle Kyrkstadin kartanon uudemman päärakennuksen (1885) läheisyyteen. Myös lasitehtaan työväki asettui Kukkumäen rinteelle 1900-luvun alkuvuosina. Työväen asuinrakennukset olivat pääasiassa 1-2 huonetta ja keittiön käsittäneitä pieniä mökkejä tai suuria nk. työläiskasarmeja, joissa oli useampi hellahuoneen ja kamarin asunto.

Lohjan Kalkkitehtaan työväestölle rakennettiin asuntoja tehdasrakennusten läheisyyteen viimeistään vuodesta 1906 alkaen. Työväestön omakotialueet alkoivat rakentua 1920-luvun alussa, kun kalkkitehtaan työntekijöille tarjottiin mahdollisuutta tonttimaan hankintaan. Kalkkitehtaan ympärille, harjun ja Lohjanjärven väliselle alueelle, muodostui vähitellen asuinalueiden sekä mm. kokoontumisrakennusten, kirkon ja virkistysalueen muodostama tehdasyhdyskunta, jonka rakennukset ovat hyvin säilyneet.

Vieremän tila Virkkalan vanhalla kylätontilla. Taustalla Arvid Järnefeltin Rantala. Kuva 1900-luvun alusta. LM.

Virkkalan alueelle ei aluksi muodostunut varsinaista palvelukeskusta. 1800-luvun loppupuolella lähinnä vain Kyrkstadin kestikievarissa oli kauppatoimintaa. Kaupoille ei ollut tarvetta, sillä tehdaslaitokset huolehtivat vielä tuolloin työntekijöidensä aineellisista tarpeista. Virkkalan nykyinen keskusta-alue alkoi rakentua 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa rautatiepysäkin viereiselle hiekkanummelle. Kaupallisen keskustan kehittymiseen vaikuttivat erityisesti kalkkitehtaan kasvu ja paikkakunnalle asettunut konttoriväki ja toimihenkilöt, joille Kyrkstadin omat maataloustuotteet eivät riittäneet. Useita uusia kauppoja perustettiin etenkin 1920-luvulla kalkkitehtaan sementtiteollisuuden käynnistyttyä ja tehtaan työntekijämäärän lisäännyttyä.

Kyrkstadin kestikievari säilyi käytössä kaupallisen keskuksen eteläpuolella. Sen rakennuksissa aloitti toimintansa myös suomenkielinen kansakoulu vuonna 1894. Muihin Virkkalan alueen palveluihin lukeutuivat Jönsbölen ruotsinkielinen kansakoulu (1885), Virkby skola (1897), säästöpankki (1905) ja nk. köyhäintalo. Vuonna 1930 käynnistyi Lohjan kunnan ja Lohjan kalkkitehtaan yhteinen Virkkalan sairaala Kässän tilan entisessä päärakennuksessa.

Kaupallisen keskustan tuntumaan sijoittui myös asuinrakennuksia. Asuinalueista parhaiten on säilynyt Sunin tilasta erotettu Suninhaan pientaloalue puutarhatontteineen ja kujineen. 1920- ja 1930-luvuilla rakennetulla alueella asui niin kalkkitehtaan työntekijöitä kuin käsityöläisiäkin.

Lohjan kalkkitehdas vastasi maanomistajana suurelta osin alueen tiestön rakentamisesta ja kunnossapidosta 1900-luvun alkupuolella. Tehdas vaikutti myös yleisten teiden rakentamiseen ja ylläpitoon. Lohjan kunnan tehtäviin teiden kunnossapito sekä mm. vesi- ja viemäriverkosto tulivat vasta 1960-luvulla.

Virkkalan kaupallinen keskusta rakentui aseman läheisyyteen, Virkkalan ristiltä Lohjan kirkolle johtavan maantien varteen. LM 26151.

VIRKKALAN ENSIMMÄISET ASEMAKAAVASUUNNITELMAT

Ensimmäinen ympäristönkäyttöä säätelevä laki, asemakaavalaki, astui voimaan vuonna 1932. Uudenmaan lääninhallitus teki vuonna 1935 päätöksen, jonka mukaisesti tiiviisti ja suunnittelemattomasti rakentuneessa Virkkalassa oli ryhdyttävä toimenpiteisiin rakennussuunnitelman laatimiseksi alueelle. Ensimmäinen rakennuskielto osalle suunniteltavaa aluetta määrättiin vuonna 1935, jonka jälkeen suoritettiin Virkkalan asemakaavamittaus rakennussuunnitelman pohjaksi.

Rakennussuunnitelmaa ryhdyttiin laatimaan Rakennushallituksessa vuonna 1940. Suunnittelualue rajautui Lohjanjärven, Jusolanlammen, Ketun tilan, Hannulan, Virkkalan ristin, Pikkujärven ja Osuniemen väliselle alueelle. Virkkalan alueelle vuonna 1935 asetettua rakennuskieltoa laajennettiin vuonna 1948 Vappulan kylän suuntaan.

Vuosina 1951 ja 1952 valmistuivat arkkitehtien Erich von Ungern-Sternbergin ja Erkki Hykön laatimat rakennussuunnitelmat Virkkalan pohjoisille ja eteläisille osille. Suunnitelmia ei tiettävästi kuitenkaan toteutettu laajemmin.

1940-50-lukujen rakentamiselle ovat leimallisia rintamamiehille ja karjalan siirtoväelle rakennetut asuinalueet suurine puutarhatontteineen ja tyyppipiirustuksiin pohjautuvine asuinrakennuksineen. Uusien alueiden rakentamista Virkkalaan rajoittivat kuitenkin voimassa olleet rakennuskiellot. Jälleenrakennuskaudella asuinalueita rakennettiin Fatjan alueelle harjulle, Kyrkstadin alueelle Virkkalan ristin läheisyyteen sekä Vappulantien varrelle, Vieremän peltoaukean laidalle. Jönsbölen alue rakennettiin puolestaan Kirkniemen kartanon luovuttamalle maalle Lohjan Kalkkitehtaan teettämän ja vuonna 1946 vahvistetun rakennussuunnitelman mukaan.

Virkkalan keskusta etelästä kuvattuna1950- ja 1960-lukujen vaihteessa. LM 625.

1960-LUVUN RAKENNUSKAAVAT

Ympäristönkäytön yleislakina asemakaavalakia seurasi vuonna 1959 voimaan astunut rakennuslaki. Kaavojen laatiminen siirtyi uuden lain myötä valtion viranomaisilta kunnalliseksi tehtäväksi.

1950-luvun alussa valmistunut Virkkalan alueen rakennuskaavatyö oli tehtävä uudelleen, sillä uusi rakennuslaki edellytti kaavamerkintöjen muuttamista. Lisäksi liikenteen vaatimukset olivat ratkaisevasti kasvaneet ja uusia tiehankkeita oli suunnitteilla. Kaavatyö annettiin Maaseudun keskusrakennustoimisto Oy:lle vuonna 1960. Alueen suuren koon vuoksi se jaettiin osiin, joita olivat Virkkala, Maksjoki, Vieremä, Fatja ja Kukkumäki-Jönsböle. Vuosina 1965-67 vahvistettujen kaavojen allekirjoittajina olivat DI Juhani Wallenius ja arkkitehti Nils Kostiainen.

Kaavoissa valtaosa rakennusmaasta varattiin omakotiasutukselle. Virkkalan keskustaan, Fatjan eteläosaan, Vieremän itäosiin sekä Kukkumäen länsi- ja itäosiin ehdotettiin myös kerrostalo- ja rivitalomaista rakentamista. Tehokasta asuinrakentamista suunniteltiin mm. Tuusan ja Kässän tilakeskusten paikalle harjun länsirinteelle. Noin 12 ha:n suuruisella kerrostaloalueella rakennusten paikat suunniteltiin erityisesti maisema ja näköalat huomioiden.

Yleisten rakennusten korttelit pyrittiin keräämään kaavassa yhteen ja ”tarkoituksettomia viherіöitä” vältettiin. Puistoja suunniteltiin keskuspuistomaisiksi vyöhykkeiksi ja melusuojiksi teiden ja teollisuusalueiden reunoille. Olemassa ollut kalkkitehtaan alue säilytettiin kaavassa teollisuusalueena. Uusia teollisuusalueita sijoitettiin kaavoissa radan varteen Vieremän pohjoispuolelle, Sunin tilan länsipuolelle ja nykyisen Kirkniementien varteen. Radan varteen, Virkkalantien pohjoispäähän sijoitettiin myös ”käsiteollisuustontteja”.

Liikenteellisesti tärkeänä hankkeena pidettiin Tynninharjun paikallistien rakentamista, jolloin kalkkitehtaan raskas liikenne olisi siirtynyt omalle väylälleen. Tynninharjuntien suunniteltu linjaus noudatti Vieremän itäreunassa kalkkitehtaan ja Ojamon kaivoksen välisen, sittemmin puretun, radan linjausta. Kasvavan liikenteen tarpeita ajatellen kaava-alueille suunniteltiin kaikkiaan 12 huoltoasemaa Maksjoki ja Jönsböle mukaan lukien. Liikennesuunnitelmiin vaikutti osaltaan 1960-luvun alussa valmistunut Lohja-Hanko-”moottoritie”, jonka linjaus kulki Virkkalan kaava-alueen itäreunassa.

Suunnitelmien pohjana olivat myöhemmin ylimitoitetuiksi osoittautuneet väestöennusteet, jotka perustuivat rakenteilla ja suunnitteilla olleiden teollisuusyritysten kasvuennusteisiin. Tuolloin Virkkalan odotettiin kasvavan kunnan pääkeskukseksi. Lohjan kauppalan tarjoamat palvelut hidastivat kuitenkin Virkkalan myöhempää kehittymistä.

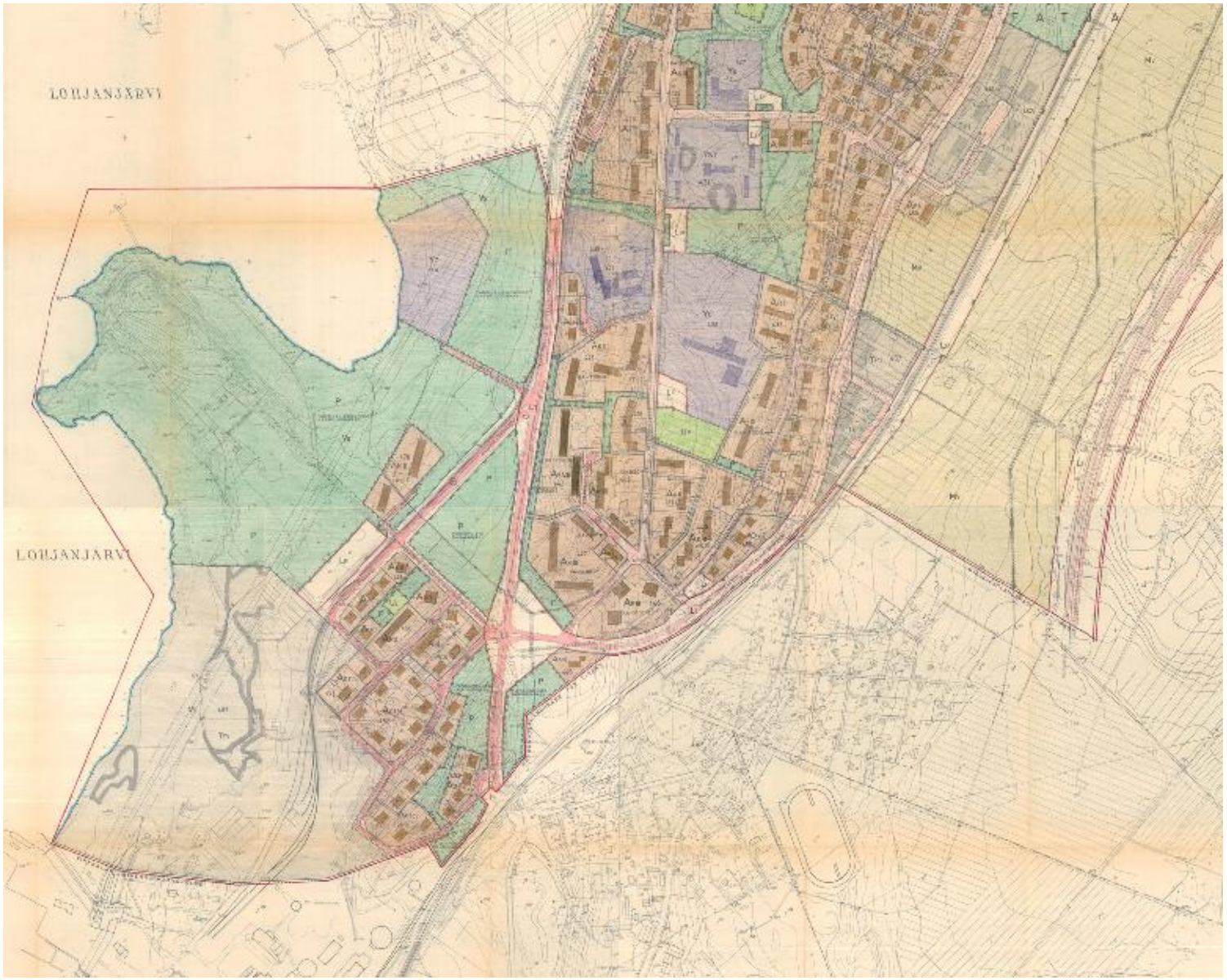
1960-luvun kaavat ovat suurelta osin voimassa inventointialueen reunoilla – Vieremän, Vallaan ja Kukkumäen alueilla, Fatjan pohjoisosissa sekä Kalkkitehtaan tehdasalueella. Inventointialueen keskivaiheilla uudemmat kaavamuutokset on tehty useassa eri vaiheessa.

VIRKKALAN MYÖHEMPI KEHITYS

Virkkalan kehitys on ollut riippuvainen teollisuuden kehityksestä. Taajaman kasvu oli hidasta 1960-luvun puoliväliin saakka, jolloin Kirkniemessä käynnistynyt Metsäliiton teollisuus Oy:n paperitehdas kasvatti taajamaa etelään. Paperitehtaan laajentaminen 1970-luvulla yhdessä rakennustoiminnan nousukauden kanssa tuottivat Virkkalalle lyhytaikaisen nopean kasvukauden, jolloin taajaman keskustan itäpuolelle rakennettiin mm. laajahko kerrostaloalue. 1970-luvun asemakaavamuutoksiin perustuen rakennettiin myös Impivaarantien ympäristössä olevat omakoti- ja rivitaloalueet. 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuja asuinalueita on lisäksi Vieremässä ja Fatjan koulualueen ympäristössä.

Kaavoittamisen painopiste siirtyi 1970-luvulla Etelä-Lohjalta Pohjois-Lohjalle. 1980- ja 1990-luvuilla kaavoitettiin asuinalueita Kyrkstadin alueelle, Vieremän vanhan päärakennuksen ympäristöön ja harjulle Fatjan alueelle.

Vanhinta taajamarakennetta on täydennetty eri aikoina. Etenkin Virkkalan keskusta on ajallisesti kerroksellinen. Kaupallisessa keskustassa on säilynyt useita 1900-luvun alun liike-, asuin- ja koulurakennuksia sekä liikerakennuksia 1950- ja 1960-luvuilta. Vanhimpia säilyneitä asuinalueita ovat Kukkumäen ja Suninhaan työläiskaupunginosat sekä kalkkitehtaan tehdasyhdyskuntaan kuuluvat alueet. Myös rintamamiestaloalueet harjulla, Vieremässä ja Virkkalan ristin alueella ovat hyvin säilyneitä.

Ote Fatjan asemakaavasta vuodelta 1964.

Ilmakuva pohjoisen suunnalta vuodelta 2001. Lentokuva Vallas Oy.

VIRKKALAN TEHDASYHDYSKUNNAN KAUPUNKIKUVALLINEN INVENTOINTI

Virkkalan tehdasyhdyskunnan historiaa

Virkkalan entinen kalkkitehdas tehdasyhdyskuntineen sijaitsee Virkkalan ja Kyrkstadin kylien alueella Lohjan eteläosassa. Lohjan Kalkkitehdas Oy on ollut Suomen tärkeimpiä sementtitehtaita Paraisten kalkin ohella. Tehtaan tuotanto lopetettiin vuonna 1994.

Kalkkitehdas perustettiin vuonna 1897 seudulle, jossa oli ennestään sahateollisuutta ja työvoimaa. Asukkaita Virkkalanseudun kylissä oli 1800-luvun lopussa yhteensä noin tuhat. Vuosina 1865, 1875 ja 1889 perustetut höyrysahat olivat sijoittuneet Lohjanvesistön tarjoamien hyvien uittovesistöjen äärelle Lohjanjärven rannalle. Alueen teollistumiseen oli vaikuttanut merkittävästi myös se että vuonna 1873 valmistunut Hangon-Hyvinkään rautatie sivusi ainoassa kohdassa vesistöä juuri Virkkalassa, joten valmiiden tuotteiden vienti järvenrannalta eteenpäin oli yksinkertaista.

Lohjan laajat kalkkikiviesiintymät houkuttelivat Lohjan Kalkkitehtaan perustajaa Karl Forsströmiä kotitilallaan harjoittamaansa kalkinpolttoa laajempaan teollisuustoimintaan. Hän vuokrasi kalkkikiviesiintymiä eli ns. kalkkivuoria Lohjansaaresta ja Tytyrin alueelta. Lohjanjärven ranta-alue valikoitui kalkkitehtaan sijoituspaikaksi, sillä paikalta oli hyvät vesiyhteydet Lohjanjärven rantojen ja saarien kalkkikiviesiintymiin. Vesi- ja rautatieyhteyksien lisäksi kalkkitehtaan sijaintiin vaikutti sahojen läheisyys, sillä höyrysahoilta saatiin tehtaalle huokeaa polttoainetta sahojen jätepuusta.

Kalkkitehtaan noin yhden hehtaarin suuruinen tontti rautatien ja järven välisellä alueella vuokrattiin Kyrkstadin maista, entiseltä niittymaalta. Tehdasaluetta laajennettiin vuonna 1906, kun kalkkitehdas hankki omistukseensa noin 30 hehtaaria käsittäneen Nybackan tilan, joka oli osa Kyrkstadin ratsutilaa. 1910-luvun lopulla ympäröiviä maita hankittiin kaikkiaan yli 100 hehtaarin verran.

KALKKITEHTAAN VAIHEET PÄÄPIIRTEISSÄÄN

Kalkkiuuni rakennettiin vanhan tiilitehtaan paikalle vuonna 1897. Kalkkitehdas toimi alkuaikoina vain osan vuotta, sillä kalkilla oli menekkiä ainoastaan lämpiminä vuodenaikoina. Rakennuslaastin valmistukseen käytetty sammutettu kalkki oli Lohjan Kalkkitehtaan yksinomaisena tuotteena vuoteen 1907 saakka. Vuonna 1907 valmistui kalkinpolttoa varten rakennettu rengasuuni, jonka myötä tuotanto kasvoi huomattavasti. Tehtaan oma voimalaitos perustettiin vuonna 1906.

Kalkkitehdas vuonna 1908. Peltojen ympäröimä tehdasalue etelästä kuvattuna. LM 996.

Lohjan Kalkkitehtaasta muodostettiin osakeyhtiö vuonna 1914. 1910- ja 1920-luvuilla toimintaa laajennettiin perustamalla sementtitehdas ja hankkimalla Kyrkstadin ja Lohjan höyrysahat työväenasuntoineen tehtaan omistukseen. Vuonna 1919 rakennettiin myös uusi voimalaitos. Sementin tuotanto nousi koko 1920-luvun ajan. Sementtiuuneja valmistui vuosina 1919, 1924 ja 1929. 1930-luvun alussa sementin tuotanto laski, mutta nousi jälleen nopeasti vuonna 1938 valmistuneen uunin myötä. Uusia sementtiuuneja hankittiin vielä vuosina 1951, 1963 ja 1971.

Kalkkikiven kuljetus järven kautta jatkui 1920-luvulle saakka, kunnes kalkkitehtaan ja vuonna 1924 hankitun Ojamon kaivoksen välille rakennettiin kapearaiteinen rautatie. Vuonna 1931 valmistui uusi kalkinpolttoon tarkoitettu rengasuuni 80 m korkeine savupiippuineen. Tehtaalle valmistui 1930-luvun lopulla myös laboratorio raaka-aineiden ja tuotteiden tarkkailua varten.

Kalkin ja sementin rinnalle yhtiön valmistusohjelmaan tulivat sittemmin kalkkihiekkatiilet, Siporex-kevytbetoni, kiviainekset, valmisbetoni ja betonituotteet.

Tehtaan johdossa oli alusta alkaen Karl Forsströmin poika Petter, joka loi 65 vuotta kestäneen johtajan uransa aikana yrityksestä suurteollisuuslaitoksen, johon liitettiin niin tehtaita, yrityksiä kuin kaivoksiakin useilta eri paikkakunnilta. Kalkki-Petteriksi kutsuttu vuorineuvos toimi yhtiön johdossa vuoteen 1962 saakka, minkä jälkeen hän toimi yhtiön hallituksen jäsenenä kuolemaansa 1967 saakka.

Yhtiön myöhempiin muutoksiin lukeutuu mm. nimenvaihdos Oy Lohja Ab:ksi vuonna 1975. Monialayhtiö sulautettiin vuonna 1990 silloisen Wärtsilä Oy:n kanssa Metra Oy:ksi. Virkkalan tehdas myytiin ruotsalaiselle Euroc-konsernille vuonna 1993, minkä jälkeen tehdas suljettiin vuonna 1994. Tehdasalueen useimmat kiinteistöt omistaa nykyisin Finnsementti Oy, joka vuokraa tiloja useille eri yrityksille.

TEHDASTA YMPÄRÖIVÄ YHDYSKUNTA

Kalkkitehtaan ympärille rakentunut yhdyskunta koostuu hyvin säilyneistä asuinalueista sekä mm. kokoontumisrakennuksista, kirkosta ja virkistysalueesta. Työntekijöiden, virkailijoiden ja johtajien asunnot erottuvat ulkoisesti toisistaan tehdasyhdyskunnille tyypilliseen tapaan. Vanhimmat säilyneet asuinrakennukset 1920-, 1930- ja 1940-luvuilta edustavat tyylipiirteiltään klassismia, funktionalismia ja modernismia.

Kalkkitehtaan työväestölle rakennettiin asunto- ja tehdasrakennusten läheisyyteen viimeistään vuodesta 1906 alkaen, kun tonttimaata hankittiin tehtaan omistukseen. Vuonna 1916 tehtaalla oli 12 rakennusta ja niissä 20 parihuoneista asuntoa. Höyrysahojen rakennuttamat työläisasunnot siirtyivät tehtaan omistukseen vuosina 1916 ja 1919 sahojen oston myötä.

Kalkkitehdas rakennutti ensimmäiset tiilirakenteiset työväen asuinrakennukset 1920-luvun alussa. Myös työväestön omakotialueet alkoivat rakentua 1920-luvulla, kun halukkaille tarjottiin mahdollisuutta tonttimaan hankintaan. Yksityistä rakentamista tuettiin luotoin ja edullisin rakennustarvikkein. Lisäksi tehdas jakoi maapalstoja työntekijöilleen perunan ja vihannesten viljelyä varten.

Moniasuntoisten rakennusten kohdalla yhtiö pyrki tarjoamaan asukkaille vastaavaa puutarhatilaa kuin omakotitalotonteilla. 1930-luvulla valmistui mm. puutarhan ympäröimä 10-huoneiston rivitalo Kässänhaan alueelle. Vuosina 1940-41 rakennettiin puolestaan kolme kerrostaloa Vallaantien varrelle, Kässän puutarha-alueen yhteyteen.

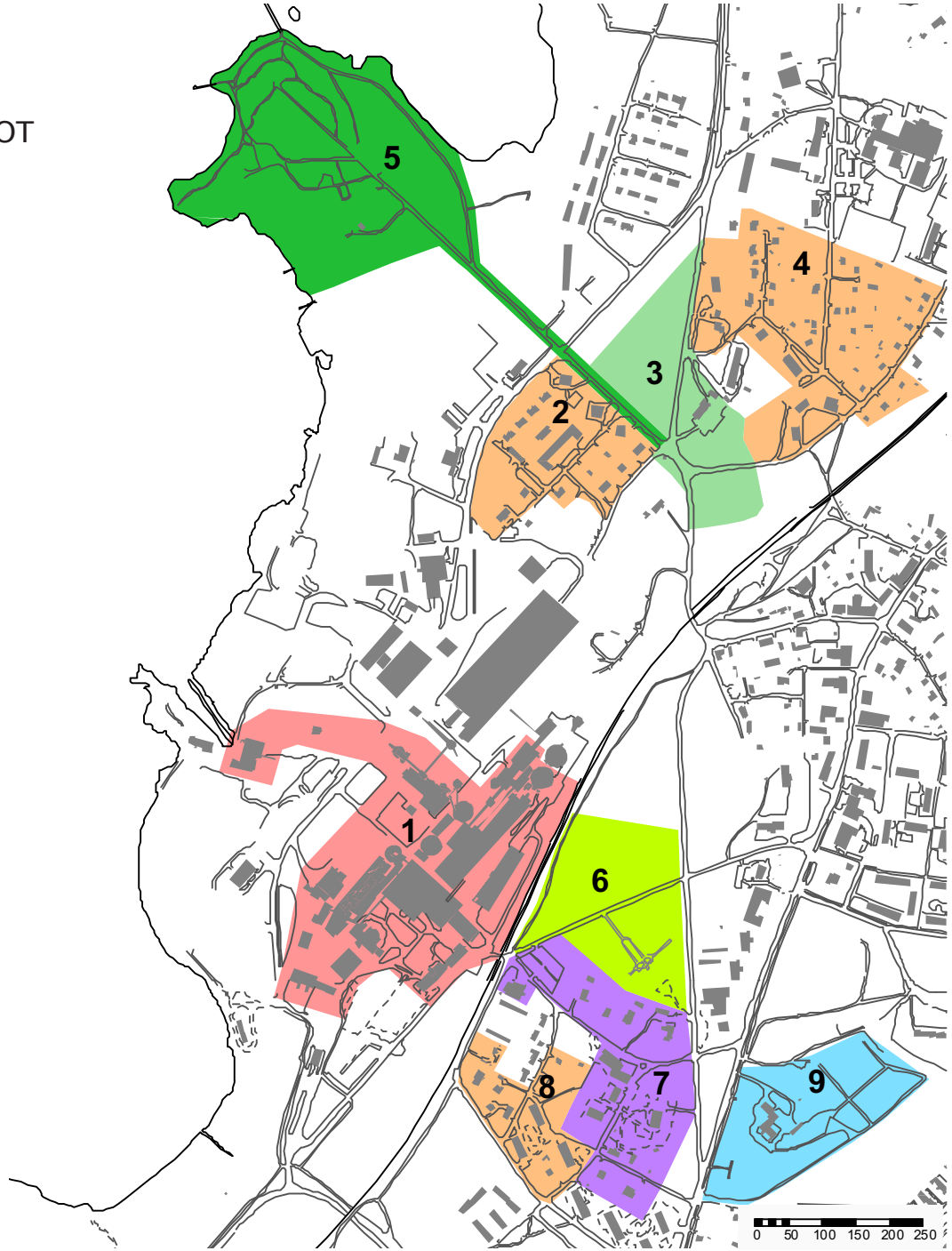
Yhtiö rakensi itse kadut, tiet sekä vesi- ja viemäriverkoston omistamilleen maille. Työntekijöiden käyttöön rakennettiin mm. yleinen saunarakennus, leivintuparakennus, pesutupa, nk. marttatupa, seuratalo, klubitalo, urheilukenttä ja uimalaitos. Kalkkitehdas ylläpiti myös sairaalaa Kässän talossa. Pähkinäniemeen tehtiin nk. kansanpuisto virkistysalueineen, uimarantoineen ja tanssilavoineen.

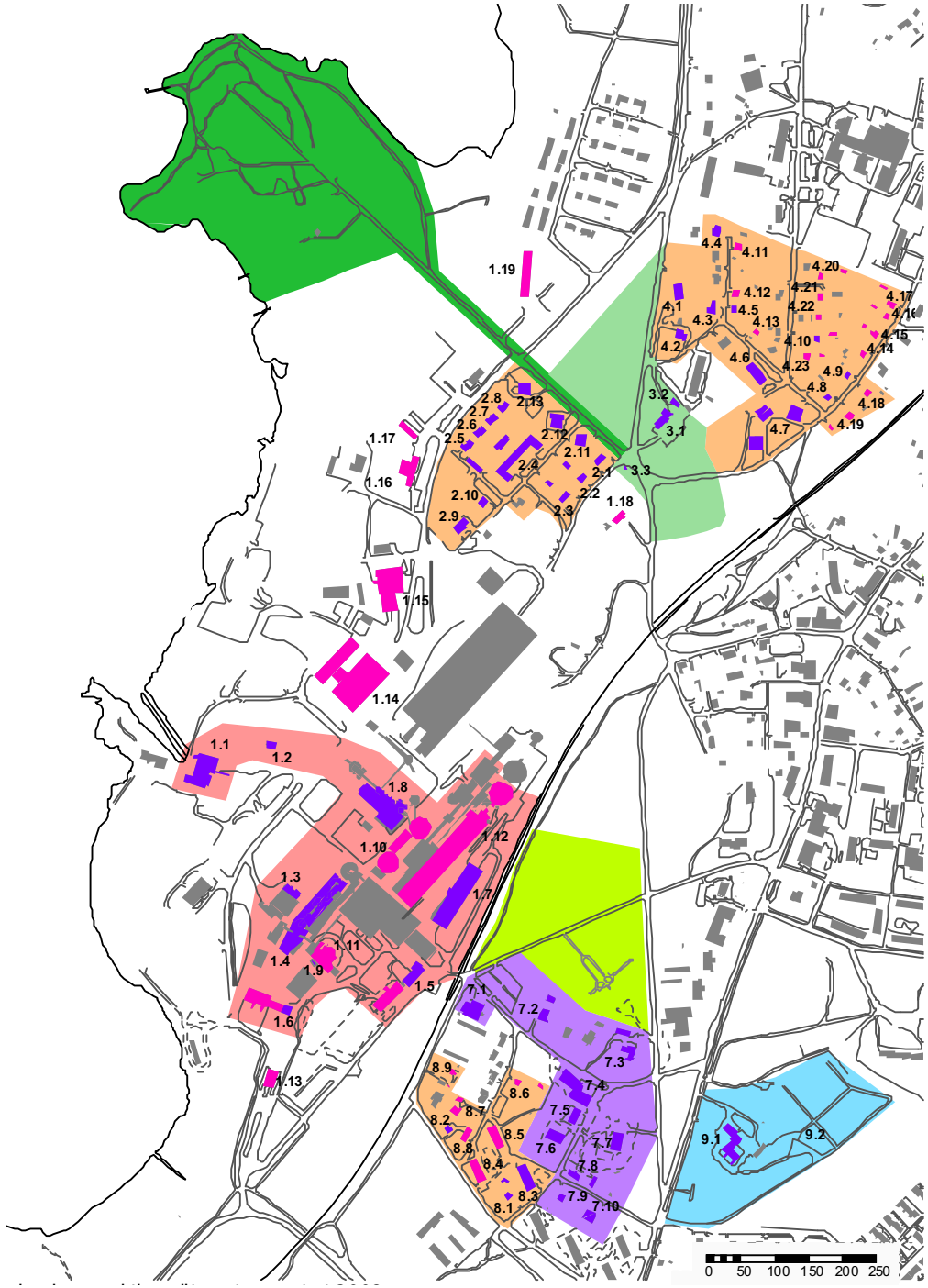
Tehdasalue 1930-luvun puolivälissä kuvattuna. Etualalla ovat työntekijöiden asuinalue ja saha. Taustalla Kyrkstadin rustholli peltoineen. LM 28217.

TEHDASYHDYSKUNTA, ALUENUMEROT

- Kulttuurihistoriallisesti arvokas teollisuusalue
- Tehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue
- Tehtaan johtajien asuinalue, yhdistysrakennusten alue
- 1800-luvun tilakeskukseen liittyvä alue, puutarhapalstat
- Tehtaan perustama kansanpuisto
- Tehtaan johtajan puutarha ja hedelmätarhat
- Kirkko ja hautausmaa

KULTTUURIHISTORIALLISESTI ARVOKKAAT KOHTEET ALUEILLA

Kulttuurihistoriallisesti arvokas teollisuusalue

Tehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue

Tehtaan johtajien asuinalue, yhdistysrakennusten alue

1800-luvun tilakeskukseen liittyvä alue, puutarhapalstat

Tehtaan perustama kansanpuisto

Tehtaan johtajan puutarha ja hedelmätarhat

Kirkko ja hautausmaa

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

1. KALKKITEHTAAN ALUE

Alueen sijainti ja kuvaus

Toimintansa vuonna 1994 lopettaneen Lohjan Kalkkitehtaan teollisuusrakennukset muodostavat ajallisesti kerroksellisen ja kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuskokonaisuuden, jolla on huomattavaa teollisuushistoriallista arvoa. Lohjanjärven rantamaisemaa hallitseva teollisuusalue sijaitsee rannan ja Salpausselkään kuuluvan harjun välisellä alueella, Virkkalan kaupallisen keskustan lounaispuolella.

1800-luvun lopulta lähtien rakentunut alue on kokenut useita muutoksia kalkkitehtaan tuotannon kehittyessä ja laajentuessa. Monet rakennukset on tehty tehtaan omassa tuotannossa olleista rakennusmateriaaleista kuten sementtitiilistä ja siporex-harkoista. Vanhaa rakennuskantaa on purettu sekä laajennettu eri aikoina. Useisiin rakennuksiin on tehty julkisivuja ja sisätiloja muuttaneita kunnostustöitä.

Tehtaan perustamisvaiheesta on säilynyt kalkinpolttouuni vuodelta 1897. 1910- ja 1920-luvuilta on säilynyt voimalaitosrakennus, asuintalo ja tehdasrakennuksia osittain muutettuina. 1930-luvulta on säilynyt useita sementtisiiloja, murskaamorakennus sekä kalkinsammutusta varten rakennettu tehdasrakennus. 1940- ja 1950-luvuilta on säilynyt mm. harkkotehdas, konepaja, pakkaamo ja sementtitehtaan kupolikattoiset lietealtaat. 1960- ja 1970-luvun rakennuksia edustavat mm. sosiaalitila- ja asuntolarakennukset sekä suurikokoinen homogenisointihalli alueen pohjoisosassa.

Vanhimpien rakennusten suunnittelijat eivät ole tiedossa. 1950- ja 1960-luvuillla teollisuusrakennuksia ovat olleet suunnittelemassa arkkitehdit Ole ja Bertel Gripenberg, insinööritoimisto K. Hanson & Co sekä insinööritoimisto Pentti Kaisla & Lars-Olav Sebbas. Rakennuksia on suunniteltu myös kalkkitehtaan omassa, 1910-luvulla perustetussa rakennusosastossa.

Vanhimmat rakennukset sijaitsevat tiiviisti alueen keskiosassa ja muodostavat kaupunkikuvallisesti kiinnostavan kokonaisuuden. Alueen etelä-, länsi- ja pohjoispuolella rakentaminen on väljempää, rakennukset uudempia ja ympäristö osin hoitamatonta.

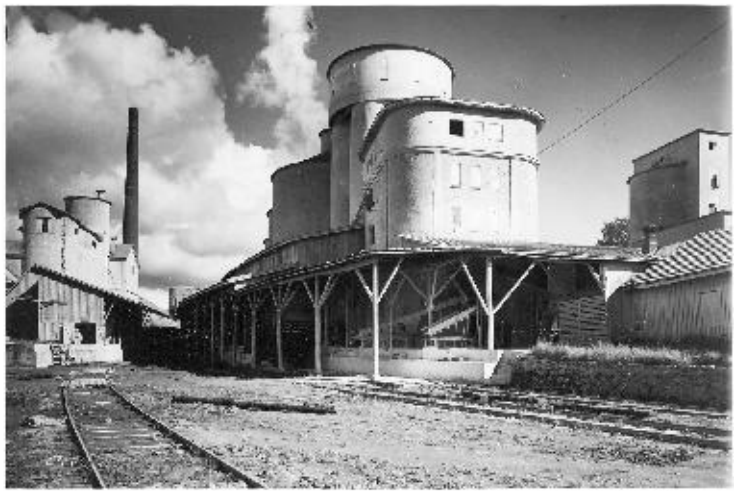
Tehdasalueen nykyiset tielinjaukset noudattavat monin paikoin vanhoja ratalinjauksia.

Kaavavaiheet

Alueen eteläosassa on voimassa asemakaava vuodelta 1966. Teollisuusalueen pohjoisosan asemakaava on vuodelta 1970. Asemakaavoissa alue on merkitty teollisuustoimintojen alueeksi.

Vuoden 1970 asemakaavamuutoksessa teollisuusaluetta laajennettiin pohjoisosaltaan Kässänhaan asuinalueen eteläreunaan ja nk. Metelimäen alueelle.

Vas. Sementtitehtaan rakennuksia 1900-luvun alkupuolelta. LM 23762.

Oik. 1930-luvulla rakennetut sementtisiilot ja pakkaamorakennus alkuperäisasussaan. LM 28835.

Rakennuskannan kuvaus

Teollisuusalueen keskellä sijaitsee muistomerkiksi osoitettu kalkinpolttouuni (1.9) vuodelta 1897. Suomen ensimmäinen kuilu-uuni rakennettiin Schüttin patentin mukaisesti. Aluksi uunissa poltettiin karkeakiteistä Isosaaren kalkkikiveä, jota saatiin Hermala-Kiekla-löydöksestä. Pian siirryttiin polttamaan hienojakoisempaa Tytyrin kalkkikiveä. Kalkkiuunin ympäriltä on purettu alkuperäinen puurakenteinen tehdasrakennus. Kalkkiuunin toiminta lopetettiin vuonna 1926.

Alueen länsiosassa, lähellä rantaa, on vuonna 1919 rakennettu sementtitiilirunkoinen voimalaitosrakennus (1.1), jonka polttoaineena olivat alkuvaiheessa vieressä sijainneen sahan ylijäämärimat. Rakennusta laajennettiin vuonna 1925. Hyvin säilyneen voimalaitosrakennuksen ominaispiirteitä ovat tasakatto, tiilirustikoinnit ja pieniruutuiset ikkunat. Rakennukseen liittyy korkea tiilipiippu.

Voimalaitoksen koillispuolella, työntekijöiden entisellä asuinalueella, on säilynyt 1920-luvun alussa rakennettu satulakattoinen asuinrakennus (1.2), jonka julkisivut ovat rapatut.

Radan varressa alueen itäosassa on säilynyt satulakattoinen, betoni- ja puurakenteinen varastosuoja (1.7). Oletettavasti 1920-luvulla rakennettu, alaosastaan avoin katos, on ollut aiemmin hiilimakasiinina.

Katoksen vieressä on tiettävästi vuonna 1929 rakennettu tiilirakenteinen sementtitehdasrakennus (1.12), jota on laajennettu myöhemmissä vaiheissa huomattavasti. Rakennuksessa ovat olleet sementtitehtaan noin 100 m pitkät Unax-sementtiuunit. Useita muutoksia kokeneen sementtitehtaan vanhassa osassa parhaiten ovat säilyneet itäjulkisivu ja kattopalkisto.

Radan varressa sijaitseva tehtaan pääkonttorirakennus (1.5) on vanhimmalta osaltaan vuodelta 1923. Kolmekerroksista rakennusta laajennettiin vuonna 1937 arkkitehti Gösta Cajanuksen suunnitelmien mukaan. Julkisivujen ulkoasu muutettiin nykyiseksi vertikaalijakoiseksi 1970-luvun lopulla. Pääkonttorin eteläsiipi rakennettiin 1960-luvun alkupuolella arkkitehti Bertel Gripenbergin suunnitelmien mukaan.

1930-luvun voimakasta laajentamisvaihetta edustavat sementin pakkaamo ja viisi betonirakenteista sementtisiiloa katosrakenteineen (1.4), sementtitiilirakenteinen kalkinsammutusrakennus (1.3) sekä sementtitiili- ja betonirakenteinen korkea murskaamorakennus (1.8).

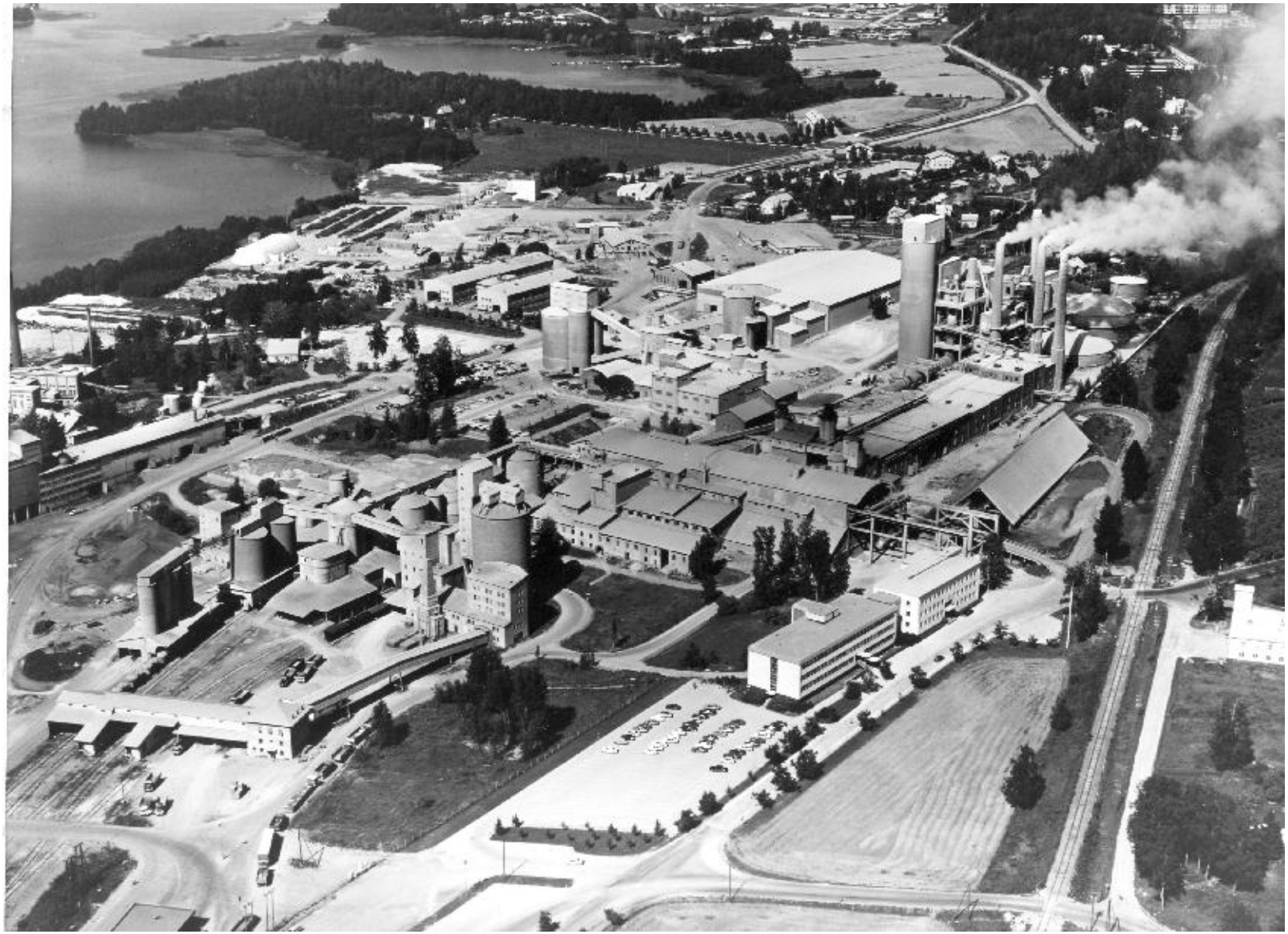
Alueen pohjoisosassa on säilynyt rapattu, satulakattoinen harkkotehdas vuodelta 1948 (1.15). Myös sementtitehtaan kupolikattoiset lietealtaat lienevät 1940-luvulta.

1950-luvun rakennuksista parhaiten ovat säilyneet aumakattoinen pakkaamorakennus junanvaunu- ja autokatoksineen (1.6) sekä vuonna 1956 rakennettu, arkkitehtien Ole ja Bertel Gripenbergin suunnittelema konepajarakennus (1.14), jota laajennettiin 1970-luvulla saman arkkitehtitoimiston suunnitelmien mukaan.

1960-luvun rakennuksia ovat rannassa sijaitseva vedenpuhdistuslaitos (1960) ja sementtitehtaan kylkeen rakennettu raakajauherakennus syklonitorneineen (1964). Arkkitehti Bertel Gripenbergin suunnittelemia ovat sosiaalitila- ja asuntolarakennukset (1.16, 1.17) alueen pohjoisosassa vuodelta 1963 sekä toimisto- ja vartiointirakennus vaakoineen (1.13) alueen eteläportin tuntumassa vuodelta 1965.

1970-luvun teollisuusrakennuksiin kuuluu suurikokoinen homogenisointihalli, joka rakennettiin kahdessa osassa vuosina 1970 ja 1979.

Tehdasalueella on lisäksi useita rakennuksia, joiden alkuperäistä ulkoasua on muutettu eri aikoina tehdyissä kunnostuksissa ja laajennuksissa. Niihin lukeutuvat 1940-luvun lopulla rakennettu sementtimyllyhalli ja siihen liittyvä klinkkerihalli sekä viisikerroksinen, myöhemmin laajennettu sementtipakkaamo (1.11) vuodelta 1953 vanhan kalkkiuunin vieressä. Monet tehdasalueen rakennuksista on vuokrattu yritysten käyttöön. Osa rakennuksista on tällä hetkellä huonokuntoisia ja käyttämättömiä.

Tehdasalue etelästä kuvattuna vuonna 1974. Radan varressa sijaitsee tehtaan laajennettu pääkonttori. LM 28834.

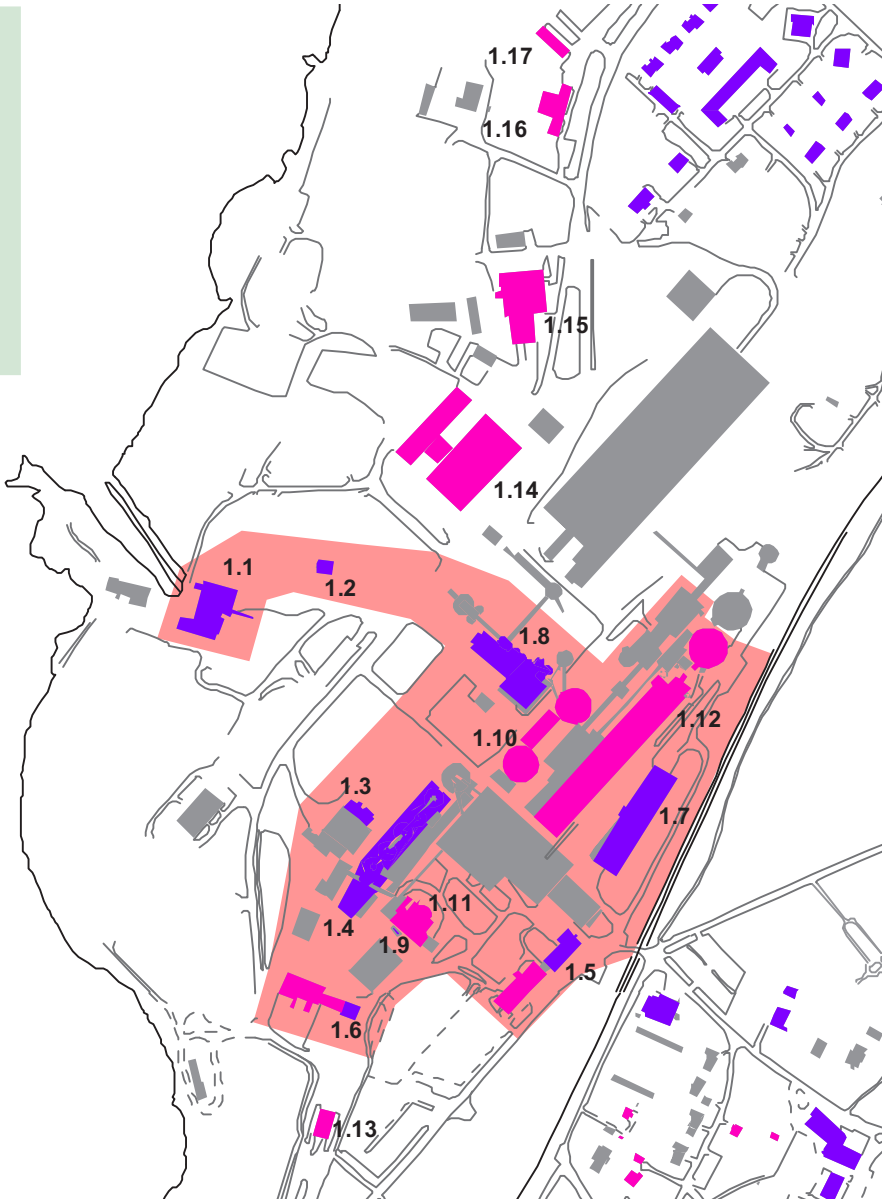

Ilmakuva etelän suunnalta vuodelta 2001. Lentokuva Vallas Oy.

Alueen arvottaminen

Lohjan teollistumisen historiaan merkittävällä tavalla liittyvä tehdasalue, jonka vanhin rakennuskanta edustaa 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen teollisuusperintöä. Alue poikkeaa huomattavasti lähiympäristöstään.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2/3
Maisemallinen arvo	1/3

Kulttuurihistoriallisesti arvokas teollisuusalue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

1.1
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 001
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1919
Käyttötarkoitus: voimalaitos

1.3
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 010
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1936
Käyttötarkoitus: kalkinsammutusrakennus

1.5
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0504 001
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1923, 1937
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: kalkkitehtaan pääkonttori

1.2
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 004
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1922
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

1.4
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 011
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1936
Käyttötarkoitus: sementinpakkaamo ja siilot

1.6
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 013
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1940 ?
Käyttötarkoitus: pakkaamon toimistorakennus

1.7
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 019
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1920-l ?
Käyttötarkoitus: hiilimakasiini

1.8
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 016
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1930-l /1957
Käyttötarkoitus: murskaamo

1.9
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1897
Käyttötarkoitus: kuilu-uuni

Alueen kannalta merkittävät paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet:

1.10
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 017
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1951
Käyttötarkoitus: tehdasrakennus ja lietealtaat

1.12
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 018
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1929
Käyttötarkoitus: sementtiuunirakennus

1.11
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 012
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1947 ?
Käyttötarkoitus: siilorivistön aputila

Aluerajauksen ulkopuoliset teollisuusrakennukset, joilla on paikallishistoriallista arvoa:

1.13
Kiinteistötunnus: 444-422-0001-0505 020
Katuosoite: Kievarintie
Rakennusvuosi: 1965
Suunnittelija: arkkitehti Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: vahtitupa ja toimisto

1.15
Kiinteistötunnus: 444-459-0002-0056 003
Katuosoite: Kievarintie 23
Rakennusvuosi: 1948
Käyttötarkoitus: verstas ja harkkotehdas

1.17
Kiinteistötunnus: 444-459-0017-0000 003
Katuosoite: Kalkkiradantie
Rakennusvuosi: 1963
Suunnittelija: arkkitehti Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuntola

1.14
Kiinteistötunnus: 444-459-0002-0056 002
Katuosoite: Kievarintie 23
Rakennusvuosi: 1956, 1974
Suunnittelijat: arkkit. Ole ja Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: konepajarakennus

1.16
Kiinteistötunnus: 444-459-0017-0000 005
Katuosoite: Kalkkiradantie
Rakennusvuosi: 1963
Suunnittelija: arkkitehti Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: ruokala ja sosiaalitilat

2. KÄSSÄNHAKA

Alueen sijainti ja kuvaus

Nk. Kässänhaan asuinalue sijaitsee teollisuusalueen ja Kässän vanhan tilakeskuksen välisellä alueella Pähkinäniemeen johtavan tien varressa. Kässänhaassa on säilynyt kalkkitehtaan virkailijoille ja työntekijöille rakennettujen asuinrakennusten yhtenäinen kokonaisuus 1920-1950-luvuilta. Kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaan asuinalueen omaleimaiset rakennukset edustavat kokeiluluontoista ja omana aikanaan edistyksellistä rakentamistapaa.

Asuinaluetta alettiin rakentaa Kässän tilaan aiemmin kuuluneelle entiselle niittymaalle 1920-luvun alussa. Alueen kaakkoispuolella olevalla mäellä oli rakentamisvaiheessa nk. Metelimäen työväen asuintaloja. Teollisuusalueen rakennukset sijaitsivat nykyistä kauempana Kässänhaan eteläpuolella.

Ensimmäisenä valmistuivat Makasiinikujan varrella säilyneet 1920-luvun paritalot puutarhoineen sekä nykyisen Kalkkiradantien varrella oleva asuinrakennus vuodelta 1923. 1930-luvun lopulla ja 1940-luvun alussa rakennettiin vanhimpien rakennusten kanssa samansuuntaisesti tiilirakenteinen rivitalo, viisi paritaloa sekä piharakennus.

Asuinalueen koillisreunaan Pähkinäniemen puistotien varrelle rakennettiin vuosina 1953, 1954 ja 1960 kolme kaksikerroksista satulakattoista pienkerrostaloa, jotka sijoitettiin alueen reunaan muuhun rakennuskantaan nähden kulmittain.

Alueen päällystämättömät tiet ovat peräisin vuotta 1942 edeltävältä ajalta. Tehdasalueelle johtava Kalkkiradantie Kässänhaan luoteispuolella noudattaa 1960-luvulla puretun rautatien linjausta.

Kaavavaiheet

Kässänhaka on rakennettu ennen ensimmäistä Virkkalan alueelle laadittua rakennuskaavaa vuodelta 1951. Alueella ovat nykyisin voimassa asemakaavat vuosilta 1970 (Kalkkiradantie 7), 1987 (Makasiinikuja 1-5) ja 1994 (Rivitalontie 3a-e, 5, 6, 8).

Vuoden 1964 asemakaavassa alueen rakennusoikeutta kasvatettiin. Suunniteltuihin muutoksiin lukeutuivat mm. Makasiinikujan tonttien takareunaan, osittain piharakennusten paikalle osoitettu uusi asuinrivitalo sekä Rivitalontie 3:n piharakennusten paikalle suunnitellut puistoalue ja omakotitalo. Kässänhaan asuinaluetta suunniteltiin laajennettavaksi eteläpuolelle Metelimäen suuntaan. Kaavaa ei toteutettu.

Kalkkiradantie 7:n tontti muutettiin teollisuusalueeksi vuonna 1970 vahvistetussa asemakaavassa. Rivitalontiellä ja Makasiinikujalla olevat 1920-, 1930- ja 1940-lukujen asuinrakennukset

Vas. Kässänhaka 1960-luvun alussa. LM.

Oik. Näkymä Rivitalontieltä.

merkittiin suojeltaviksi rakennuksiksi vuoden 1980 asemakaavassa. Rivitalontien aiemmin samalla tontilla sijainneet asuinrakennukset erotettiin omiksi rakennuspaikoikseen vuoden 1994 asemakaavassa.

Rakennuskannan kuvaus

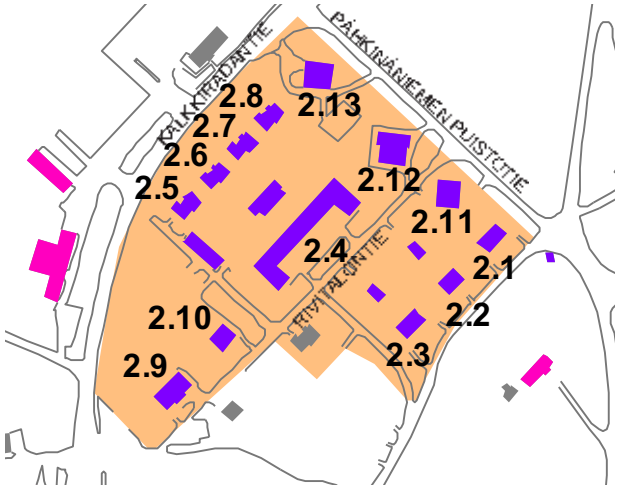
Vanhimmat Kässänhaan alueelle rakennetut asuinrakennukset sijaitsevat Makasiinikujan varrella ja teollisuusalueen reunassa. Makasiinikujan 1920-luvun alussa rakennetut paritalot (2.1-2.3) ovat sementtitiilirunkoisia ja julkisivuiltaan rapattuja. Rakennusten tyylipiirteisiin lukeutuvat jyrkät satulakatot, rustikoidut nurkat sekä korostetut ikkunoiden kehykset ja räystäslistat. Suurten puutarhatonttien keskellä ovat kahdelle asunnolle tarkoitetut aumakattoiset piharakennukset. Makasiinikuja 1:n piharakennuksen paikalle on rakennettu pienkerrostalo vuonna 1960.

Kalkkiradantie 7:ssä sijaitseva asuinrakennus (2.9) on valmistunut vuonna 1923. Sementtitiilirunkoisessa asuinrakennuksessa on päistään aumattu satulakatto ja rapatut julkisivut. Työväen asuinrakennuksessa on toiminut aikanaan myös tehtaan konttori ja laboratorio.

Sementtitiilirunkoinen rivitalo (2.4) vuodelta 1938 edustaa funktionalismia. Rapattuja julkisivuja jäsentävät sisäänvedetyt pylväiden kannattamat avokuistit ja kaksi rungon syvyistä porttikäytävää. Pulpettikatto on myöhemmin muutettu satula- ja aumakatoksi. Rivitalontien päässä ovat neljä samansuuntaisesti sijoitettua, omana aikanaan modernia rakennustapaa edustanutta paritaloa (2.5-2.8) vuosilta 1940-41. Kahdelle perheelle tarkoitetuissa yksikerroksisissa, julkisivuiltaan rapatuissa rakennuksissa ovat loivat satulakatot. Rivitalon ja paritalojen välissä on hyvin säilynyt, pulpettikattoinen, rapattu piharakennus pesutupineen ja saunatiloineen.

Rivitalontie 5:ssä on sementtitiilirunkoinen, entinen työväen asuinrakennus (2.10), joka oli alun perin tarkoitettu kahdelle perheelle. Sittemmin yhdeksi asunnoksi yhdistetty paritalo valmistui tiettävästi vuonna 1939.

Pähkinäniemen puistotien varressa sijaitsevat kaksikerroksiset satulakattoiset asuinkerrostalot ovat leveärunkoisia ja julkisivuiltaan rapattuja. Noppamaiset pienkerrostalot rakennettiin Kässänhaan asuinalueen reunaan vuosina 1953, 1954 ja 1960. 1950-luvun asuinkerrostalot (2.12, 2.13) ovat arkkitehtien Ole ja Bertel Gripenbergin suunnittelemia. Vuonna 1960 Makasiinikuja 1 piharakennuksen paikalle rakennettu asuinkerrostalo (2.11) on suunniteltu kalkkitehtaan omassa rakennusosastossa.

Tehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

2.1
Kiinteistötunnus: 444-459-4-118
Katuosoite: Makasiinikuja 1
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.3
Kiinteistötunnus: 444-459-4-117
Katuosoite: Makasiinikuja 5
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.5-2.8
Kiinteistötunnus: 444-459-4-122 (-125)
Katuosoite: Rivitalontie 3b-3e
Rakennusvuosi: 1941
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.2
Kiinteistötunnus: 444-459-4-115
Katuosoite: Makasiinikuja 3
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.4
Kiinteistötunnus: 444-459-4-143
Katuosoite: Rivitalontie 3a
Rakennusvuosi: 1938
Käyttötarkoitus: asuinrakennus ja pesutupa

2.9
Kiinteistötunnus: 444-459-17
Katuosoite: Kalkkiradantie 7
Rakennusvuosi: 1923
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.10
Kiinteistötunnus: 444-459-4-127
Katuosoite: Rivitalontie 5
Rakennusvuosi: 1939
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.12
Kiinteistötunnus: 444-459-4-57
Katuosoite: Pähkinäniemen puistotie 6
Rakennusvuosi: 1953
Suunnittelijat: arkkitehdit Ole ja Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.11
Kiinteistötunnus: 444-459-4-65
Katuosoite: Pähkinäniemen puistotie 4
Rakennusvuosi: 1960
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

2.13
Kiinteistötunnus: 444-459-4-59
Katuosoite: Pähkinäniemen puistotie 8
Rakennusvuosi: 1954
Suunnittelijat: arkkitehdit Ole ja Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen arvottaminen

Kalkkitehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue, joka muodostaa kaupunkikuvallisesti yhtenäisen arkkitehtonisen kokonaisuuden.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	1

3. KÄSSÄ

Alueen sijainti ja kuvaus

Kässän tila on yksi Virkkalan keskiaikaisista kantatiloista, jotka sijaitsivat alun perin ryhmäkylänä Lohjanjärven rannalla nykyisen Vieremän talon ympärillä. Kässän tilakeskus siirtyi nykyiselle paikalleen vanhan maantien varteen tiettävästi 1800-luvun alussa isojaon myötä. Lohjan Kalkkitehdas osti tilan maa-alueineen 1910- ja 1920-lukujen vaihteessa. Kässän pihapiiri on nykyisin Lohjan kaupungin omistuksessa.

Tilan vanhasta rakennuskannasta on säilynyt hirsirakenteinen kaksikerroksinen päärakennus (1888) sekä tiilirakenteinen viljamakasiini. Päärakennuksen vieressä on tiettävästi 1900-luvun alkupuolella rakennettu 1 ½-kerroksinen rapattu tiilirakennus. Tilakeskukseen aikaisemmin kuuluneet muut rakennukset ovat sijainneet päärakennuksen pohjoispuolella.

Päärakennusta ympäröi rehevä puutarha, jota on osittain pienennetty Vallaantien varteen rakennetulla pysäköintialueella. Puutarhassa on säilynyt vanhoja jaloja lehtipuita.

Kässän tilan entinen niittyalue Vallaantien ja rautatien välissä oli aiemmin kalkkitehtaan työntekijöiden viljelypalstoina. Nykyisin alue on osittain rehevöitynyttä puutarhaa, osittain luonnontilaisena kasvavaa metsikköä.

Päärakennuksen länsipuolella kulkeva Tynninharjuntie noudattaa Kässän kohdalla pääosin 1700-luvun lopun tielinjausta. Sen länsipuolella oleva peltoaukea on ollut avointa niittyä ja viljeltyä peltoa viimeistään 1700-luvun lopulta lähtien. Peltoalue oli aiemmin kalkkitehtaan työntekijöiden viljelypalstoina. Pelto rajoittuu lännessä Kalkkiradantiehen, jonka linjaus noudattaa kalkkitehtaan ja Ojamon kaivoksen välistä entistä rautatien linjausta.

Kaavavaiheet

Alueella ovat nykyisin voimassa asemakaavat vuosilta 1980 (Tynninharjuntien länsipuoli) ja 2002 (Tynninharjuntien itäpuoli).

Vuoden 1964 kaavassa Kässän alueelle osoitettiin uusia tiejärjestelyjä. Tynninharjuntien linjausta suunniteltiin levennettäväksi ja suoristettavaksi. Maksjoentie suunniteltiin muutettavaksi Vanhaksi Virkkalantieksi, jonka linjaus päättyi Kässän puutarhan kohdalla olevalle risteysalueelle. Päärakennuksen, piharakennuksen ja viljamakasiinin paikalle osoitettiin liikenne- ja puistoaluetta. Tilakeskukseen kuuluneiden muiden rakennusten paikalle osoitettiin kerrostaloalue. Länsipuolen peltoaukea osoitettiin puistoalueeksi, samoin osa eteläpuolen vanhasta puutarha-alueesta. Kaavan mukaan rakennettiin Tallipolun varrella oleva kolmekerroksinen asuinkerrostalo vuonna 1975. Muilta osin kaavaa ei toteutettu.

Vuonna 1880 rakennettu Kässän päärakennus sijaitsee vanhan maantien varrella. Puutarhaa ympäröivät viljelypalstat. Ilmakuva luoteesta 1960-luvun alusta. LM.

Vuoden 1980 asemakaavassa Tynninharjuntien länsipuolella oleva peltoaukea osoitettiin puistoksi. Kässän pihapiiri osoitettiin ympäristöltään säilytettäväksi vuoden 1987 asemakaavassa.

Vuoden 2002 asemakaavassa Kässän päärakennus merkittiin suojeltavaksi rakennukseksi. Kässän pihapiiri osoitettiin kulttuuritoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi, jolla ympäristö säilytetään. Viljamakasiini merkittiin Metelimäen lähivirkistysalueeseen kuuluvaksi. Kässän eteläpuolella olevalle puutarha-alueelle osoitettiin puisto.

Rakennuskannan kuvaus

Kässän tilan silloinen omistaja, Lohjan ensimmäisen höyrysahan perustaja Jakob Kronqvist rakennutti nykyisen kaksikerroksisen päärakennuksen (3.1) ilmeisesti vuonna 1888. Ulkoasultaan hyvin säilynyt rakennus edustaa uusrenessanssin nikkarityyliä runsaine listoituksineen, panelointeineen ja lehtisahauskoristeluineen. Rakennuksen koilliskulmassa on nelikulmainen porrastorni, johon kuuluu kahdeksankulmainen lanterniini ja kaarevalappeinen katto.

Kun Lohjan Kalkkitehdas hankki tilan omistukseensa vuonna 1919, päärakennukseen sijoitettiin asunnot useille perheille. Vuonna 1930 päärakennuksen käyttöoikeus siirtyi Lohjan kunnalle. Kunta ja Lohjan Kalkkitehdas perustivat Kässään sairaalan, joka toimi päärakennuksessa vuoteen 1968 saakka. Päärakennuksen toisessa kerroksessa olivat lääkärin asunto ja ullakko. Ensimmäisessä kerroksessa olivat sairaalahuoneet sekä sairaanhoitajien ja palvelusväen asunnot. Sairaspaikkoja oli kaikkiaan 14. 1960-luvulta lähtien rakennuksessa toimi kalkkitehtaan työterveyshuolto. Vuonna 1990 Oy Lohja Ab lahjoitti Kässän päärakennuksen Lohjan kunnalle. Kunnan teettämä peruskorjaus valmistui vuonna 1994. Nykyisin rakennus on mm. näyttely- ja juhlatilana.

Päärakennuksen viereinen tiilirakennus (3.2) lienee 1910- tai 1920-luvulta. 1 ½-kerroksisen rakennuksen ominaispiirteitä ovat jyrkkä satulakatto, ruutuikkunat ja julkisivujen sileärappaus. Mahdollisesti asuinkäytössä alun perin ollut rakennus on nykyisin keramiikkapajana.

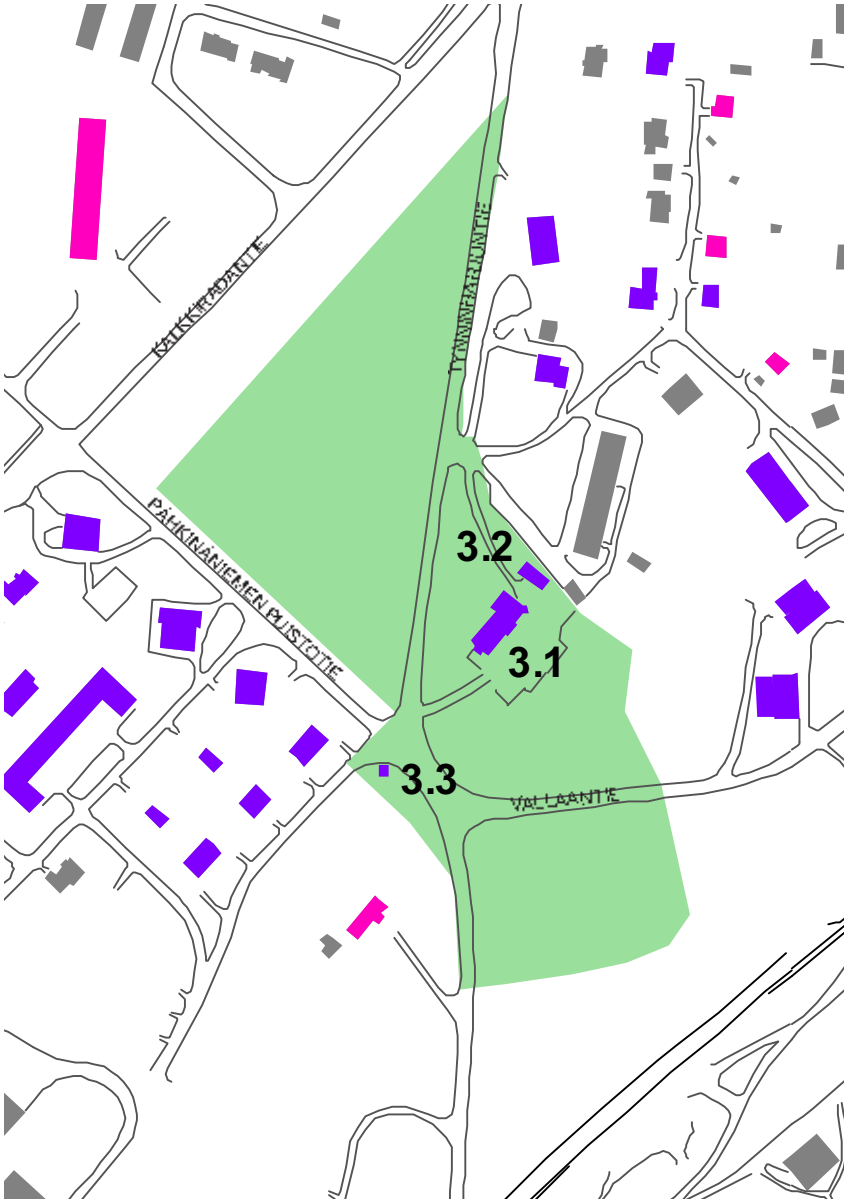
Tiilirakenteinen satulakattoinen viljamakasiini (3.3) sijaitsee vanhan maantien toisella puolella nk. Kässänhaan asuinalueen reunassa. Hyvin säilyneen rakennuksen ominaispiirteitä ovat mm. kaaripäätteiset ikkuna-aukot, T-karmilliset ikkunat sekä julkisivuja jäsentävät ulotetut tiilimuuraukset.

Vas. Kalkkiradantien, Tynninharjuntien ja Pähkinäniemen puistotien rajaama peltoaukea nykyasussaan.

Oik. Kässän pihapiiriä. 1970-luvun puolivälissä rakennettu asuinkerrostalo sijaitsee Kässän vanhan talouskeskuksen paikalla.

1800-luvun tilakeskukseen liittyvä alue, puutarhapalstat

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

3.1
Kiinteistötunnus: 444-459-4-135
Katuosoite: Tynninharjuntie 21
Rakennusvuosi: 1888
Alkuperäinen käyttötarkoitus: asuinrakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: kokous- ja näyttelytila

3.2
Kiinteistötunnus: 444-459-4-135
Katuosoite: Tynninharjuntie 21
Rakennusvuosi: 1900-l al (?)
Käyttötarkoitus: keramiikkapaja

3.3
Kiinteistötunnus: 444-459-4-138
Katuosoite: Tynninharjuntie
Rakennusvuosi: 1800-l (?)
Alkuperäinen käyttötarkoitus: viljamakasiini

Alueen arvottaminen

1800-luvun lopulta säilynyt tilakeskus, joka liittyy merkittävällä tavalla alueen teollisuushistoriaan.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

4. TUUSANKUJAN YMPÄRISTÖ

Alueen sijainti ja kuvaus

Kässän vanhan tilakeskuksen koillispuolella on omaleimainen Lohjan Kalkkitehtaan työväen ja virkailijoiden asuinalue, jonka rakennukset ovat pääasiassa 1920-, 1930- ja 1940-luvuilla rakennettuja. Rakennukset sijaitsevat harjun rinteellä ja alueen keskellä olevassa painanteessa, joka on aikanaan ollut Kässän tilan niittynä.

1920-luvulla rakennetut, tyyppipiirustuksiin perustuvat yhden perheen omakotitalot muodostavat Vallaantien, Tuusankujan ja Helsingiuksentien varrella kaupunkikuvallisesti eheän ja rakennushistoriallisesti merkittävän kokonaisuuden.

Alueen länsilaidalla, Tuusankujan ja Tynninrarjuntien varrella, on säilynyt kolme rapattua asuinrakennusta, jotka edustavat tyylillään funktionalismia. Tynninharjuntie 27:ssä sijaitsee vuonna 1948 valmistunut arkkitehti Ole Gripenbergin suunnittelema kalkkitehtaan virkailijoille tarkoitettu kahden perheen asuintalo.

Alueen etelälaidalla, Kässän vanhan tilakeskuksen viereisellä mäellä ovat kolme 1940-luvun alussa rakennettua asuinkerrostaloa, jotka muodostavat niiden pohjoispuolelle rakennetun entisen lämpökeskuksen kanssa kaupunkikuvallisesti ja rakennushistoriallisesti merkittävän kokonaisuuden. Rakennukset on suunnitellut arkkitehti Ole Gripenberg.

Helsingiuksentien varrella on 1980-, 1990- ja 2000-luvuilla rakennettuja uudempia asuinrakennuksia, jotka sijaitsevat vanhojen tonttien etureunassa vuoden 1987 kaavamuutokseen perustuen.

Vallaantien ja Tuusankujan ympäristöä 1960-luvun alusta. Vallaantie 35:ssä sijaitsevat asuinkerrostalot ovat 1940-luvun alusta. Omakotitalot puutarhatontteineen ovat 1920-luvulta. Ilmakuva koillisesta. LM.

Alueen tiet on rakennettu vuoteen 1942 mennessä.

Kaavavaiheet

Asuinalue on rakennettu pääosin ennen ensimmäistä Virkkalan alueelle laadittua rakennuskaavaa vuodelta 1951. Alueella ovat nykyisin voimassa asemakaavat vuosilta 1987 (Vallaantien länsipuoli, Helsingiuksentie, Tuusankuja ja Tynninharjuntie), 1991 (Tuusankuja 12), 1993 (Tuusankuja 4) ja 2002 (Vallaantien itäpuoli).

Vuoden 1964 asemakaavassa pientalojen paikalle suunniteltiin 2-, 3- ja 7-kerroksisia asuinkerrostaloja. Säilytettäviä rakennuksia olivat Vallaantie 35:n kerrostalot ja niihin kuuluva lämpökeskus. Vallaantien itäpuolelle osoitettiin asuinomakotitaloja. Myös liikenneväyliin suunniteltiin muutoksia. Kaavaa ei kuitenkaan toteutettu.

Kerrostalokaava muutettiin pientalokaavaksi vuonna 1987. Alueen olemassa olleet pientalokorttelit ja Vallaantie 35:n kerrostaloalue osoitettiin ympäristöltään säilytettäviksi. Kaavanmuutos mahdollisti rakennuspaikkojen jakamisen ja rakennusten laajentamisen.

1990-luvun alun kaavamuutokset koskivat kahta yksittäistä tonttia. Vuoden 2002 kaavassa Vallaantie 42:n ja 44:n tonteille osoitettiin kolme omakotitalotonttia, joiden uudisrakennukset tullaan sijoittamaan kaavan mukaan lähellä katulinjaa.

Rakennuskannan kuvaus

1920-luvun omakotitalot on rakennettu tiettävästi kalkkitehtaalla laadittujen tyyppipiirustusten mukaan. Rakennusten alkuperäinen hahmo jyrkkine satulakattoineen ja kuusiruutuisine ikkunoineen on säilynyt. Vallaantie 31, 33, 44 ja Tuusankuja 7 ovat tiilirakenteisia ja julkisivuiltaan rapattuja. Helsingiuksentie 64 on tiettävästi Siporex-harkko -rakenteinen. Muut 1920-luvun tyyppitalot on rakennettu oletettavasti puurakenteisina. Osaan puurakennuksista on tehty kunnostusten yhteydessä julkisivuja muuttaneita uudistuksia kuten minerit-vuorauksia.

Vallaantien ja Tuusankujan asuinrakennukset sijaitsevat lähellä katua puutarhan jäädessä talon taakse. Alempana painanteessa olevat Helsingiuksentien varren vanhimmat asuinrakennukset sijaitsevat tonttien keskellä siten, että etualalle jää suurehko puutarha. Puutarhoissa on säilynyt useita 1920-luvun piharakennuksia.

Tuusankuja 8:n (4.3), Tuusankuja 12b:n (4.4) sekä Tynninharjuntie 25:n (4.2) funktionalistiset asuinrakennukset valmistuivat vuonna 1938. Sementtitiilirunkoiset rapatut asuinrakennukset ovat rakennustaiteellisesti merkittäviä. Tuusankuja 8:n asuintalossa on alun perin ollut asunnot kolmelle perheelle. Tasakattoisen, osittain kaksikerroksisen rakennuksen keskiosaa hallitsee korkea porrastorni. Tuusankuja 12 b:n ja Tynninharjuntie 25:n satulakattoiset asuinrakennukset on suunnitellut arkkitehti Gösta Cajanus. Yhden perheen omakotitalot ovat olleet kalkkitehtaan virkailijoiden asuintaloina.

Virkkalan ensimmäiset kerrostalot, nk. Pistetalot (4.7), sijaitsevat kolmen rakennuksen ryhmässä puoliympyrän muotoisen piha-alueen ympärillä Vallaantie 35:ssä. Vuonna 1940-42 raken-

Vas. Tuusankujan varrella olevia 1920- ja 1930-lukujen omakotitaloja.

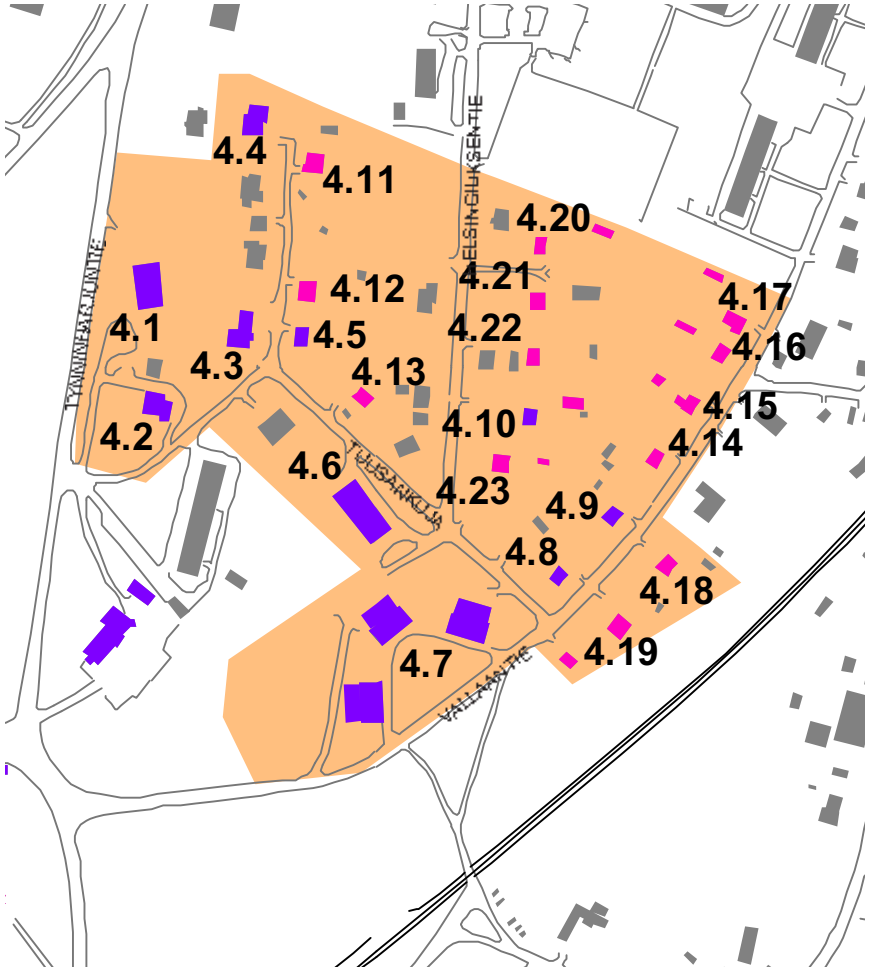
Kesk. Tynninharjuntie 25:n asuintalon on suunnitellut arkkitehti Gösta Cajanus.

Oik. Vallaantie 35:n asuinkerrostalojen länsipuolella ovat hyvin hoidetut puutarhapalstat.

netut asuinkerrostalot on suunnitellut arkkitehti Ole Gripenberg. Rinteeseen sijoitetut kerrostalot koostuvat kahdesta erikorkuisesta rakennusmassasta.

Rakennusryhmän pohjoispuolella sijaitsevassa tiilirakenteisessa, satulakattoisessa ”huoltorakennuksessa” (4.6 / Tuusankuja 4) oli alun perin tilat kerrostalojen lämpökeskukselle ja yleisille naisten ja miesten saunoille. Vuonna 1943 valmistuneen, julkisivuiltaan rapatun rakennuksen suunnitteli arkkitehti Ole Gripenberg.

1940-luvun rakennuksiin lukeutuu myös kaksikerroksinen satulakattoinen virkailija-asuinrakennusrakennus Tynninharjuntie 27:ssä (4.1). Vuonna 1948 valmistuneen, julkisivuiltaan rapatun asuinrakennuksen suunnitteli arkkitehti Ole Gripenberg.

Tehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

4.1
Kiinteistötunnus: 444-459-4-110
Katuosoite: Tynninharjuntie 27
Rakennusvuosi: 1948
Suunnittelija: arkkitehti Ole Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.2
Kiinteistötunnus: 444-459-4-111
Katuosoite: Tynninharjuntie 25
Rakennusvuosi: 1938
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.3
Kiinteistötunnus: 444-459-4-112
Katuosoite: Tuusankuja 8
Rakennusvuosi: 1938
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.4
Kiinteistötunnus: 444-459-4-140
Katuosoite: Tuusankuja 12 b
Rakennusvuosi: 1938
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.5
Kiinteistötunnus: 444-459-4-38
Katuosoite: Tuusankuja 7
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.7
Kiinteistötunnus: 444-459-4-73
Katuosoite: Vallaantie 35
Rakennusvuosi: 1941
Suunnittelija: arkkitehti Ole Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakerrostalot

4.9
Kiinteistötunnus: 444-459-4-30
Katuosoite: Vallaantie 31
Rakennusvuosi: 1920-l
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.6
Kiinteistötunnus: 444-459-4-114
Katuosoite: Tuusankuja 4
Rakennusvuosi: 1944
Suunnittelija: arkkitehti Ole Gripenberg
Alkuperäinen käyttötarkoitus: sauna ja lämpökeskus

4.8
Kiinteistötunnus: 444-459-4-31
Katuosoite: Vallaantie 33
Rakennusvuosi: 1920-l
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.10
Kiinteistötunnus: 444-459-4-32
Katuosoite: Helsingiuksentie 64
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen kannalta merkittävät paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet:

4.11
Kiinteistötunnus: 444-459-4-121
Katuosoite: Tuusankuja 13
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.13
Kiinteistötunnus: 444-459-4-105
Katuosoite: Tuusankuja 5
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.15
Kiinteistötunnus: 444-459-4-28
Katuosoite: Vallaantie 27
Rakennusvuosi: 1923
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.12
Kiinteistötunnus: 444-459-4-96
Katuosoite: Tuusankuja 9
Rakennusvuosi: 1928
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.14
Kiinteistötunnus: 444-459-4-29
Katuosoite: Vallaantie 29
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.16
Kiinteistötunnus: 444-459-4-27
Katuosoite: Vallaantie 25
Rakennusvuosi: 1930
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.17
Kiinteistötunnus: 444-459-4-26
Katuosoite: Vallaantie 23
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.19
Kiinteistötunnus: 444-459-4-22
Katuosoite: Vallaantie 44
Rakennusvuosi: 1928
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.18
Kiinteistötunnus: 444-459-4-3
Katuosoite: Vallaantie 42
Rakennusvuosi: 1914
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.20
Kiinteistötunnus: 444-459-4-35
Katuosoite: Helsingiuksentie 58
Rakennusvuosi: 1922
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.21
Kiinteistötunnus: 444-459-4-34
Katuosoite: Helsingiuksentie 60
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.22
Kiinteistötunnus: 444-459-4-80
Katuosoite: Helsingiuksentie 62
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

4.23
Kiinteistötunnus: 444-459-4-55
Katuosoite: Helsingiuksentie 66
Rakennusvuosi: 1947
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen arvottaminen

Kalkkitehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue, joka muodostaa ajallisesti kerroksellisen, kaupunkikuvallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Useat rakennuksista ovat arkkitehtuuriltaan harkittuja ja viimeisteltyjä.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

5. PÄHKINÄNIEMI

Alueen sijainti ja kuvaus

Lohjanjärven rannalla sijaitseva Pähkinäniemi siirtyi Lohjan Kalkkitehtaan omistukseen vuonna 1919. Alue kuului aiemmin Virkkalan kylän Sorkin tilaan. Kallioinen ja runsaspuustoinen Pähkinäniemi kunnostettiin nk. kansanpuistoksi tehtaan aloitteesta vuoteen 1940 mennessä. Tehtaan työntekijöiden vapaaseen käyttöön rakennettiin uimaranta, jossa olivat naisten ja miesten laiturit sekä pukukopit. Uimarannan vieressä oli urheilukenttä. Lisäksi rakennettiin venelaituri, ravintola ja kaksi tanssilavaa. Kallion korkeimmalla kohdalla oli näköalapaikka. Paikkakunnalla toimivat yhdistykset ja järjestöt saivat vuokrata puistoa juhlia varten.

Puistoon johtavan, Kässän viljamakasiinilta lähtevän suoran tien varteen istutettiin kalkkitehtaan aikana lehtipuukujanne. Tien päässä alueen keskellä oli istutettu ja hyvin hoidettu puutarha. Alueen muu kasvillisuus oli luonnontilaista lehtokasvillisuutta. Kalkkitehtaan puutarhurit huolehtivat istutusten ja polkujen kunnosta. Ylipuutarhurille rakennettiin asuintalo istutusten ja tanssilavan läheisyyteen.

Alueella ovat säilyneet kansanpuiston aikaiset puukujanne, polut, uimaranta ja venelaituri. Hoidettu puutarha on kadonnut. Ylipuutarhurin entisessä, nykyisin luonnontilaisessa puutarhassa on säilynyt vanhoja omenapuita. Asuinrakennukset on purettu kalkkitehtaan rakennuskantaan kuulumatonta, mahdollisesti 1910-luvulla rakennettua asuinrakennusta lukuun ottamatta. Nykyinen tanssilava on 1990-luvulla rakennettu.

Puistossa kasvaa rehevää lehtokasvillisuutta, kuten pähkinäpensaita. Harvinaisiin kasveihin lukeutuvat kotkansiipi, suomukka, lehtivihreätön kämmekkä ja pesäjuuri. Lehdossa on myös useita harvinaisia ja uhanalaisia sienilajeja. Osa Lohjan kaupungin omistuksessa olevasta alueesta kuuluu Natura 2000-verkostoon.

Kaavavaiheet

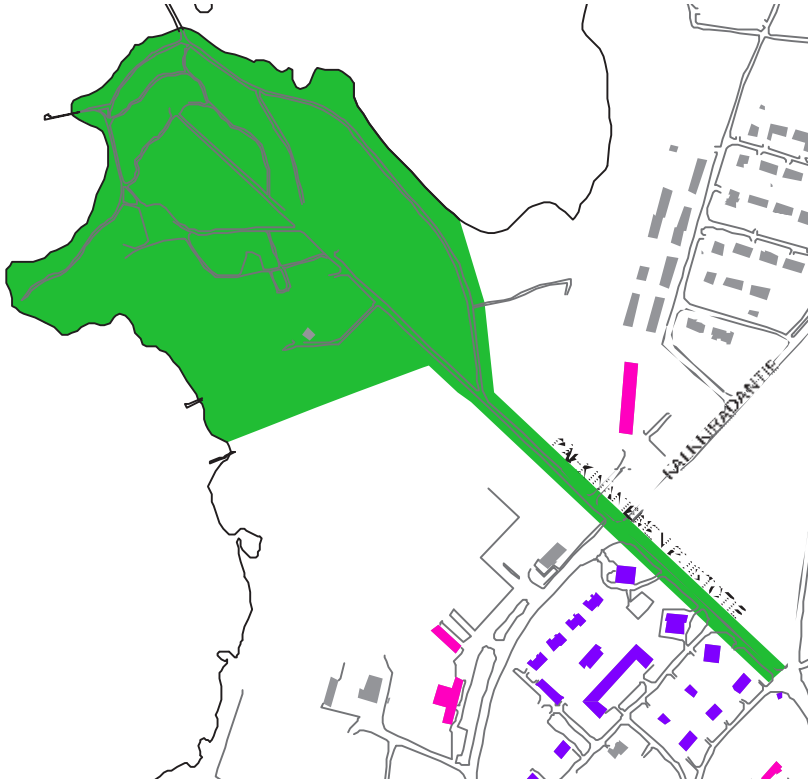
Alueella on voimassa asemakaava vuodelta 1980. Kaavassa alue on osoitettu puistoksi.

Vas. Pähkinäniemen uimarantaa.

Kesk. Pähkinäniemen puistotietä reunustaa lehtipuukujanne.

Tehtaan perustama kansanpuisto

1990-luvulla rakennettu tanssilava.

Alueen arvottaminen

Kalkkitehtaan työntekijöille kunnostettu kansanpuisto 1900-luvun alkupuolelta. Maisemallisesti ja luontoarvoiltaan merkittävä puistoalue.

Arkkitehtoninen arvo	-
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

6. PETTER FORSSTRÖMIN PUUTARHA JA YMPÄRÖIVÄT HEDELMÄTARHAT

Alueen sijainti ja kuvaus

Lohjan Kalkkitehtaan johtajan Petter Forsströmin (1877-1967) asuinrakennuksen yhteyteen rakennettu puutarha sijaitsee harjun rinteessä tehdasalueen itäpuolella. Villa Forsströmin ympärillä olleen muotopuutarhan suunnitteli vuonna 1923 aikansa tunnetuin suomalainen maisemasuunnittelija Paul Olsson. Päälinjoiltaan ja osittain kasvillisuudeltaan säilynyt puutarha-alue on nykyisin Lohjan kaupungin omistuksessa.

Tehdasaluetta kohti avautuva puutarha perustuu symmetriseen akselisommitelmaan. Asuinrakennuksen edustalla oli alun perin pitkänomainen istutusten ja puutarhakäytävien muodostama terassi. Nykyisin ruohoa kasvavalla tasolla ovat säilyneet kaksi suurikokoista kukkauurnaa sekä betoniportaat. Terassin reunakiveykset ovat huonokuntoiset. Rinteessä keskiakselin molemmin puolin ovat säilyneet suoralinjaiset lehmuskujat. Rinteen puutarhakäytävät ovat kadonneet. Vain osa istutetuista puista, pensaista ja perennoista on säilynyt. 1920-luvun alussa rakennettu, arkkitehti Gösta Cajanuksen suunnittelema tahtaanjohtajan kaksikerroksinen asuinrakennus purettiin vuonna 1977. Myös päärakennuksen päädyssä ollut suihkulähde on purettu.

Puutarhaa ympäröi mäntymetsää kasvava puistoalue. Junaradan sekä vuoteen 1942 mennessä rakennettujen Petter Forsströmin tien ja Tynninharjuntien välissä on laaja omenatarha, joka on istutettu 1960-luvun puoliväliin mennessä entiselle pellolle. Hedelmätarhassa kulkee radan suuntaisesti kapea polku, jota paikalliset ovat kutsuneet ”lemmenpoluksi”.

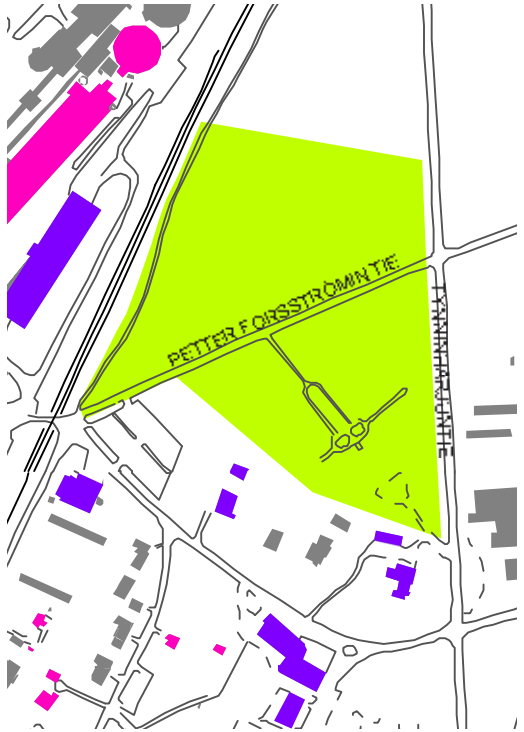
Petter Forsströmin tiedetään arvostaneen puutarhanhoitoa. Hän huolehti mm., että tehtaan rakennuttamien työväen asuinrakennusten yhteyteen varattiin riittävästi tilaa puutarhan kasveille. Työntekijöille tarjottiin myös mahdollisuutta palstaviljelyyn tahtaan omistamilla peltomailla. Tehtaan palveluksessa oli useita puutarhureita.

Kaavavaiheet

Alue suunniteltiin ja rakennettiin ennen Virkkalan alueen ensimmäistä rakennuskaavaa vuodelta 1951. Alueella on nykyisin voimassa asemakaava vuodelta 1995.

Vuoden 1964 Virkkalan asemakaavassa muotopuutarha ja asuinrakennus lähiympäristöineen merkittiin kuuluvaksi erityistoimintojen asuinalueeksi. Nykyisen Petter Forsströmin tien pohjoispuolella oleva omenatarha-alue merkittiin puistoalueeksi.

Vuoden 1995 kaavamuutoksessa Petter Forsströmin puretun asuinrakennuksen paikka merkittiin asuinalueeksi, jossa vanhalle rakennuspaikalle voidaan rakentaa aumakattoinen asuinkerrostalo, rivitalo tai yksi- tai kaksiasuntoinen kaksikerroksinen pientalo. Forsströmin vanha puutarha ja ympäröivä puisto osoitettiin s-1 -alueeksi, jolla ei saa suorittaa ympäristön luonnetta muuttavia toimenpiteitä. Puistolle annettiin nimi Petter Forsströmin puisto.

Tehtaan johtajan puutarha ja hedelmätarhat

1920-luvun alussa rakennettu Petter Forsströmin asuinrakennus purettiin 1970-luvulla. LM 604.

Näkymä yläterassilta kohti puutarhaa ja tehdasaluetta.

Betoniportaat nykyasussaan. Terassien lisäksi alkuperäisestä puutarhasommitelmasta ovat säilyneet suuret kukkauurnat.

Ote Paul Olssonin puutarhasuunnitelmasta vuodelta 1923. Kirkhakkinen 1/2008.

Hedelmätarhat Petter Forsströmin tien varrella.

Alueen arvottaminen

Kalkkitahtaan johtajan entinen puutarha ja hedelmätarhat muodostavat maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	3
Maisemallinen arvo	1

7. JOHTAJIEN ASUINALUE KALA-KOKKOSENTIEN YMPÄRISTÖSSÄ

Alueen sijainti ja kuvaus

Tehdasalueen kaakkoispuolella, mäntymetsää kasvavalla harjun rinteellä on kalkkitehtaan johtajille ja virkailijoille tarkoitettujen asuinrakennusten sekä tehtaan rakennuttamien julkisten rakennusten muodostama kokonaisuus. 1920-luvulta lähtien rakentuneen alueen vanhimpia rakennuksia ovat seuratalo vuodelta 1920 ja nk. marttatupa vuodelta 1932. Rakennustaiteellisesti merkittävään kokonaisuuteen kuuluu useita arkkitehti Gösta Cajanuksen suunnittelemia funktionalistisia rakennuksia 1930- ja 1940-luvuilta sekä arkkitehtien Kaija ja Heikki Sirénin 1960-luvun lopulla suunnittelema johtajan asuintalo.

Alue on kuulunut aikanaan Kyrkstadin rustholliin. Maat siirtyivät kalkkitehtaan omistukseen tiettävästi vuonna 1906 Nybackan tilan oston myötä. Kyrkstadin kestikievarin rakennukset 1500-luvun kyläpaikalla sijaitsivat 1960-luvulle saakka aluerajauksen eteläpuolella vanhan maantien varressa. Aluerajauksen pohjoispuolella on sijainnut sittemmin purettu tehtaanjohtaja Petter Forsströmin oma asuinrakennus osittain säilyneine puutarhoineen.

Alueen nykyiset päällystämättömät tiet on rakennettu vuoteen 1942 mennessä. Kala-Kokkosen tien linjaus on muodostunut vuoteen 1907 mennessä.

Kaavavaiheet

Alue rakennettiin ennen Virkkalan ensimmäistä rakennuskaavaa vuodelta 1951. Alueella ovat nykyisin voimassa asemakaavat vuosilta 1966 (Marttatuvantie 5), 1989 (Nuorisotie 4 ja

Ylh. Ilmakuva 1960-luvun alusta. Etualalla Kyrkstadin vanhan kestikievarin rakennukset, jotka purettiin 1960-luvulla. LM.

Vas. Marttatupa 1940-luvulla kuvattuna. LM 2376.

Oik. Arkkitehti Gösta Cajanuksen suunnitelema johtajan asunto Nuorisotie 4:ssä. LM.

6), 1993 (Klubitalo), 1995 (Kala-Kokkosentien pohjoispuoli), 1996 (paloasema) ja 1999 (seuratalo ja marttatupa).

Vuonna 1964 laaditussa ja vuonna 1966 vahvistetussa asemakaavassa Marttatuvantien ja Hapankaivontien väliselle alueelle suunniteltiin 2-3-kerroksisten asuinkerrostalojen kokonaisuus. Myös Nuorisotien varteen suunniteltiin kaksikerroksisia asuinkerrostaloja nykyisten 1930-luvulla rakennettujen omakotitalojen paikalle. Säilytettäviksi rakennuksiksi osoitettiin klubitalon ja Marttatuvantie 3:n muodostama kiinteistö, seuratalo sekä Kala-Kokkosen tien pohjoispuolella olleet asuinrakennukset. Paloaseman tontille suunniteltiin omakotitalon paikka. Vuoden 1966 asemakaava on voimassa aluerajauksen sisäpuolella ainoastaan Marttatuvantie 5:ssä, jossa virkailijatalon paikalle on osoitettu tiensuuntainen kolmekerroksinen asuinkerrostalo.

Vuoden 1989 asemakaavamuutoksessa Nuorisotien kerrostalokaava muutettiin pientalokaavaksi. Nykyisinkin voimassa oleva asemakaava sallii rivitalojen, kytkettyjen pientalojen ja omakotitalojen rakentamisen Nuorisotien varrelle. Toisaalta kaava mahdollistaa funktionalistista tyyliä edustavien omakotitalojen säilymisen.

Vuoden 1993 asemakaavamuutoksessa Klubitalo ja Marttatuvantie 3:n asuinkerrostalo erotettiin omiksi rakennuspaikoikseen.

Vuoden 1995 asemakaavassa Kala-Kokkosentien varrella olevat johtajien asuinrakennukset Kala-Kokkosentie 3:ssa ja 11:ssä merkittiin suojeltaviksi rakennuksiksi. Kala-Kokkosen tien pohjoispuolelle osoitettiin asuinomakotialue yksi- tai kaksiasuntoisille erillispientaloille.

Vuoden 1999 asemakaavassa seuratalo ja marttatupa merkittiin suojelluiksi rakennuksiksi. Samalla seuratalon rakennuspaikasta erotettiin tenniskenttä virkistysalueeksi.

Rakennuskannan kuvaus

Lohjan Kalkkitehtaan johtajan Petter Forsströmin rakennuttama, ja tehtaan aikanaan ylläpitämä seuratalo (7.7) sijaitsee Tynninharjuntien ja Marttatuvantien välissä metsäisellä tontilla. Hyvin säilynyt, vuonna 1920 valmistunut satulakattoinen seuratalo on nykyisin vapaa-ajan asuntona. Leveärunkoinen kaksikerroksinen hirsirakennus on vuorattu pystysuuntaisella peiterimalaudoituksella. Seuratalon ominaispiirteisiin lukeutuvat pieniruutuiset ikkunat ja korostettu räystäslista.

Seuratalon lounaispuolella sijaitsee vuonna 1932 pystytetty nk. Marttatupa (7.8), jonka hirsirunko on siirretty nykyiselle paikalleen Maksjoella sijainneesta Ketun sotilasvirkatalosta. Petter Forsströmin puoliso, vuorineuvoksetar Margit Forsström, suunnitteli satulakattoisen paritupatyyppisen rakennuksen sisätilat Lohjan Kalkkitehtaan Marttayhdistyksen kotitalousopetusta ja neuvontaa varten. Kalkkitehtaan palveluksessa oli aikanaan kaksi neuvojaa, joilla oli päivittäinen vastaanotto Marttatuvassa. Pihapiirin kaakkoisreunassa on hyvin säilynyt hirsirakenteinen luhtiaitta.

1920-luvun rakennuskantaa edustaa Marttatuvantie 3:ssa sijaitseva aumakattoinen kaksikerroksinen asuinkerrostalo (7.5). ”Miljoonataloksi” kutsuttu tiilirunkoinen asuintalo peruskorjattiin vuonna 1963. Ilmeisesti tuolta ajalta on peräisin myös nykyinen minerit-julkisivuvuoraus.

Vuonna 1937 valmistunut kaksikerroksinen virkailijoiden asuintalo Marttatuvantie 5:ssä (7.6) rakennettiin neljälle perheelle. Arkkitehti Gösta Cajanuksen suunnittelema aumakattoinen asuintalo on tiilirunkoinen. Pyöreäkulmaiset sisäänvedetyt parvekkeet jäsentävät eteläjulkisivua. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Rakennusta ympäröivä rehevä puutarha oli alun perin jaettu neljäksi palstaksi.

Nuorisotien varrella on kaksi funktionalistista asuinrakennusta vuosilta 1937 ja 1938. Arkkitehti Gösta Cajanus suunnitteli näistä ainakin Nuorisotie 4:ssä (7.10) sijaitsevan tiilirunkoisen rapatun johtajan asuinrakennuksen. Hyvin säilyneen tasakattoisen rakennuksen ympärillä on suuri puutarha. Alempana rinteessä sijaitseva tiilirunkoinen rapattu asuinrakennus Nuorisotie 6:ssa (7.9) on aumakattoinen.

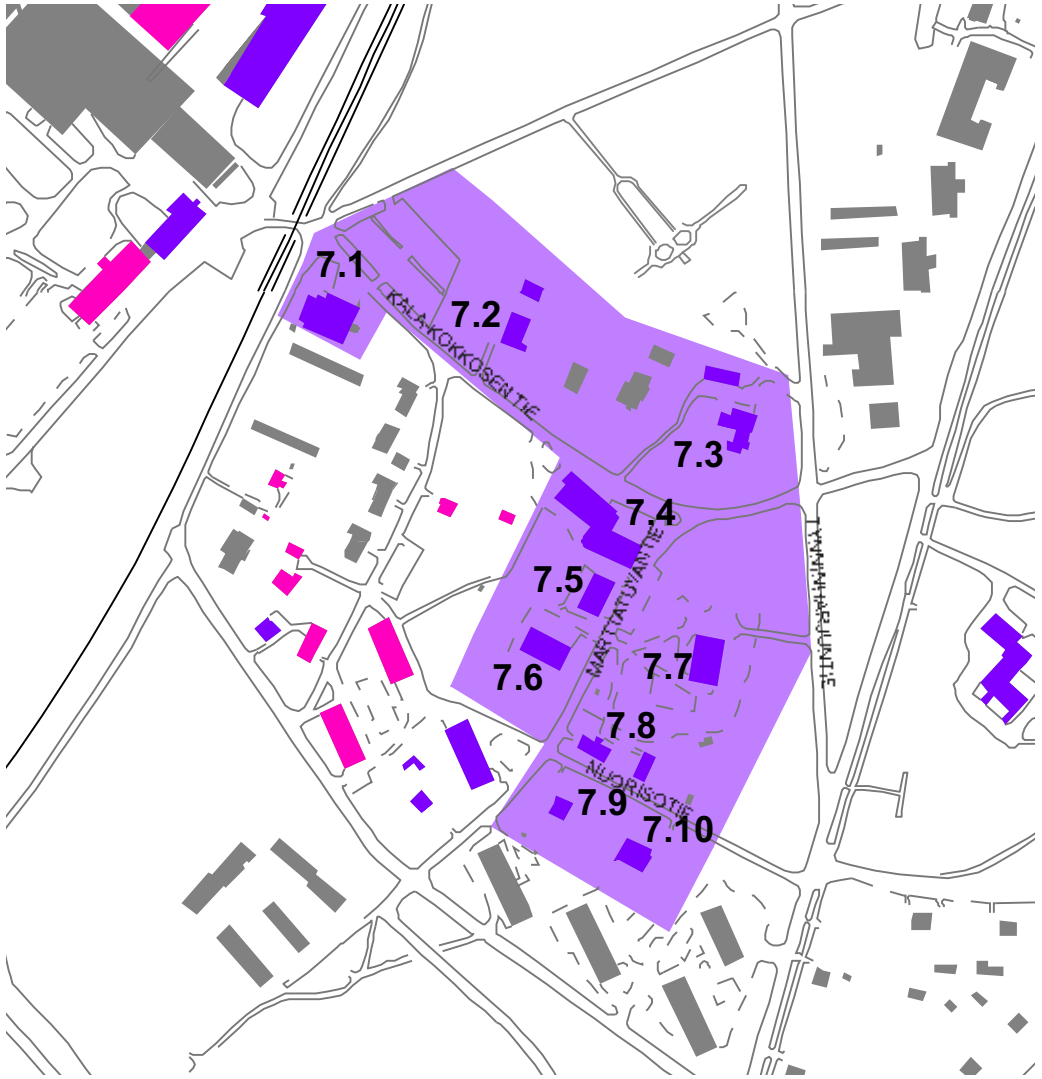
Radan varressa, teollisuusalueen vieressä, sijaitsevan kaksikerroksisen paloaseman (7.1) suunnitteli arkkitehti Gösta Cajanus. Vuonna 1938 valmistuneen tasakattoisen rakennuksen ominaispiirteisiin kuuluvat 16-ruutuiset ikkunat ja luoteisnurkan torni. Rakennuksen alkuperäisasua on jonkin verran muutettu. Alun perin julkisivuiltaan rapattu paloasema on nykyisin julkisivuiltaan kalkkihiekka-tiili -pintainen. Myös asuintilat ja autokatokset on lisätty myöhemmin.

Vuonna 1940 valmistuneen Kala-Kokkosentie 11:ssa sijaitsevan tiilirunkoisen asuinrakennuksen (7.2) suunnitteli arkkitehti Gösta Cajanus.

Tehtaan ylemmälle johdolle tarkoitettu kaksikerroksinen asuinrakennus oli alun perin tiettävästi tasakattoinen. Toisessa maailmansodassa vaurioita kärsinyt rakennus muutettiin sodan jälkeen satulakattoiseksi arkkitehti Ole Gripenbergin suunnitelmien mukaan. Pihapiirissä on hyvin säilynyt tiilirunkoinen satulakattoinen talousrakennus.

Arkkitehti Gösta Cajanuksen suunnittelema klubitalo (7.4) rakennettiin vuosina 1939-1947. Funktionalismia edustavassa kalkkihiekkatiilirunkoisessa rakennuksessa oli alun perin kalkkitehtaan virkailijaklubi, kirjasto, luku- ja pelihuone, ravintola ja juhlasali sekä useita asuinhuoneita. Rapatun nelikerroksisen rakennuksen koilliskulmassa on lasiseinäinen porrashuone, jonka vieressä on pyöreäkulmainen sisääntulokatos. Matalampi juhlasalisiipi on aumakattoinen.

Alueen koilliskulmassa, Kala-Kokkosentie 3:ssa, sijaitsee kalkkitehtaan ylemmälle johdolle tarkoitettu asuinrakennus (7.3) vuodelta 1968. Tasakattoisen yksikerroksisen rakennuksen ovat suunnitelleet arkkitehdit Kaija ja Heikki Sirén. Rakennus on muurattu Siporex-uraharkoista. Julkisivuilla on lisäksi puupaneeli-yksityiskohtia. Monikulmaisen rakennuksen suuret ikkunat avautuvat rakennusmassan keskellä olevalle pihalle. Takajulkisivu on lähes aukoton. Rakennuksen pohjoispuolella on pulpettikattoinen autotallirakennus.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

7.1
Kiinteistötunnus: 444-422-1-493
Katuosoite: Kala-Kokkosen tie 10
Rakennusvuosi: 1938
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: Paloasema

7.2
Kiinteistötunnus: 444-422-1-481
Katuosoite: Kala-Kokkosen tie 11
Rakennusvuosi: 1940
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

7.3
Kiinteistötunnus: 444-422-1-478
Katuosoite: Kala-Kokkosen tie 3
Rakennusvuosi: 1968
Suunnittelija: arkkitehdit Kaija ja Heikki Sirén
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

7.4
Kiinteistötunnus: 444-422-1-468
Katuosoite: Marttatuvantie 1
Rakennusvuosi: 1939-1947
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: klubitalo

7.5
Kiinteistötunnus: 444-422-1-469
Katuosoite: Marttatuvantie 3
Rakennusvuosi: 1927
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

7.6
Kiinteistötunnus: 444-422-1-117
Katuosoite: Marttatuvantie 5
Rakennusvuosi: 1937
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

7.7
Kiinteistötunnus: 444-422-1-503
Katuosoite: Marttatuvantie 2
Rakennusvuosi: 1920
Käyttötarkoitus: seuratalo

7.9
Kiinteistötunnus: 444-422-1-437
Katuosoite: Nuorisotie 6
Rakennusvuosi: 1937
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

7.10
Kiinteistötunnus: 444-422-1-436
Katuosoite: Nuorisotie 4
Rakennusvuosi: 1938
Suunnittelija: arkkitehti Gösta Cajanus
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

7.8
Kiinteistötunnus: 444-422-1-464
Katuosoite: Marttatuvantie 2
Rakennusvuosi: 1932
Käyttötarkoitus: marttatupa

Alueen arvottaminen

Kalkkitehtaan rakennuttama asuinrakennusten ja julkisten rakennusten muodostama kokonaisuus, johon kuuluu useita rakennustaiteellisesti merkittäviä kohteita.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	1

8. HAPANKAIVONTIEN YMPÄRISTÖN ASUINALUE

Alueen sijainti ja kuvaus

Tehdasalueen kaakkoispuolella, rautatien ja ylempien johtohenkilöiden asuinalueen välissä, on Lohjan kalkkitehtaan työntekijöiden asuinalue, johon kuuluu niin pientaloja kuin asuinkerrostalojakin. Alue on kuulunut alun perin Kyrkstadin rustholliin. Nykyisen Hapankaivontien ja rautatien välissä on ollut sahojen työväen asutusta jo 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Alue siirtyi Lohjan Kalkkitehtaan omistukseen tiettävästi vuonna 1906 Nybackan tilan oston yhteydessä. Vanhimmat säilyneet asuinrakennukset ovat 1920-luvulta.

Aluetta rajaavat Jermunkuja ja Kala-Kokkosen tie ovat linjaukseltaan pääosin vuoteen 1907 mennessä muodostuneita. Hapankaivontien ja Marttatuvantien linjaukset on rakennettu vuoteen 1942 mennessä. Tiet ovat päällystämättömiä.

Hapankaivontien vanhaa asutusta. Näkymäkuva Kirkniemen suuntaan vuodelta 1945. LM 28953.

Kaavavaiheet

Alue on rakentunut osittain jo ennen Virkkalan ensimmäistä rakennuskaavaa vuodelta 1951. Alueella on nykyisin voimassa asemakaava vuodelta 1966.

Vuonna 1966 vahvistettu asemakaava osoitti rautatien ja Hapankaivontien väliselle alueelle asuinomakotitaloja, joiden sijainti ja rakennusoikeus poikkesivat olemassa olleesta rakennuskannasta. Asemakaavan mukaan Hapankaivontien ja Marttatuvantien väliselle alueelle saa rakentaa 2-3-kerroksisia asuinkerrostaloja. Kaavassa säilytettäviksi osoitettiin 1950-luvun puolivälissä rakennetut kerrostalot (Hapankaivontie 8 ja 10).

Jermunkujan ja Hapankaivontien risteys nykyasussaan. Oikealla oleva Evoxin entinen tehdasrakennus on muutettu asuinkäyttöön.

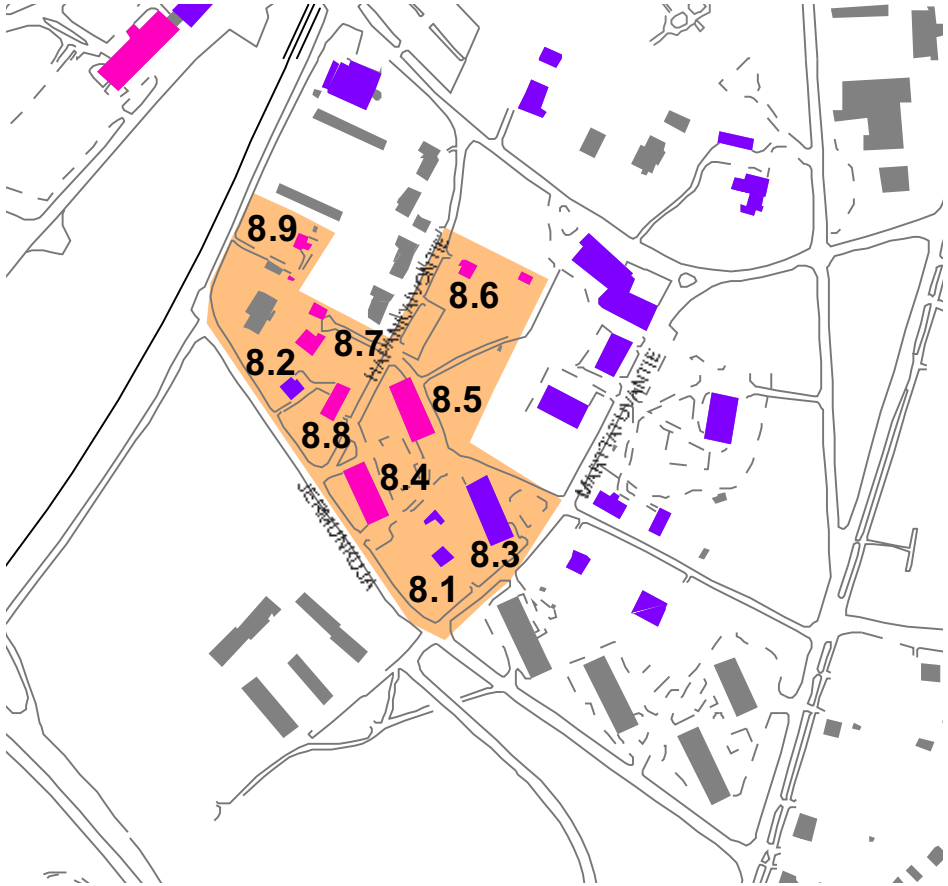
Rakennuskannan kuvaus

Hapankaivontien länsipuolella on säilynyt julkisivuiltaan osittain muutettuina kaksi puurakenteista asuinrakennusta1900-luvun alkupuolelta (8.2, 8.9), satulakattoinen asuinrakennus vuodelta 1954 (8.7) sekä 1940-luvun tehdasrakennus (8.8) asuinrakennukseksi muutettuna. Parhaiten alkuperäisen asunsa on säilyttänyt vuonna 1925 rakennettu mansardikattoinen, 1 ½-kerroksinen hirsirakennus Jermunkuja 11:ssä (8.2).

Hapankaivontien itäpuoli on rakennettu 1920-60-luvuilla. Vanhimmat rakennukset ovat vuonna 1925 rakennettu minerit-vuorattu satulakattoinen puurakennus Hapankaivontie 4:ssä (8.6) sekä vuonna 1934 rakennettu satulakattoinen rankorakenteinen asuinrakennus Marttatuvantie 9:ssä (8.1).

Samassa korttelissa ovat myös kaksi Lohjan Kalkkitehtaan rakennuttamaa aumakattoista asuinkerrostaloa (8.4, 8.5) 1950-luvun puolivälistä (Hapankaivontie 8 ja 10). Kaksikerroksiset asuintalot ovat arkkitehtien Ole ja Bertel Gripenbergin suunnittelemia.

Alueen kaakkoisreunassa, Marttatuvantie 7:ssä, on Siporex-harkoista muurattu asuinkerrostalo (8.3) vuodelta 1962. Aumakattoisen kolmekerroksisen asuinrakennuksen on suunnitellut arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg.

Tehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

8.1
Kiinteistötunnus: 444-422-1-97
Katuosoite: Marttatuvantie 9
Rakennusvuosi: 1934
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

8.3
Kiinteistötunnus: 444-422-1-118
Katuosoite: Marttatuvantie 7
Rakennusvuosi: 1962
Suunnittelija: arkkitehti Erich von Ungern-Sternberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

8.2
Kiinteistötunnus: 444-422-1-466
Katuosoite: Jermunkuja 11
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen kannalta merkittävät paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet:

8.4
Kiinteistötunnus: 444-422-1-462
Katuosoite: Hapankaivontie 10
Rakennusvuosi: 1952
Suunnittelijat: arkkitehdit Ole ja Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

8.5
Kiinteistötunnus: 444-422-1-460
Katuosoite: Hapankaivontie 8
Rakennusvuosi: 1955
Suunnittelijat: arkkitehdit Ole ja Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

8.6
Kiinteistötunnus: 444-422-1-60
Katuosoite: Hapankaivontie 4
Rakennusvuosi: 1925
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

8.8
Kiinteistötunnus: 444-422-1-467
Katuosoite: Hapankaivontie 11
Rakennusvuosi: 1947
Käyttötarkoitus: tehdasrakennus / asuinrakennus

8.9
Kiinteistötunnus: 444-422-1-48
Katuosoite: Jermunkuja 15
Rakennusvuosi: n. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

8.7
Kiinteistötunnus: 444-422-1-57
Katuosoite: Hapankaivontie 9
Rakennusvuosi: 1954
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen arvottaminen

Kalkkitehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue, joka muodostaa ajallisesti kerroksellisen kokonaisuuden.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	2
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	2

9. VIRKKALAN KIRKKO

Alueen sijainti ja kuvaus

Virkkalan kirkko ja hautausmaa sijaitsevat harjun eteläkärjessä, Virkkalantien länsipuolella olevalla mäellä. Kirkon ja hautausmaan tontti saatiin lahjoituksena Kyrkstadin tilasta vuonna 1940. Kyrkstadin vanha rustholli paikka on sijainnut maantien varressa alueen lounaispuolella.

Vuorineuvos Petter Forsström oli vaikuttamassa kirkon rakentamisen puolesta 1950-luvun alussa. Virkkalan omalle kirkkorakennukselle oli tarvetta, sillä kylän väkiluku oli Karjalan siirtoväen ja sementtitehtaan laajentumisen myötä nopeasti lisääntynyt ja seurakuntaelämä monipuolistunut. Kirkon rakennusurakoitsijana toimi Lohjan Rakennus Oy/Lohjan Kalkkitehdas. Arkkitehti Mikael Nordensvanin suunnittelema kirkkorakennus valmistui vuonna 1953. Kellotapuli valmistui vuonna 1958.

Kaavavaiheet

Alueella on voimassa asemakaava vuodelta 1966. 1950-luvulla rakennettu alue on asemakaavassa säilytetty kirkkorakennuksen ja hautausmaan osalta.

Rakennuskannan kuvaus

Erikorkuisista rakennusmassoista koostuva satulakattoinen seurakuntatalo muurattiin sementtitiilistä. Kahdenkerroksen korkuinen seurakuntasali on rakennuksen eteläosassa. Siihen yhdistyvät matalamman eteisosan välityksellä kaksi erikorkuista asuntosiipeä. Rapatuilla julkisivuilla on punatiili- ja luonnonkiviyksityiskohtia. Seurakuntasalin ikkunat ovat yläosaltaan viistetyt. Rakennuksen alkuperäiset kalusteet tilattiin Riihimäen keskusvankilan ammattikoulusta. Alttaritaulun maalasi Ali Munsterhjelm.

Kirkkorakennuksen eteläpuolella oleva kirkon torni on rakennettu betonista liukuvalumenetelmällä.

Laajempi Hautausmaa-alue sijoittuu kirkkorakennuksen pohjoispuolelle. Sankarihautausmaa on mäen laella, kirkon eteläpuolella.

Ilmakuva Virkkalan kirkosta 1960-luvun alusta. Taustalla ovat mm. seuratalo ja klubitalo. LM.

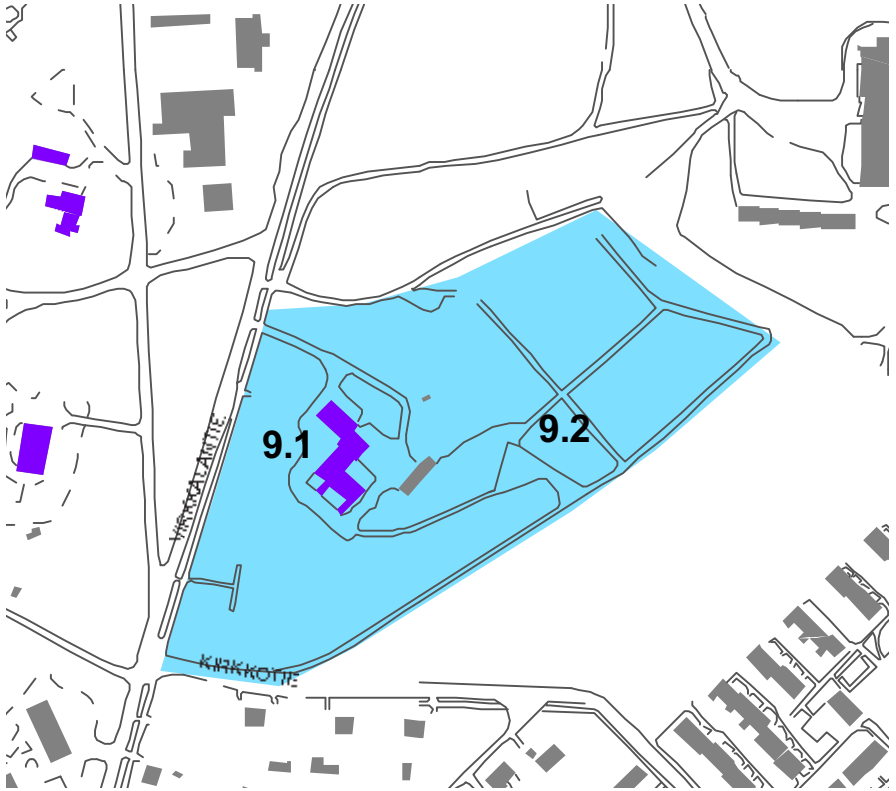

Ylh. Kirkkorakennus sijaitsee mäen laella mäntymetsän keskellä.

Kesk. Hautausmaa.

Oik. Sankarihautausmaa kirkon eteläpuolella.

Kirkko ja hautausmaa

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet:

9.1
Kiinteistötunnus: 444-422-1-511
Katuosoite: Virkkalantie 1
Rakennusvuosi: 1953
Suunnittelija: arkkitehti Mikael Nordensvan
Käyttötarkoitus: kirkko ja asuinrakennus

9.2
Petter Forsströmin (1877-1967) ja Margit Forsströmin (1892-1975) hauta

Alueen arvottaminen

Paikallishistoriaan merkittävällä tavalla liittyvät kirkko ja hautausmaa.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	1

Tehdasyhdyskunnan yksittäiset paikallishistoriallisesti arvokkaat rakennukset

Tynninharjuntie 14

Kuva vuodelta 2002.

1.18
Kiinteistötunnus: 444-459-4-141
Katuosoite: Tynninharjuntie 14
Rakennusvuosi: 1800-l
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Tiettävästi 1800-luvun lopulla rakennettu kaksikerroksinen hirsirakennus sijaitsee Kässän tilakeskuksen eteläpuolella, rautatien länsipuolella olevalla nk. Metelimäellä. Mahdollisesti kesähuvilana alun perin ollut rakennus hankittiin Lohjan Kalkkitehtaan omistukseen vuonna 1925. Rakennuksen ominaispiirteisiin lukeutuvat luonnonkiviperustus, aumakatto, T-karmilliset ikkunat ja runsaat koristelistat. Julkisivuja on osittain muutettu kunnostusten yhteydessä.

Rakennuksessa ovat toimineet aikanaan kalkkitehtaan työhön vastaanotto sekä lääkärin ja hammaslääkärin vastaanotot. Vuosina 1948-1950 rakennus oli Virkby Samskkolanin käytössä. Rakennuksessa on perimätiedon mukaan ollut aiemmin myös poliisikamari ja posti. Nykyisin rakennus on asuinkäytössä.

Asunto Oy Valkovuokko

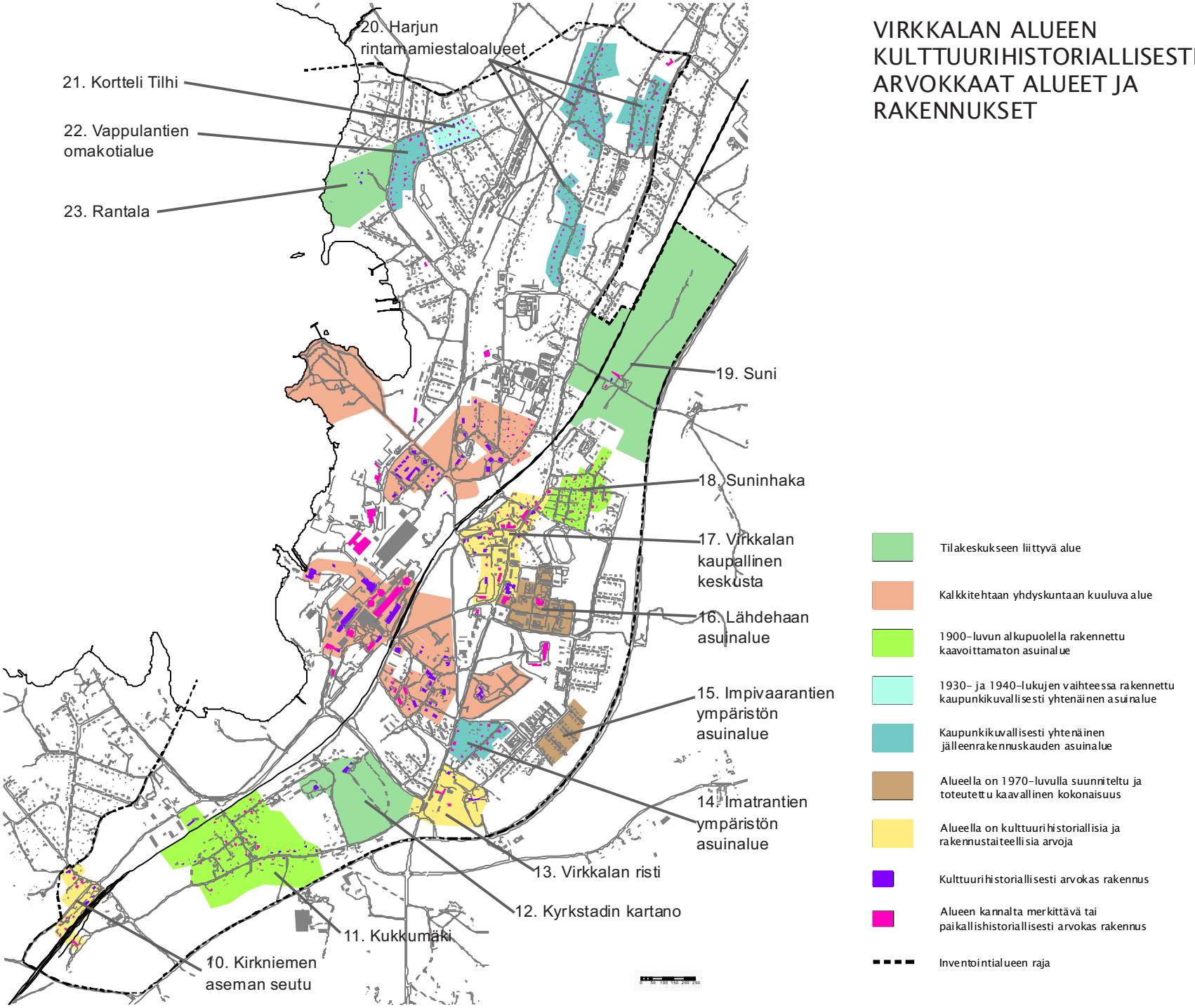

1.19
Kiinteistötunnus: 444-459-4-83
Katuosoite: Pähkinäniemen puistotie 3
Rakennusvuosi: 1962
Suunnittelija: arkkitehti Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Pähkinäniemen puistotien varressa, Kässän peltoaukean länsilaidalla, sijaitseva asuinkerrostalo on Lohjan Kalkkitehtaan rakennuttama. Vuonna 1962 valmistunut Asunto-osakeyhtiö Valkovuokko rakennettiin tiettävästi tehtaan virkailijoiden asuinrakennukseksi. Pitkänomaisen julkisivuiltaan rapatun asuintalon on suunnitellut arkkitehti Bertel Gripenberg. Satulakattoisessa rakennuksessa on kaksi asuinkerrosta ja kellarikerros. Itäsivulla ovat kolme julkisivusta sisäänvedettyä porraskäytävää. Länsisivua jäsentävät sisäänvedetyt parvekkeet. Alkuperäiseen suunnitelmaan kuului kaksi vierekkäistä lamellitaloa, joista vain toinen toteutettiin.

VIRKKALAN TEHDASYHDYSKUNTAA YMPÄRÖIVIEN ALUEIDEN KAUPUNKIKUVALLINEN INVENTOINTI

VIRKKALAN ALUEEN KULTTUURIHISTORIALLISESTI ARVOKKAAT ALUEET JA RAKENNUKSET

10. KIRKNIEMEN ASEMAN SEUTU

Alueen sijainti ja kuvaus

Kirkniemen asema sijaitsee vuonna 1873 valmistuneen rautatien varrella Virkkalan lounaispuolella. Kirkniemen vaihde otettiin käyttöön vuonna 1875 ja siitä muodostui 1800-luvun lopulla Lohjan vilkkain liikennepaikka alueen kasvaneen teollisuuden ansiosta. Vaihteesta haarautuivat sivuraiteet niin sahoille kuin kalkkitehtaallekin.

Alueella on säilynyt asemarakennusten kokonaisuus 1900-luvun alusta, koulurakennukset vuosilta 1885 ja 1937 sekä jälleenrakennuskauden asuin- ja liikerakennuksia.

Kirkniemen aseman koillispuolella oleva tielinjaus periytyy viimeistään 1700-luvulta. Suuresta Rantatiestä haarautunut tielinjaus johti alun perin Jönsbölen kyläkeskukseen. Rautatien katkaisema tieosuus on säilynyt nykyisten Arontien, Marskintien ja Lasitehtaantien osittaisina linjauksina. Asemalta kalkkitehtaalle johtava Kirkniementie valmistui vuonna 1934.

Kaavavaiheet

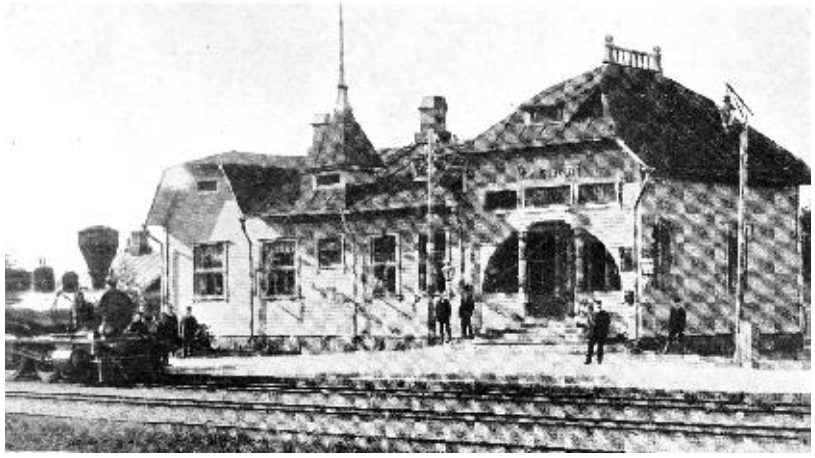
Rautatien ympäristössä on voimassa vuonna 1966 vahvistettu asemakaava, jossa alue rakennuksineen on osoitettu rautatiealueeksi. Vuoden 1966 asemakaavassa Kirkniementien länsipuolelle osoitettiin liikerakentamista nykyisten asuinrakennusten paikalle ja koulun aluetta laajennettiin. Vuoden 1989 kaavamuutoksessa liikerakennusten tontit muutettiin takaisin omakotitonteiksi.

Rakennuskannan kuvaus

Kirkniemen asema sijaitsi 1800-luvun lopulla radan kaakkoispuolella. Nykyinen hirsirunkoinen asemarakennus (10.2) siirrettiin tiettävästi Venäjältä ja pystytettiin radan luoteispuolelle vuonna 1906. Hirsirungosta löytyy vuosiluku 1893. Rakennuksessa oli alun perin pieni torni, useita kattoikkunoita sekä taitteiset katot. Jugend-tyyliset yksityiskohdat purettiin vuoden 1923 laajennustöiden yhteydessä. Samalla kattomuoto muutettiin satulakatoksi. Aseman tiloissa toimi posti vuoteen 1990 saakka. Nykyisin rakennuksessa on kaksi asuntoa.

Asemarakennuksen koillispuolella ovat aseman henkilökunnalle tarkoitettu jugend-tyylinen asuinrakennus (10.3) vuodelta 1908 ja liiteri. Radan varressa, aseman lounaispuolella, ovat kaksi 1930-luvulla rakennettua satulakattoista asuinrakennusta (10.7, 10.8, 10.9) liiteri- ja saunarakennuksineen.

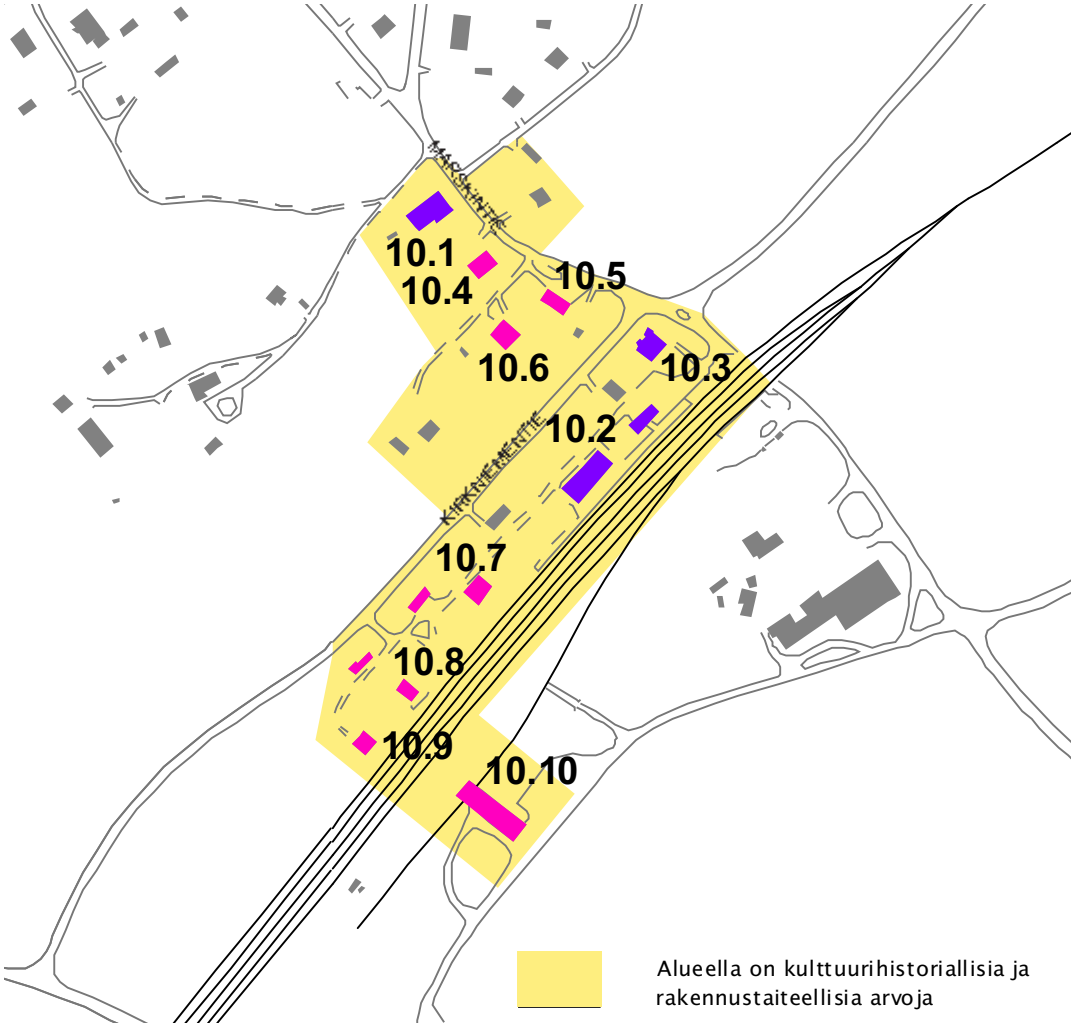
Mäen rinteessä, Marskintien varrella, on säilynyt sittemmin lakkautetun Kirkniemen kansakoulun hirsirakenteinen yksikerroksinen koulurakennus (10.1) vuodelta 1885. Koulu rakennettiin Kirkniemen kartanon omistajan K.G. von Christiersonin lahjoittamalle tontille. Koulun pihapiirissä on myös vuosina 1937-39 rakennettu sementtitiilirakenteinen entinen alakoulura-

Vuonna 1906 valmistunut Kirkniemen asemarakennus alkuperäisasussaan. LM.

kennus (10.4), johon sijoitettiin alun perin myös koulun keittola ja opettajan asunto.

Aseman ja koulun välisellä alueella on asunnoksi muutettu entinen kaupparakennus (10.5) vuodelta 1948. Sen viereisellä puutarhatontilla oleva asuinrakennus (10.6) on rakennettu vuonna 1958. Aseman eteläpuolella on SOK:n rakennuttama korkea viljavarasto (10.10) vuodelta 1967. Viljasiiloja laajennettiin vuonna 1980.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

10.1
Kiinteistötunnus: 444-419-1-212
Katuosoite: Marskintie 4
Rakennusvuosi: 1885
Alkuperäinen käyttötarkoitus: kansakoulu
Nykyinen käyttötarkoitus: -

10.2
Kiinteistötunnus: 444-419-1-3
Katuosoite: Kirkniementie 24
Rakennusvuosi: 1906
Alkuperäinen käyttötarkoitus: entinen asemarakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: asuinrakennus

10.3
Kiinteistötunnus: 444-419-1-3
Katuosoite: Kirkniementie 22
Rakennusvuosi: n. 1906
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet

10.4
Kiinteistötunnus: 444-419-1-212
Katuosoite: Marskintie 4
Rakennusvuosi: 1937
Alkuperäinen käyttötarkoitus: kansakoulu + asunto
Nykyinen käyttötarkoitus: kerhotila

10.5
Kiinteistötunnus: 444-419-1-252
Katuosoite: Marskintie 2
Rakennusvuosi: 1948
Alkuperäinen käyttötarkoitus: kauppa + asunto
Nykyinen käyttötarkoitus: asuinrakennus

10.6
Kiinteistötunnus: 444-419-1-247
Katuosoite: Oppilaankuja 1
Rakennusvuosi: 1958
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

10.7
Kiinteistötunnus: 444-419-1-3
Katuosoite: Kirkniementie 26
Rakennusvuosi: 1930
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

10.8
Kiinteistötunnus: 444-419-1-1
Katuosoite: Kirkniementie 28
Rakennusvuosi: n. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

10.9
Kiinteistötunnus: 444-419-1-3
Katuosoite: Kirkniementie 28
Rakennusvuosi: 1939
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

10.10
Kiinteistötunnus: 444-419-1-298
Katuosoite: Kuninkaantie 54
Rakennusvuosi: 1967
Käyttötarkoitus: viljavarasto

Alueen arvottaminen

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaan asema-alueen ja kansakoulun muodostama kokonaisuus.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

11. KUKKUMÄKI

Alueen sijainti ja kuvaus

Kukkumäen asuinalue sijaitsee Kyrkstadin kartanon lounaispuolella, korkean kallioisen mäen rinteellä. Asutus on sijoittunut kolmen eri kylän – Jönsbölen, Kyrkstadin ja Iso-Teutarin – alueelle. Kylien rajat yhtyvät Kukkumäen laella. 1800-luvun lopussa ja 1900-luvun alussa rakentunutta työväen asuinaluetta rajaa lännessä rautatie ja idässä kantatie 25.

Vanhimmat asuinrakennukset sijaitsevat Suuren rantatien (nykyinen Kuninkaantie) varrella alueen eteläosassa. Lähempänä rautatietä on säilynyt useita puutarhojen ympäröimiä 1920- ja 1930-lukujen asuinrakennuksia, jotka ovat olleet sahojen ja lasitehtaan työväen asuntoina. Kukkumäen länsirinteellä aiemmin sijainneet suuret työväen kasarmit on purettu yhtä lukuun ottamatta. Alueelle rakennettiin 1960- ja 1970-luvuilla uuden asemakaavan mukaisesti muutamia omakotitaloja, jotka poikkeavat ulkoasultaan ja mittakaavaltaan huomattavasti vanhimmasta rakennuskannasta.

Alueen eteläreunassa oleva Suuren rantatien linjaus periytyy keskiajalta. Myös asuintonteille johtavat kapeat hiekkatiet alueen keskellä ovat hyvin säilyneet. Kuninkaantien ja kantatie 25:n välisellä alueella, etelään viettävässä rinteessä, on muinaisjäännöksiin lukeutuva kivikauden asuinpaikka.

Alueen historiaan liittyy tehdasalueen ja rautatien läheisyydessä olevan Kukkumäen toiminen ilmavalvonnan sijaintipaikkana II. maailmansodan aikana.

Kaavavaiheet

Kukkumäen alueella on voimassa suurelta osin vuonna 1966 vahvistettu asemakaava, jonka mukaan alueelle osoitetaan nykyistä suurempia 1 ½-kerroksisia omakotitaloja. Kaava sallii myös olemassa olevien teiden leventämisen tielinjausten säilyessä pääosin ennallaan. Kuninkaantien varrella, Kukkumäen lounaispuolella, on vuoden 1966 kaavan mukaisesti ”asunto- ja kasvitarharakennuksille” osoitettu pientaloalue.

Kuninkaantien varrella, Kukkumäen eteläpuolella, on voimassa asemakaavamuutos vuodelta 1990, jossa valtatie 25:n ja Kuninkaantien väliin osoitetaan omakotitaloja sekä virkistysalue. Kaavamuutoksessa osoitettiin myös suojellun kivikauden asuinpaikan sijainti valtatie 25:n ja Kuninkaantien välisellä alueella.

Työväen asuinrakennuksia Kukkumäen luoteisrinteellä 1900-luvun alussa. LM 648.

Radan länsipuolella, mm. työväenkasarmi ”Markkinajunan” tontilla, on nykyisin voimassa vuonna 1993 laadittu asemakaavamuutos, jonka mukaan alue osoitetaan teollisuuskäyttöön.

Kukkumäen alueelta on merkitty suojeltavaksi rakennukseksi Tiilikujan päässä oleva asuinrakennus vuoden 1994 kaavamuutoksen perusteella. Kaavamuutoksessa rakennuksen lounaispuolelle osoitettiin uusi omakotitontti.

Rakennuskannan kuvaus

Alueen vanhimpia työväen asuinrakennuksia on kaikkiaan kolmisenkymmentä. Hirsirakenteisissa mökeissä on useimmiten 1-2 huonetta ja keittiö. Vanhimmat Suuren rantatien linjauksen varrella sijaitsevat mökit ovat luonnonkiviperustaisia, yksikerroksisia ja satulakattoisia. 1920- ja 1930-luvuilla rakennetut mökit ovat puolestaan tyypillisesti joko satula- tai mansardikattoisia, 1 ½-kerroksisia ja betoniperustaisia.

Rautatien luoteispuolella on Markkinajunaksi kutsuttu työväen asuntokasarmi (11.1), jonka rakennuttajana oli Kirkniemen lasitehdas. Vuonna 1920 valmistuneen satulakattoisen rakennuksen hirret siirrettiin tiettävästi Helsingissä sijainneesta työväen asuinrakennuksesta. Alun perin rakennuksessa oli kaikkiaan 10 yhden huoneen ja keittiön käsittänyttä asuntoa.

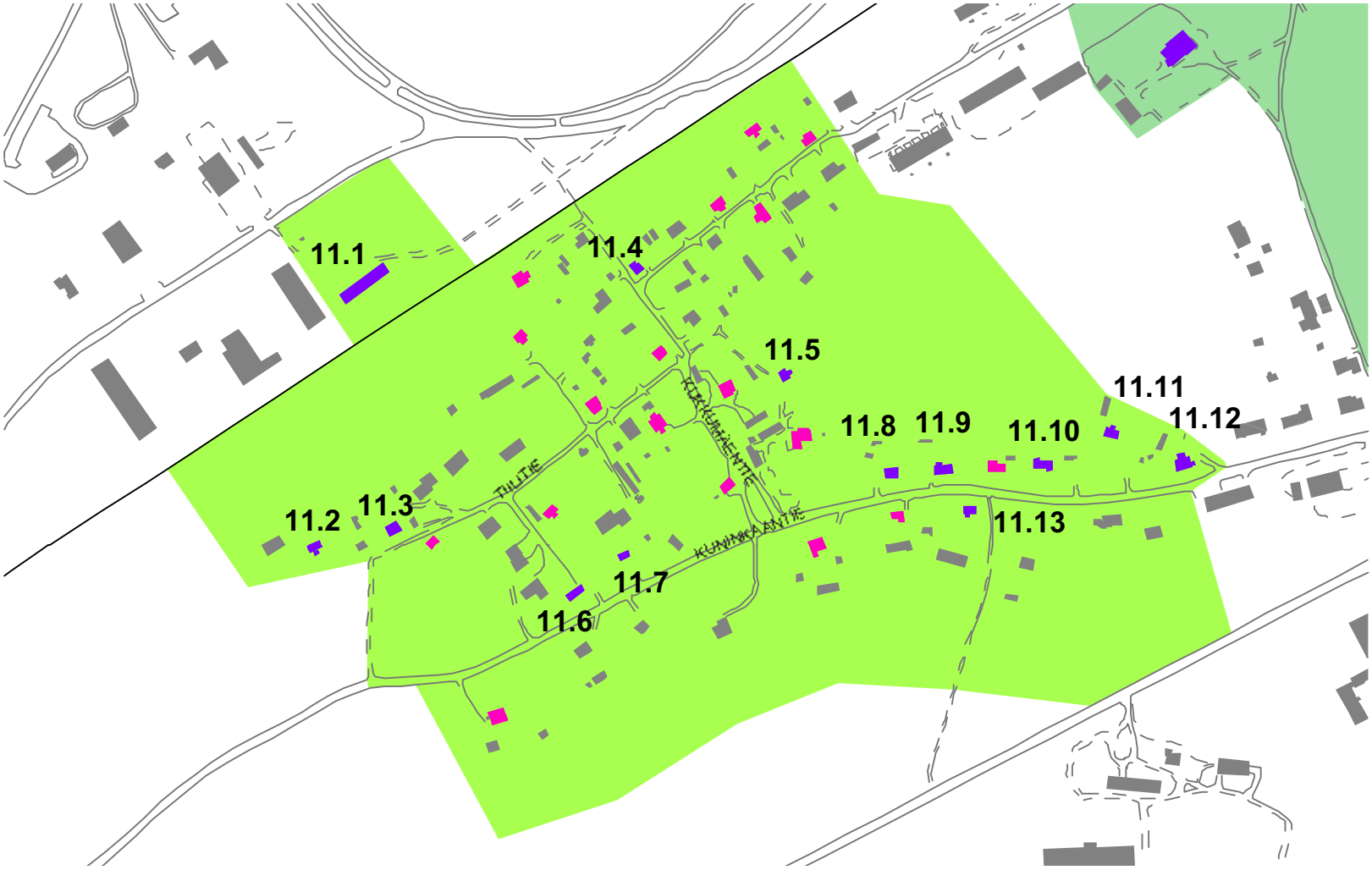
Osaan Kukkumäen asuinrakennuksista on tehty julkisivuja muuttaneita kunnostustöitä, kuten ikkunamuutoksia ja uusia julkisivuvuorauksia. Pääosin hyvin säilynyt alue on mittakaavaltaan yhtenäinen.

Vas. Näkymä Kuninkaantieltä.

Oik. Kukkumäentien varrella olevaa rakenuskantaa.

1900-luvun alkupuolella rakennettu kaavoittamaton asuinalue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

11.1
Kiinteistötunnus: 444-419-1-346
Katuosoite: Kirkniementie 2
Rakennusvuosi: 1920
Suunnittelija: arkkitehti Viktor Lindström
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.3
Kiinteistötunnus: 444-419-1-338
Katuosoite: Tiilitie 15
Rakennusvuosi: 1934
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.5
Kiinteistötunnus: 444-419-1-112
Katuosoite: Kukkumäentie 7
Rakennusvuosi: 1923
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.2
Kiinteistötunnus: 444-419-1-152
Katuosoite: Tiilitie 19
Rakennusvuosi: 1937
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.4
Kiinteistötunnus: 444-419-1-126
Katuosoite: Kukkumäentie 13
Rakennusvuosi: 1924
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.6
Kiinteistötunnus: 444-408-3-0
Katuosoite: Kuninkaantie 27
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.7
Kiinteistötunnus: 444-408-2-0
Katuosoite: Kuninkaantie 23-25
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.9
Kiinteistötunnus: 444-408-1-11
Katuosoite: Kuninkaantie 13
Rakennusvuosi: 1923
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.11
Kiinteistötunnus: 444-408-1-16
Katuosoite: Kuninkaantie 7
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.8
Kiinteistötunnus: 444-408-1-37
Katuosoite: Kuninkaantie 15
Rakennusvuosi: 1895
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.10
Kiinteistötunnus: 444-408-1-14
Katuosoite: Kuninkaantie 9
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.12
Kiinteistötunnus: 444-408-1-31
Katuosoite: Kuninkaantie 5
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

11.13
Kiinteistötunnus: 444-408-1-189
Katuosoite: Kuninkaantie 12
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen arvottaminen

Yhtenäinen ja melko hyvin säilynyt 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alkuvuosina rakentunut työväen asuinalue.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

12. KYRKSTADIN KARTANO

Alueen sijainti ja kuvaus

Kyrkstad kuuluu lohjalaisiin kartanomaisiin suurtiloihin. Ratsutilaksi Kyrkstad tuli vuonna 1696. Alun perin tilan rakennukset sijaitsivat Virkkalan ristin pohjoispuolella, keskiajalta periytyvän kylätontin tuntumassa. 1960-luvulla puretussa vanhassa päärakennuksessa toimi kestikievari viimeistään vuodesta 1830 alkaen aina 1920-luvulle saakka.

Vuonna 1885 tapahtuneen omistajavaihdoksen myötä tilakeskus siirrettiin nykyiselle paikalleen Kukkumäen viereen, lähemmäs Lohjanjärven rantaa ja vuonna 1875 perustettua Kyrkstadin höyrysahaa. Karl August Staffan Dahlbergin rakennuttama tilan uusi päärakennus vuodelta 1885 valmistui sahan isännöitsijälle tarkoitetun asuinrakennuksen paikalle. Osa rakennusrungosta periytyykin oletettavasti 1870-luvulta. Hirsirakenteisessa yksikerroksisessa päärakennuksessa on empiren tyylipiirteitä.

Tilakeskuksen vanhoista rakennuksista on päärakennuksen lisäksi säilynyt ainoastaan tiilirakenteinen viljamakasiini. Pihapiiristä on purettu kivinavetta, meijerirakennus, renkitupa, muonamiesten mökit ja portinvartijan tupa. Päärakennuksen kaakkois- ja eteläpuolella on säilynyt piirteitä englantilaistyylisestä luonnonpuistosta lintulammikoineen.

Kartanorakennusten länsipuolella olevalla mäellä sijaitsee Brorsbacka-niminen asuinrakennus vuodelta 1890. Kartanon omistaja rakennutti hirsirakenteisen asuintalon veljelleen.

Kyrkstadin kartanon ympäristö on voimakkaasti muuttunut. Alun perin englantilaistyyliseksi suunniteltu luonnonpuisto on nykyisin hoitamaton. Pohjois- ja itäpuolella ollut avoin peltomaisema on nykyisin asuinalueena. Myös uudet tielinjaukset kartanon pohjois- ja itäpuolella ovat muuttaneet maisemaa.

Kaavavaiheet

Vuoden 1966 asemakaavassa kartanoalue merkittiin erityisasuntoalueeksi, jonne sallittiin rakentaminen vain lääninhallituksen hyväksymän yhtenäisen suunnitelman mukaisesti. Kartanon länsipuolella olevalle mäelle, Brorsbackan paikalle, sijoitettiin kaavassa rivitaloalue. Kartanon eteläpuolella oleva puistoalue merkittiin luonnontilassa säilytettäväksi puistoalueeksi ja puiston lounaiskulmaan sijoitettiin paikka huoltoasemalle.

Alueella ovat nykyisin voimassa asemakaavamuutokset vuosilta 1985, 1996 ja 2008. Vuoden

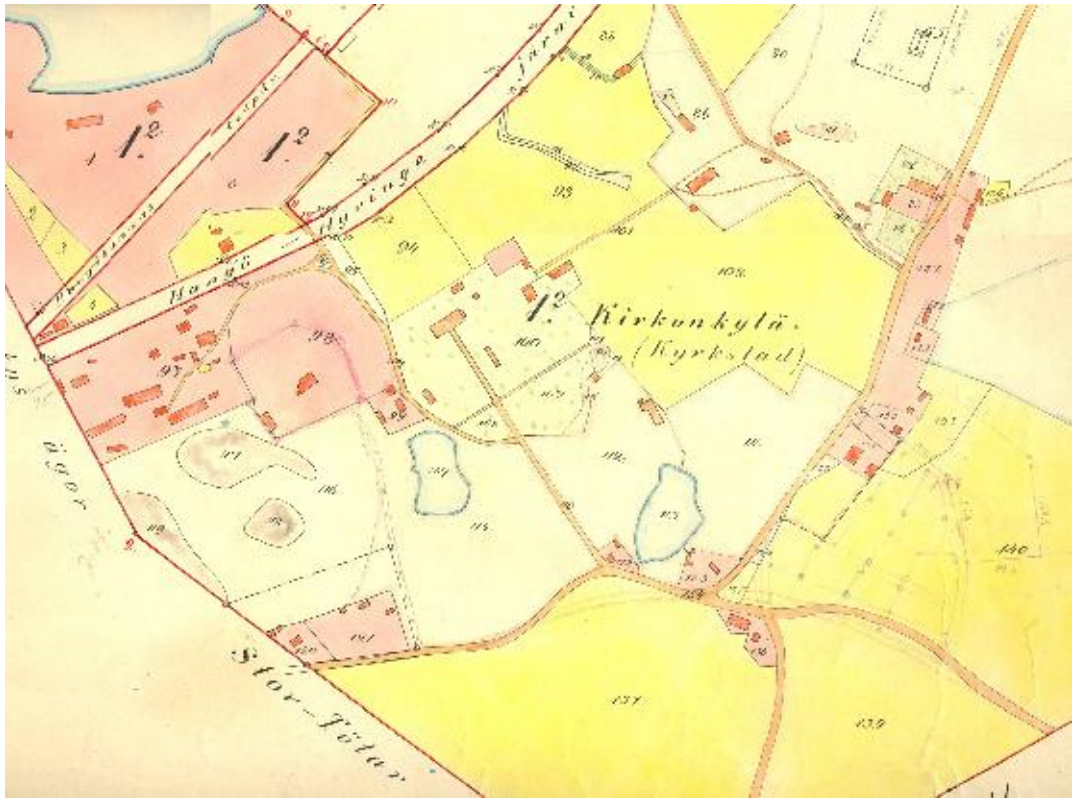
Vas. Kyrkstadin kartanon päärakennus 1900-luvun alussa kuvattuna.

Oik. Kartanokokonaisuuteen kuuluva englantilaistyylinen maisemapuutarha lintulammikoineen.

1985 kaavamuutoksessa kartanon ympäristö merkittiin suojeltavaksi siten, ettei rakennusten julkisivuja saanut muuttaa. Kartanon puisto merkittiin säilytettäväksi ja sen lounaiskulmaan suunniteltu huoltoasema poistettiin kaavasta. Brorsbackan tontti merkittiin omakotitontiksi.

Vuoden 1996 kaavamuutos koski Kyrkstadin kartanoa ja kartanon puiston koillisosaa. Asemakaavassa kartanon pihapiiri osoitettiin suojeltavaksi alueeksi ja päärakennus suojeltavaksi rakennukseksi. Pihapiirin itäpuolelle suunniteltiin kevyen liikenteen väylä. Puistoalueella säilytettiin kaavassa suojelumerkintä. Kartanoalueen pohjoispuolelle suunniteltiin uusi rakennusryhmä.

Vuonna 2008 vahvistetussa asemakaavamuutoksessa Brorsbackan päärakennus merkittiin suojeltavaksi rakennukseksi. Brorsbackan ympäristö merkittiin erillispientalojen korttelialueeksi, jossa uudisrakennukset sopeutetaan yhteen suojeltavan päärakennuksen kanssa.

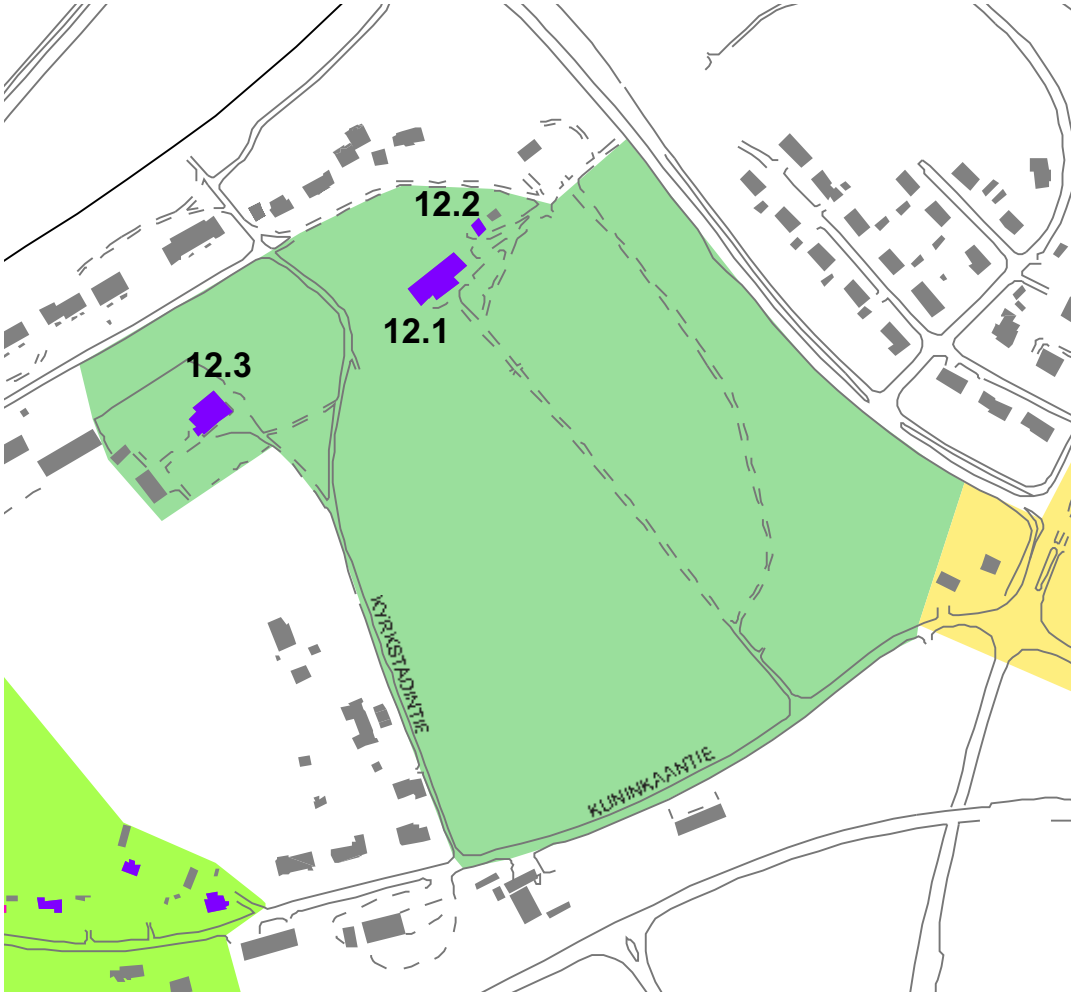
Ote Kyrkstadin kartasta vuodelta 1907. Kartanon päärakennus ja talouskeskus sijaitsevat Virkkalan ristin läheiyydessä rautatien eteläpuolella. Kestikievarikäytössä olleet kartanon vanhat rakennukset sijaitsevat Lohjan kirkolle johtavan maantien varressa kartan oikeassa yläkulmassa. Karttaan on merkitty myös mm. työväen asuinrakennuset ja pellot. LM.

Rakennuskannan kuvaus

Kartanon empiretyylinen päärakennus (12.1) on vanhimmalta osaltaan mahdollisesti 1870-luvulta. Yksikerroksinen hirsirakenteinen asuinrakennus valmistui kuitenkin vasta vuonna 1885. Vaakavuoratun rakennuksen ikkunat ovat T-karmilliset ja pieniruutuiset. Vanhimman osan perustukset ovat luonnonkiveä. 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa kartanon päärakennusta laajennettiin tiilirakenteisella sisäänkäyntisiivellä, johon sijoitettiin konttorihuone ja pylväikön jakama talvipuutarha. Samoihin aikoihin rakennusta myös jatkettiin koillispäädystä uudella keittiöosalla.

Kunnan omistukseen vuonna 1980 siirtynyt rakennus oli tyhjillään yli 10 vuotta. Nykyinen omistaja aloitti huonoon kuntoon päässeen rakennuksen kunnostustyöt vuonna 1995. Kunnostusten yhteydessä pihanpuoleiselle kattolappeelle lisättiin satulakattoinen frontoni ja pienempiä kattoikkunoita.

Kartanon länsipuolella olevalla mäellä on vuonna 1890 rakennettu asuinrakennus (12.3), jonka kartanon omistaja rakennutti veljelleen. Brorsbackaksi kutsuttu asuinrakennus on vanhimmalta osaltaan kaksikerroksinen ja satulakattoinen. Hirsirunkoista rakennusta laajennettiin yksikerroksisella siipiosalla tiettävästi 1920-luvulla.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

12.1
Kiinteistötunnus: 444-422-1-475
Katuosoite: Kyrkstadintie 5
Rakennusvuosi: 1876-1885
Käyttötarkoitus: kartanon päärakennus

(Kuva vuodelta 2002)

12.3
Kiinteistötunnus: 444-422-1-496
Katuosoite: Kyrkstadintie 16
Rakennusvuosi: 1876-1885
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

12.2
Kiinteistötunnus: 444-422-1-475
Katuosoite: Kyrkstadintie 5
Rakennusvuosi: ?
Käyttötarkoitus: viljamakasiini

Alueen arvottaminen

Kulttuurihistoriallisesti merkittävä, osittain muuttunut kartanoalue 1800-luvun lopulta.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	2

13. VIRKKALAN RISTI

Alueen sijainti ja kuvaus

Virkkalan risti on saanut nimensä historiallisesti merkittävien maanteiden risteyksestä, joka on sijainnut nykyisten valtatie 25:n, Kuninkaantien ja Virkkalantien risteysalueella tiettävästi jo 1300-luvulta lähtien. Alueella ristesivät Turusta Viipuriin johtaneen Suuren Rantatien pohjoinen haara sekä Raaseporin ja Hämeenlinnan välinen ratsupolku. Vanhat tielinjaukset ovat varsinaista risteystä lukuun ottamatta hyvin säilyneet.

Virkkalan ristille, Kyrkstadin kartanon mailе, rakennettiin suomenkielisen kansakoulun rakennus vuonna 1896. Koulu perustettiin vuonna 1894 Iso-Teutarin kartanon omistajan, valtioneuvos Th. Reinin ja Kyrkstadin ratsutilan omistajan, sahanomistaja August Dahlbergin toimesta. Dahlbergit lahjoittivat koulun tontin ja rakennukset kunnalle vuonna 1899.

Koululle hankittiin lisämaata vuonna 1908. Kansakoulun yhteyteen rakennettiin alakoulurakennus vuonna 1923 ja tiilirakenteinen yläkoulurakennus vuonna 1954. Yläkoulurakennusta laajennettiin vuosina 1976 ja 1992. Ristin koulun kaakkoispuolella on vuonna 1948 valmistunut opettajien asuntolarakennus. Vanhimmat puiset koulurakennukset on purettu.

Koulun itäpuolella sijaitsee Virkkalan muuntoasema, joka on yksi neljästä Imatran voimalaitoksen päämuuntoasemasta. Tiilirakenteinen muuntoasemarakennus valmistui vuonna 1931. Rakennusta on myöhemmin laajennettu. Muuntoaseman kokonaisuuteen liittyvät kaksi 1930-luvulla rakennettua henkilökunnan asuintaloa, jotka on rakennettu Imatran Voima Oy:n tyyppipiirustusten mukaan.

Kaavavaiheet

Vuoden 1966 kaavassa Voimalaitoksen paritalot merkittiin koulualueeseen kuuluviksi. Teiden risteysalue merkittiin kaavassa laajaksi liikennealueeksi moottoritien ramppeineen.

Asemakaavamuutoksessa vuonna 1990 osa liikennealueeksi merkitystä risteysalueesta muutettiin koulualueeseen kuuluvaksi. Muuntoaseman henkilökunnalle rakennetut 1930-luvun asuinrakennukset sisällytettiin muuntoaseman kanssa yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten ja laitosten alueeseen. Vuoden 2004 asemakaavamuutoksessa muuntoaseman asuinrakennukset merkittiin suojeluiksi rakennuksiksi (sr). Lisäksi puutarhaan rakennusten kaakkoispuolelle suunniteltiin rakennuspaikat kahdelle omakotitalolle.

Rakennuskannan kuvaus

Ristin koulun (13.4) vanhin osa valmistui vuonna 1954. Rakennus edustaa oman aikansa tyypillistä kouluarkkitehtuuria. Satulakattoista koulurakennusta laajennettiin keittola- ja ruokasalisiivellä vuonna 1976. Viimeisin laajennus valmistui vuonna 1992. Rakennuksen vanhimmat 2-3-kerroksiset osat ovat julkisivuiltaan rapattuja. Uusin laajennus on julkisivuiltaan tiilipintainen.

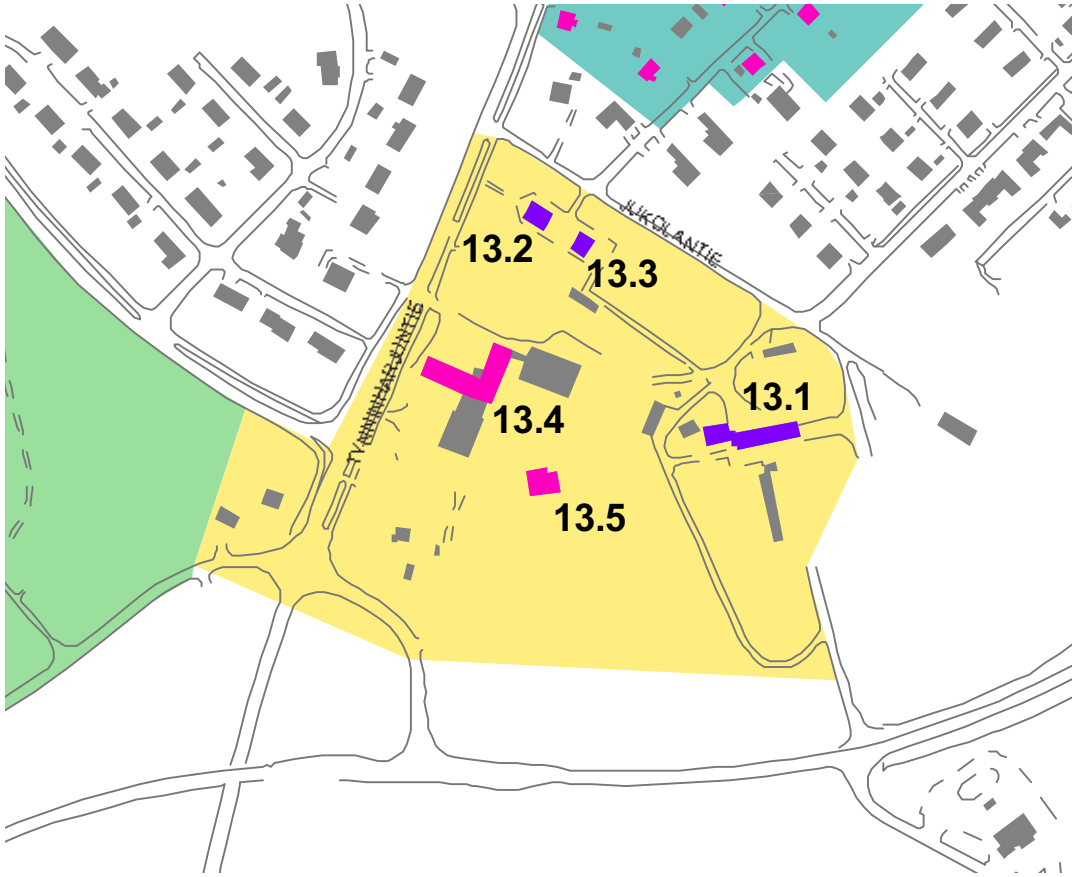

Ristin koulu ja opettajien asuintalo 1960-luvun alussa. Pihapiiristä on sittemmmin purettu puukoulu. LM.

Koulurakennuksen kaakkoispuolella on 2 ½-kerroksinen satulakattoinen asuntolarakennus (13.5), joka valmistui opettajien asuinkäyttöön vuonna 1948. Pienkerrostalomaisen asuinrakennuksen julkisivut ovat rapatut.

Virkkalan muuntoaseman (13.1) vuonna 1931 valmistunut vanhin osa edustaa tyyliltään klassismia. Rakennuksen suunnitteli Imatran Voima Oy:n rakennusteknikko Emil Ekegren. Rakennukseen kuuluu pitkä, kaksikerroksinen kytkinhalli, jonka koillispäässä on korkeampi, rungoltaan yhtä leveä muuntajan korjaustorni. Punatiilisessä muuntoasemarakennuksessa on koristeellisia yksityiskohtia kuten tiiliprofilointeja ja lunetti-ikkunoita. Alkuperäisessä käytössä säilynyttä muuntamorakennusta laajennettiin 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa arkkitehti Aarne Ervin suunnitelmien mukaan. Seuraava laajennus tehtiin 1970-luvun puolivälissä.

Muuntoaseman koillispuolella ovat kaksi puurakenteista henkilökunnan asuinrakennusta (13.2, 13.3), jotka on rakennettu Emil Ekegrenin laatimien tyyppipiirustusten mukaan. Samanlaisia rakennuksia on ollut tiettävästi myös Viipurin muuntoaseman yhteydessä. Suuren puutarhan ympäröimät, 1920-luvun klassismia edustavat paritalot valmistuivat vuonna 1930. Vaakavuoratut satulakattoiset asuinrakennukset ovat säilyneet alkuperäisessä asussaan. Rakennusten yksityiskohtiin kuuluvat leveät ikkunoiden kehykset, kattolappeilla olevat lunetti-ikkunat ja satulakattoiset avokuistit.

Alueella on kulttuurihistoriallisia ja rakennustaiteellisia arvoja

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

13.1
Kiinteistötunnus: 444-422-1-506
Katuosoite: Jukolantie 3
Rakennusvuosi: 1930 / n. 1960
Suunnittelija: rakennusteknikko Emil Ekegren / arkkitehti Aarne Ervi
Käyttötarkoitus: muuntoasema

13.2
Kiinteistötunnus: 444-422-1-85
Katuosoite: Jukolantie 1a
Rakennusvuosi: 1930
Suunnittelija: rakennusteknikko Emil Ekegren
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

13.3
Kiinteistötunnus: 444-422-1-85
Katuosoite: Jukolantie 1b
Rakennusvuosi: 1930
Suunnittelija: rakennusteknikko Emil Ekegren
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet

13.4
Kiinteistötunnus: 444-422-1-8
Katuosoite: Tynninharjuntie 1
Rakennusvuosi: 1954, 1976, 1992
Suunnittelija: arkkitehti L.E. Hanstén
Käyttötarkoitus: koulurakennus

13.5
Kiinteistötunnus: 444-422-1-188
Katuosoite: Tynninharjuntie 1
Rakennusvuosi: 1948
Käyttötarkoitus: opettajien asuntolarakennus

Maanteiden risteys nykyisin pohjoisen suunnalta kuvattuna. Suuren Rantatien linjaus oikealla. Lentokuva Vallas Oy.

Alueen arvottaminen

Historiallisesti merkittävä valtakunnallisten maanteiden risteys-alue, jolla sijaitsee koulurakennuksia sekä 1930-luvulla rakennettu muuntoasema asuinrakennuksineen.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	2

14. IMATRANTIEN YMPÄRISTÖN ASUINALUE

Alueen sijainti ja kuvaus

Virkkalan ristin ja kirkon välisellä alueella on yhtenäinen toisen maailmansodan jälkeen rakennettu asuinalue, jossa on säilynyt jälleenrakennuskaudelle tyypillisiä rintamamiestaloja suurine puutarhatontteineen. Imatrantien, Kirkkotien ja Tynninharjuntien rajaama alue rakennettiin Kyrkstadiin kuuluneelle maalle, vanhan kylätontin läheisyyteen.

Pääosin vuosina 1947-1957 rakennetut asuintalot ovat 1 ½-kerroksisia ja satulakattoisia. Osaan rakennuksista kuuluu myös kellarikerros. Rakennukset on tehty mahdollisesti tyyppipiirustusten mukaan. Useimmat rakennuksista ovat puurunkoisia ja minerit-vuorattuja. Virkkalalle tyypillinen kalkkihiekkatiili on runkomateriaalina osassa rakennuksista. Tonteilla on säilynyt myös rakentamisajalleen tyypillisiä matalia piharakennuksia.

Tynninharjuntie 9:ssä sijaitsee vuonna 1947 valmistunut kalkkihiekkatiilirunkoinen pienkerrostalo. Satulakattoinen seitsemän asunnon talo on kaksikerroksinen. Rakennuksen päätykolmioita korostaa yksinkertainen tiilifriisi.

Kaavavaiheet

Vuoden 1966 asemakaavassa alue osoitettiin 1-1 ½-kerroksisille omakotitaloille olemassa olleen tonttijaon mukaisesti. Lisäksi alueen keskelle, tonttien rajalle, suunniteltiin Virkkalantien suuntainen katu. Imatrantien itäpuolelle suunniteltiin kaksi kevyenliikenteen poikittaista väylää. Alueen etelärajalle sijoitettiin kaavassa puistovyöhyke. Vanhin asemakaava on voimassa ainoastaan Imatrantie 2-4:ssä ja 10-12:ssa.

Asemakaavamuutos vuodelta 1989 koski alueen muuttamista vastaamaan toteutunutta tilannetta. Muutoksia olivat mm. Virkkalantien suuntaisen tievarauksen poistaminen ja Virkkalantien varrella olevan asuinkerrostalon osoittaminen kerrostalomerkinnällä omakotimerkinnän sijaan.

Imatrantie 5-6:n väliin suunniteltu kevyen liikenteen väylä poistettiin asemakaavamuutoksella vuonna 1999.

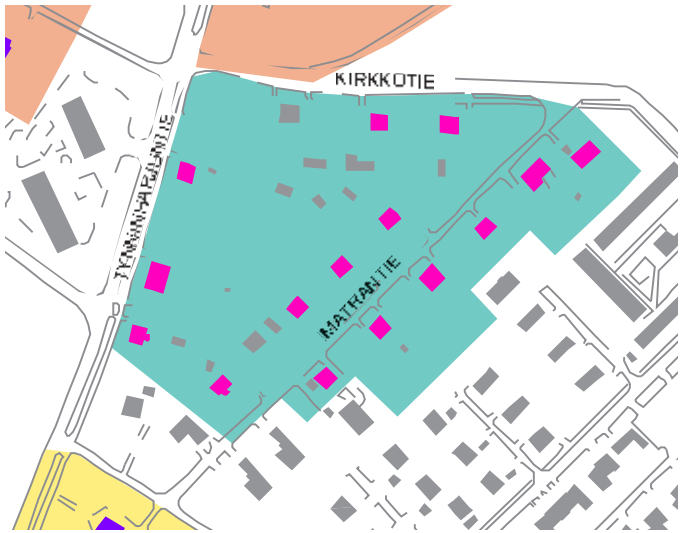

Imatrantien ympäristöä vuonna 1966. Taustalla Kyrkstadin kestikievarin paikalle rakennetut asuinkerrostalot ja kalkkitehdas. LM.

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen jälleenrakennuskauden asuinalue

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen arvottaminen

Hyvin säilynyt, kaupunkikuvallisesti yhtenäinen asuinalue 1940- ja 1950-luvuilta.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	2
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	2

15. IMPIVAARANTIEN YMPÄRISTÖN ASUINALUE

Alueen sijainti ja kuvaus

Virkkalan kaakkoisosassa, Impivaarantiehen ja kantatie 25:een rajoittuvalla alueella on kaupunkikuvallisesti yhtenäinen 1970-luvulla rakennettu omakotialue, jonka tontit ovat tiiviisti rakennettuja. Asuinalue rakennettiin Kyrkstadiin aiemmin kuuluneelle metsämaalle. Rakennukset on sijoitettu suorien umpiteiden varsille lähelle katulinjaa. Pihat jäävät kortteleiden keskelle. Matalat rakennusten välissä olevat varastot ja autotallit kytkevät vierekkäiset asuinrakennukset paikoin toisiinsa.

Kirkkotien, Juhaninkujan, Aaponkujan ja Tuomaankujan varsille rakentunut asuinalue toteutettiin Lohjan kunnalta saatujen rakennustapaohjeiden mukaisesti vuosina 1973-1979. Nk. hartiapankkiperiaatteella toteutetuissa rakennuksissa sovellettiin tyyppipiirustuksia mm. julkisivuvärityksen ja kattokulman osalta. Puurunkoiset, julkisivuiltaan punatiiltä olevat asuinrakennukset ovat matalia ja yksikerroksisia. Loivien satulakattojen katteena oli alun perin huopa, nykyisin pelti. Katemateriaalin vaihtamista lukuun ottamatta asuinrakennukset ovat säilyneet hyvin alkuperäisessä asussaan.

Kaavavaiheet

Kirkkotien, Juhaninkujan, Aaponkujan ja Tuomaankujan varrella olevat kytketyt pientalot rakennettiin Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:n laatiman asemakaavan mukaisesti. Vuonna 1973 valmistunut kaavaehdotus oli arkkitehti Arno Savelan allekirjoittama. Impivaarantien itäpuolelle suunniteltiin ”asuntorivitalojen tai erillisten omakotirakennusten alue”. Kaavaohjeiden mukaan alueella sovellettiin ”totuttua pienempiä tonttikokoja” ja rakennukset suositeltiin rakennetavan tyyppipiirustusten ja rakentamistapaohjeiden mukaan.

Oy Kaupunkisuunnitelukeskus Ab:n laatima asemakaavasuunnitelma vuodelta 1973.

Vas. Punatiilitaloja Aaponkujalta.

Oik. Autotallit kytkevät asuinomakotitalot paikoin toisiinsa.

Alueella on 1970-luvulla suunniteltu ja toteutettu kaavallinen kokonaisuus

Alueen arvottaminen

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen omakotirakennusten alue 1970-luvulta. Alueella on kaavahistoriaan liittyviä arvoja.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	3
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	1

16. LÄHDEHAAN ASUINALUE

Alueen sijainti ja kuvaus

Virkkalan kaupallisen keskustan kaakkoispuolella on 1970-luvulla rakennettu asuinalue, jonka kaupunkikuvallinen ilme perustuu Oy Kaupunkisuunnittelukeskus Ab:n laatimaan asemakaavaan vuodelta 1973. Alue sijoitettiin Kyrkstadiin aiemmin kuuluneelle metsämaalle.

Alue rakennettiin Virkkalan laajenevan teollisuuden työsuhdeasuntotarvetta varten, kun entinen Lohja Oy, Metsä-Serla Oy ja Imatran Voima Oy rekrytoivat työvoimaa muualta Suomesta. Myös Lohjan kunta osallistui alueen rakennuttamiseen.

Lähdehaantien ja Riikuntien välisellä alueella olevat tasakattoiset asuinkerrostalot on sijoitettu pääosin suorakulmaiseen koordinaatistoon siten, että ne rajaavat talojen väliin jääviä asukaspihoja. Kortteleiden välillä on suoria kevyen liikenteen väyliä ja pysäköintialueita. 3-6-kerroksiset lamellikerrostalot toteutettiin 1970-luvulla aikakaudelle tyypilliseen tapaan elementtitekniikalla. Rakennustaiteellisesti melko vaatimattomat asuintalot suunniteltiin Kulutusosuuskuntien keskusliiton asunto-osastolla.

Alueen keskellä sijaitseva tasakattoinen tiilipintainen päiväkotirakennus (16.1) on arkkitehti Veikko Nortomaan suunnittelema (1976). Alueen länsireunassa on Arkkitehtitoimisto Lennart Karvosen suunnittelema, vuonna 1978 valmistunut yksikerroksinen tasakattoinen terveyskeskusrakennus (16.2), jota on laajennettu 2000-luvun alussa.

Kerrostaloalue oli 1990-luvun lopulla mukana Valtion asuntorahaston käynnistämässä lähiöprojektissa, jossa alueen yleisilmettä pyrittiin kohentamaan etenkin rakennusten julkisivuja ja piha-alueita kunnostamalla.

Kaavavaiheet

Nykyisin alueella ovat voimassa asemakaavamuutokset vuosilta 1977 ja 1979. Lohjan kunnan kaavoitustoimistossa laaditut muutokset koskivat nykyisen Lähdehaankujan tielinjausta, päiväkodin sijoittamista alueen keskelle, Riikuntien ympäristössä olevien kerrostalojen sijaintia sekä muutamien pysäköintialueiden järjestelyjä. Virkkalantien itäpuolella olevien alueiden asemakaavamuutokset johtuivat osin Lohjan ja Siuntion rajamuutoksesta.

Vas. Vastavalmistuneet asuinkerrostalot Lähdehaantien varrella. LM 654.

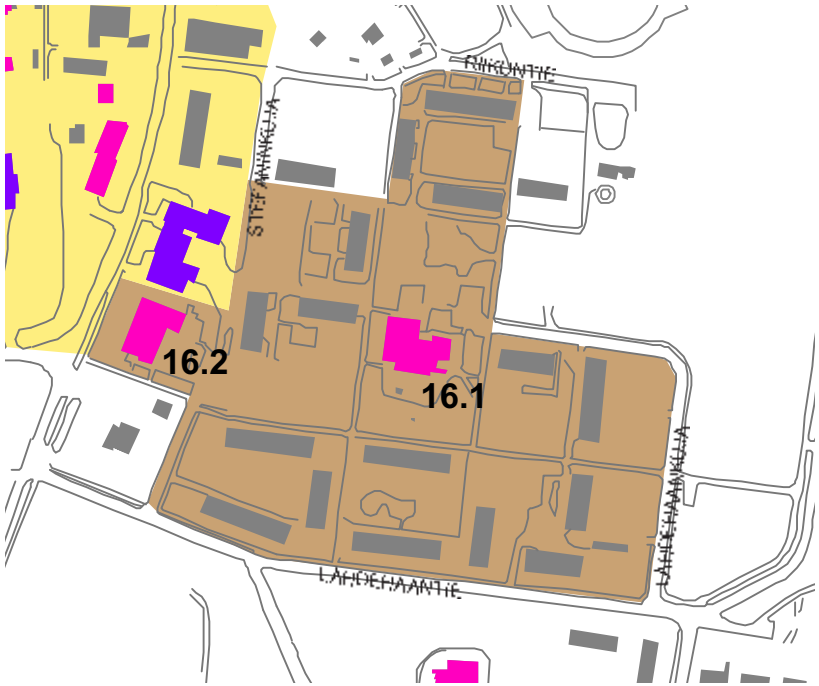

Oik. Ote Oy Kaupunkisuunnittelukeskus Ab:n laatimasta asemakaavasuunnitelmasta vuodelta 1973.

Lähdehaan asuinkerrostalot ovat säilyneet pääosin rakentamisen aikaisessa asussaan. Vasemmalla Lähdehaantie 4, keskellä Stefaninkuja 6, oikealla Lähdehaankuja 2.

Alueella on 1970-luvulla suunniteltu ja toteutettu kaavallinen kokonaisuus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet

16.1
Kiinteistötunnus: 444-422-1-430
Katuosoite: Lähdehaankuja 6
Rakennusvuosi: 1977
Suunnittelija: arkkitehti Veikko Nortomaa
Käyttötarkoitus: päiväkoti

16.2
Kiinteistötunnus: 444-422-1-199
Katuosoite: Virkkalantie 7
Rakennusvuosi: 1978
Suunnittelija: arkkitehti Lennart Karvonen
Käyttötarkoitus: terveysasema

Lähdehaantie 4:n lamellitalojen rajaama piha-alue.

Alueen arvottaminen

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen kerrostaloalue 1970-luvulta. Alueella on paikallishistoriaan ja kaavahistoriaan liittyviä arvoja.

Arkkitehtoninen arvo	3
Historiallinen / kultt.hist.arvo	2
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	2

17. VIRKKALAN KAUPALLINEN KESKUSTA

Alueen sijainti ja kuvaus

Virkkalan kaupallinen keskusta on rakentunut rautatien itäpuolella olevalle harjulle Virkkalan, Kyrkstadin ja Vallaan kylien rajalle. Keskustan halki kulkee Virkkalan ristiltä Lohjan kirkolle johtava vanha maantie, jonka varteen alueen vanhin asutus sijoittui 1800-luvun lopulla. Asutus laajeni 1900-luvun alkupuolella lähemmäs sittemmin purettua Virkkalan asemaa, jonka läheisyyteen rakennettiin useita asuin- ja liikerakennuksia etenkin 1920- ja 1930-luvuilla.

Virkkalantien linjaus periytyy 1300-luvulta Raaseporin ja Hämeenlinnan välisestä ratsupolusta. Markkinakujan katkaistu tielinjaus on peräisin viimeistään 1700-luvun lopulta, jolloin Vappulan ja Virkkalan kylien välinen tie jatkui harjulla kulkevalle maantielle saakka. Tietolantien linjaus on peräisin viimeistään 1800-luvun lopulta. Asemakujan, Keskustien ja Postikujan linjaukset rakennettiin puolestaan 1940-luvun puoliväliin mennessä.

Puutalovaltaista ja pienimittakaavaista keskustaa on muutettu tehokkaammin rakennetuksi 1960-luvulta lähtien. Uudisrakentamisesta ja vanhan rakennuskannan purkamisesta huolimatta Virkkalan keskustassa on säilynyt useita 1900-luvun alkupuolella rakennettuja liike- ja asuinrakennuksia sekä julkisia rakennuksia.

Kaavavaiheet

Keskusta-alueella on voimassa asemakaavoja vuosilta 1979, 1993, 1996, 2001, 2002 ja 2004.

Vuonna 1966 vahvistetussa Virkkalan asemakaavassa keskusta-alue suunniteltiin suurelta osin kerrostaloista koostuvaksi asuin- ja liikerakennusten alueeksi. Keskustietä suunniteltiin levennettäväksi ja sen linjaus ulotettiin Tynninharjuntieltä Virkkalantielle. Tehokkaiksi suunnitellut koulurakennusten korttelit sijoitettiin kaavassa nykyisten koulujen ja päiväkodin paikalle Virkkalantien länsipuolelle. Olemassa ollut nk. Palotalon kortteli osoitettiin kunnallisteknisten rakennusten alueeksi. Vuoden 1966 asemakaavasta toteutettiin lähinnä vain Virkkalantien ja Tietolantien risteyksessä oleva Linnanaukio.

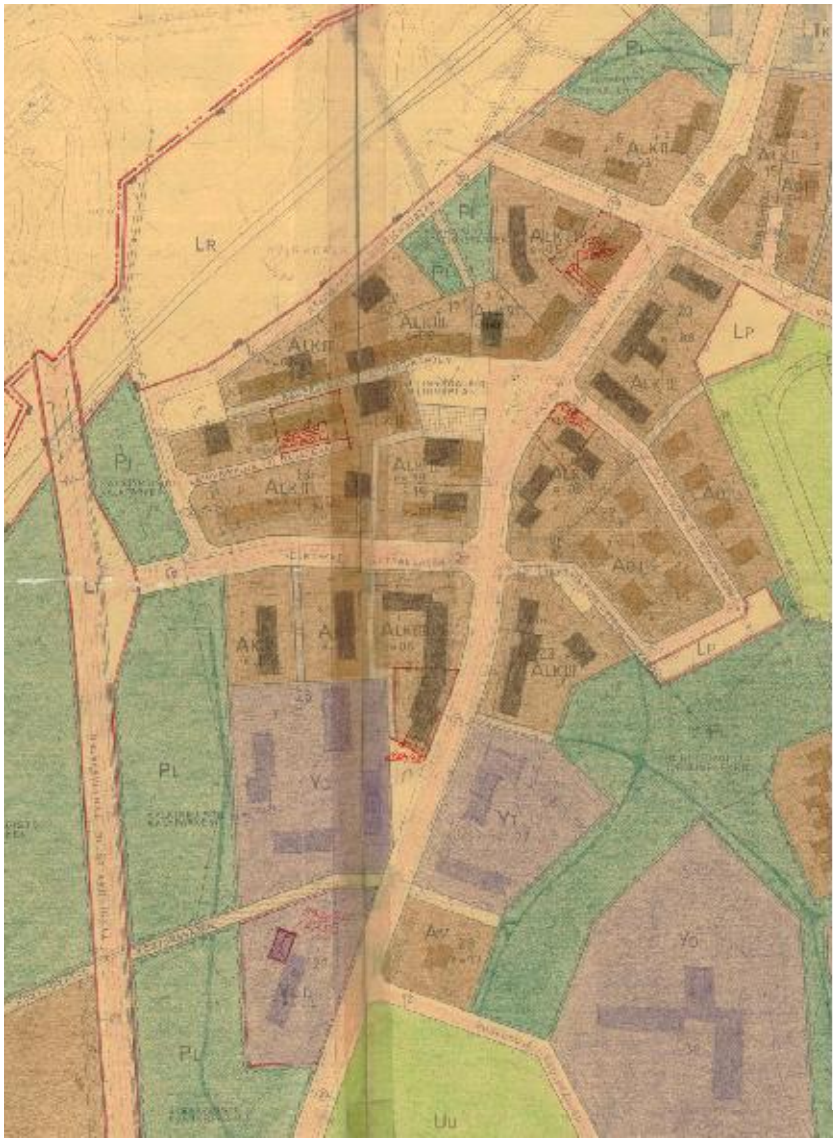
Keskustaa suunniteltiin 1990-luvulla vuonna 1983 pidetyn Virkkalan keskustan aatekilpailun voittajaehdotuksen pohjalta. Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkisen suunnitelmassa keskustan länsiosiin ja Asemakujan varrelle suunniteltiin pientalokortteleita. Virkkalantien varrelle suunniteltiin pääosin kaksikerroksisia asuin- ja liikerakennuksia. Nykyisen Tietolantien ympäristöä suunniteltiin täydennettäväksi mittakaavaltaan ja ulkoasultaan vanhaan rakennuskantaan soveltuvalla rakentamisella.

Vas. Virkkalantie 1900-luvun alussa. LM.

Oik. Virkkalantie nykyisin.

Vas. Ote Virkkalan asemakaavasta vuodelta 1966.

Oik. Virkkalan keskustan aatekilpailun voittajaehdotus vuodelta 1983.

Aatekilpailun pohjalta Virkkalantien itäpuolelle laadittiin vuonna 1993 asemakaavamuutos, jossa suojeltaviksi rakennuksiksi merkittiin Virkkalantien varrella olevat kolme liikerakennusta 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta sekä 1930- ja 1940-luvuilta.

Vuoden 1996 asemakaavamuutos koski Keskustien ympäristön täydennysrakentamista ja kerrostalokorttelin sijoittamista uuden tielinjauksen varrelle koulurakennusten länsipuolelle. Asemakaavamuutoksen yhteydessä suojeltaviksi rakennuksiksi merkittiin vuoden 1983 aatekilpailuun pohjautuen asuin- ja liikerakennukset Tietolantie 6:ssa, 10:ssä ja 16:ssa, asuinrakennukset Keskustie 2:ssa ja 4:ssä, asuinrakennus Virkkalantie 10:ssä sekä ruotsinkielisen alakoulun rakennukset Petter Forsströmin tien ja Virkkalantien risteyksessä.

Asemakaavamuutoksessa vuodelta 2001 Postikujan ja Virkkalantien rajaamassa korttelissa olevaa puustoa merkittiin säilytettäväksi.

Vuoden 2002 asemakaavamuutoksessa Tietolantien ja Asemakujan varrelle, radan läheisyyteen suunniteltiin asuin- ja liikerakennusten kortteleita, joissa kerroskorkeus on yhdestä viiteen. Asemakuja 4:ssä sijaitseva 1920-luvun asuinrakennus merkittiin suojeltavaksi.

Vuoden 2004 asemakaavamuutos koski koulurakennusten länsipuolella olevaa aluetta, jonne suunniteltiin uusi kerrostalokortteli. Suojeltujen koulurakennusten välillä oleva puusto merkittiin kaavassa säilytettäväksi.

Rakennuskannan kuvaus

Virkkalan keskustan vanhin säilynyt rakennus on kauppias Elis Funckin rakennuttama asuin- ja liikerakennus (17.2) vuodelta 1900. Virkkalantie 25 sijaitsevassa hirsirunkoisessa rakennuksessa toimi lyhyttavarakauppa vuosina 1900-1925 ja apteekki vuosina 1925-1965. Rakennusta laajennettiin vuonna 1925, jolloin myös kattomuoto muutettiin satulakatosta mansardikatoksi.

Virkkalantien varrella on säilynyt hirsirakenteinen, satulakattoinen Virkkalan ruotsinkielisen koulun rakennus (17.8) vuodelta 1907. Jugend-tyylisen koulurakennuksen suunnitteli johtajaopettaja Johannes Carolus Backman. Päiväkotina nykyisin toimivan rakennuksen eteläpuolelle rakennettiin tiilirakenteinen koulurakennus (17.10) vuonna 1949. Kaksikerroksisen satulakattoisen koulurakennuksen suunnitteli arkkitehti L. E. Hansten.

1910-luvulla rakennettuja hirsirakenteisia liikerakennuksia ovat Virkkalantie 23:ssa sijaitseva nk. Westerholmin kaupparakennus (17.22) vuodelta 1914 ja Tietolantie 6:ssa sijaitseva asuin- ja liikerakennus (17.20), jonka vanhin osa on vuodelta 1913.

1920-luvulla rakennettuihin hirsirakenteisiin asuin- ja liikerakennuksiin lukeutuvat entinen poliisiasema Asemakuja 4:ssä (17.1) ja Långströmin entinen kauppa- ja Säästöpankkirakennus (17.5) Tietolantie 16:ssa. Keskustie 2:ssa on säilynyt rankorakenteinen kaksikerroksinen entinen kalkkitehtaan työntekijöiden asuinrakennus (17.6).

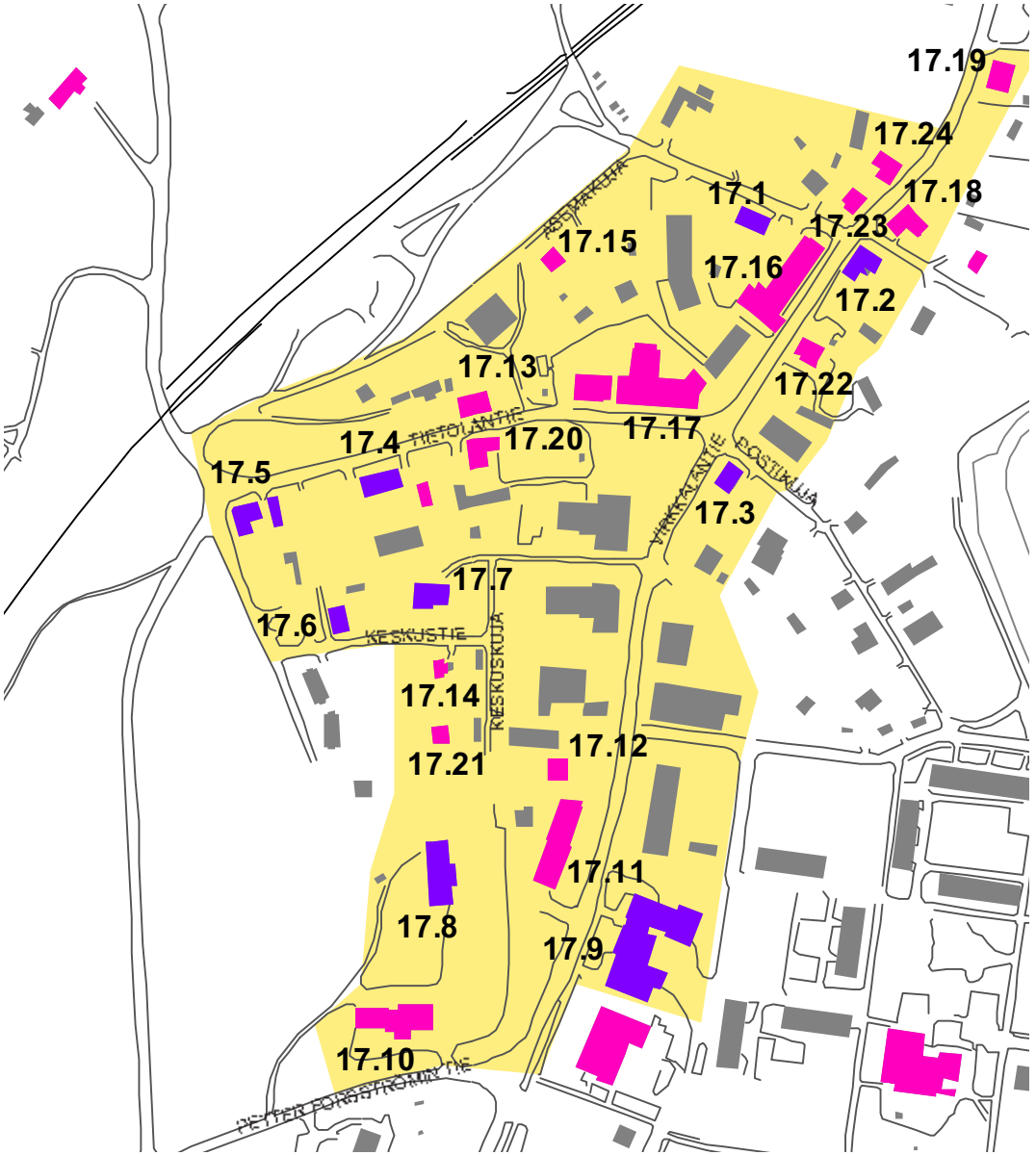
1920-luvulta on säilynyt myös kaksi tiilirunkoista liikerakennusta. Tietolantie 10:ssä sijaitsee Lohjan Osuuskaupan rakennuttama kaksikerroksinen rapattu liiketalo (17.4) vuodelta 1925. Nykyisin ravintolana olevan rakennuksen kadun puoleista julkisivua jäsentävät ensimmäisen kerroksen kaaripäätteiset ikkuna- ja oviaukot. Virkkalantie 22:ssa, nk. Pihlin liiketalon yhteydessä, sijaitsee entinen elokuvateatterirakennus (17.16), jonka julkisivuja korostaa porrastettu päätyfasadi. Kaupunkikuvallisesti merkittävän elokuvateatterin yhteydessä ovat laajennusosat vuosilta 1945 ja n. 1960.

Virkkalantien ja Postikujan risteyksessä on säilynyt aumakattoinen kaksikerroksinen asuin- ja liikerakennus (17.3) 1930-luvulta. Rakennuksen rapatuissa julkisivuissa on koristeellisia yksityiskohtia. Myös Keskustien ja Keskuskujan ympäristössä on säilynyt 1930-luvulla rakennettuja asuinrakennuksia piharakennuksineen (17.13, 17.21). Tyylipiirteiltään funktionalismia edustavat lääkärin huvila Keskustie 4:ssä (17.7) sekä asuinrakennus Virkkalantie 10:ssä (17.12).

Virkkalantien varrella on useita 1940- ja 1950-lukujen asuin- ja liikerakennuksia sekä julkisia rakennuksia. Nk. Palotalon (17.9) Virkkalantie 9:ssä suunnittelivat arkkitehdit Kai Blomstedt ja Birger Stenbäck. Massoittelultaan vaihtelevaan rakennukseen sijoitettiin paloasema, poliisiasema, kirjasto ja asuntoja. Virkkalantie 8:ssa on Säästöpankin rakennuttama asuin- ja liikerakennus (17.11) vuodelta 1955. 2-3-kerroksisessa rakennuksessa toimivat alun perin Säästöpankki, osuusliike ja posti. Rakennuksen matalan laajennusosan (1966) suunnitteli arkkitehtitoimisto Elma ja Erik Lindroos. Hyvin säily-

neisiin liikerakennuksiin lukeutuu myös mm. julkisivuiltaan rapattu, vuonna 1946 valmistunut nk. Hallaskarin liiketalo (17.19) Virkkalantie 31:ssä.

Virkkalantien ja Tietolantien risteyksessä, Linnanaukion läheisyydessä, on useita 1960-luvulla rakennettuja 1-6-kerroksisia asuin- ja liiketaloja. Tietolantie 1:ssä sijaitsevaan, Virkkalan työväenyhdistyksen vuonna 1965 rakennuttamaan, asuin- ja liikerakennukseen (17.17) kuuluu yksikerroksista liiketilaa, kaksikerroksinen ravintola- ja kerhotila ja kuusikerroksinen asuinkerrostalo. Rakennuksen länsipuolelta on purettu 1900-luvun alussa rakennettu hirsirakenteinen Työväentalo Tietola, joka oli taiteilija Herman Grönbärjin suunnittelema.

Alueella on kulttuurihistoriallisia ja rakennustaiteellisia arvoja

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

17.1
Kiinteistötunnus: 444-459-4-16
Katuosoite: Asemakuja 4
Rakennusvuosi: 1928
Alkuperäinen käyttötarkoitus: poliisiasema
Nykyinen käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.3
Kiinteistötunnus: 444-422-1-474
Katuosoite: Virkkalantie 19
Rakennusvuosi: n. 1930
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

17.5
Kiinteistötunnus: 444-422-1-64
Katuosoite: Tietolantie 16
Rakennusvuosi: 1925, 1930-l.
Alkuperäinen käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.2
Kiinteistötunnus: 444-462-1-4
Katuosoite: Virkkalantie 25
Rakennusvuosi: 1900, 1925
Alkuperäinen käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.4
Kiinteistötunnus: 444-422-1-29
Katuosoite: Tietolantie 10
Rakennusvuosi: 1925
Alkuperäinen käyttötarkoitus: osuuskauppa
Nykyinen käyttötarkoitus: ravintola

17.6
Kiinteistötunnus: 444-422-1-89
Katuosoite: Keskustie 2
Rakennusvuosi: 1926
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.7
Kiinteistötunnus: 444-422-1-126
Katuosoite: Keskustie 4
Rakennusvuosi: n. 1930
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.8
Kiinteistötunnus: 444-422-1-214
Katuosoite: Petter Forsströmin tie 1
Rakennusvuosi: 1907
Suunnittelija: J. C. Backman
Alkuperäinen käyttötarkoitus: koulu
Nykyinen käyttötarkoitus: päiväkoti

17.9
Kiinteistötunnus: 444-422-1-134
Katuosoite: Virkkalantie 9
Rakennusvuosi: 1954
Suunnittelija: arkkitehdit Kai Blomstedt ja Birger Stenbäck
Alkuperäinen käyttötarkoitus: paloasema-, poliisiasema-, kirjasto- ja asuinrakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: paloasema-, kirjasto- ja asuinrakennus

Paikallishistoriallisesti arvokkaat kohteet

17.10
Kiinteistötunnus: 444-422-1-215
Katuosoite: Petter Forsströmin tie 1
Rakennusvuosi: 1949
Suunnittelija: arkkitehti L. E. Hansten
Käyttötarkoitus: koulu

17.12
Kiinteistötunnus: 444-422-1-36
Katuosoite: Virkkalantie 10
Rakennusvuosi: 1940
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.14
Kiinteistötunnus: 444-422-1-207
Katuosoite: Keskustie 3
Rakennusvuosi: 1930
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.11
Kiinteistötunnus: 444-422-1-37
Katuosoite: Virkkalantie 8
Rakennusvuosi: 1955
Suunnittelija: W. O. Rosenlöf
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

17.13
Kiinteistötunnus: 444-422-1-12
Katuosoite: Tietolantie 5
Rakennusvuosi: 1962
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

17.15
Kiinteistötunnus: 444-459-4-13
Katuosoite: Asemakuja 10
Rakennusvuosi: 1936
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.16
Kiinteistötunnus: 444-422-1-10
Katuosoite: Virkkalantie 22
Rakennusvuosi: n. 1925, 1945, n. 1960
Alkuperäinen käyttötarkoitus: elokuvateatteri + liikerakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: liikerakennus

17.17
Kiinteistötunnus: 444-422-1-5
Katuosoite: Tietolantie 1
Rakennusvuosi: 1965
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

17.18
Kiinteistötunnus: 444-452-2-14
Katuosoite: Virkkalantie 27
Rakennusvuosi: 1951
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

17.19
Kiinteistötunnus: 444-452-1-20
Katuosoite: Virkkalantie 31
Rakennusvuosi: 1946
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

Alueen arvottaminen

1800-luvun lopulta lähtien rakentunut liikekeskusta, joka on säilyttänyt pienen mittakaavansa ja vanhan rakenteensa.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

Virkkalan kaupallisen keskustan varhaisvaiheisiin liittyvät, julkisivuiltaan osittain muutetut rakennukset

17.20
Kiinteistötunnus: 444-422-1-383
Katuosoite: Tietolantie 6
Rakennusvuosi: 1913, 1929
Käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus

17.22
Kiinteistötunnus: 444-422-1-176
Katuosoite: Virkkalantie 23
Rakennusvuosi: 1914
Alkuperäinen käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: liikerakennus

Virkkalan kaupallisen keskustan varhaisvaiheisiin liittyvät asuin- ja liikerakennukset kertovat mittakaavaltaan ja rakeisuudeltaan alueen historiasta. Rakennusten ulkoasu, ympäristö tai olosuhteet ovat osin muuttuneita.

17.21
Kiinteistötunnus: 444-422-1-91
Katuosoite: Keskuskuja 7
Rakennusvuosi: 1930
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.23
Kiinteistötunnus: 444-452-1-5
Katuosoite: Virkkalantie 24
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

17.24
Kiinteistötunnus: 444-452-2-21
Katuosoite: Virkkalantie 26
Rakennusvuosi: ennen v. 1920
Alkuperäinen käyttötarkoitus: asuin- ja liikerakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: -

18. SUNINHAKA

Alueen sijainti ja kuvaus

Suninhaan pientaloalue sijaitsee Virkkalan keskustan läheisyydessä Vallaan kylässä. Alue rakentui Sunin tilasta erotetuille tonteille, joille rakennettiin pienasuntoja 1920-1930-luvuilla. Alueen ensimmäisiin asukkaisiin lukeutui niin kalkkitehtaan työntekijöitä kuin eri alojen käsityöläisiäkin, joista useimmat suunnittelivat ja rakensivat talonsa itse.

Suurilla puutarhatonteilla on säilynyt hirsirakenteisia 1 ½-kerroksisia asuinrakennuksia piharakennuksineen. Tyypillinen asuintalo on mansardikattoinen, lautavuorattu ja maalattu vaaleaksi tai punaiseksi. Osaan rakennuksista on tehty julkisivumuutoksia kuten minerit-vuorauksia.

Tonteille johtavat alun perin hevosajoneuvoille tarkoitetut kapeat hiekkatiet. Virkkalantielle johtavaa Karhuntietä lukuun ottamatta alueen tiet olivat alun perin umpiteitä.

Suninhaan alueelle on rakennettu 1900-luvun loppupuolella myös uusia omakotitaloja. Alue on säilynyt kuitenkin mittakaavaltaan ja kaupunkikuvaltaan pääosin yhtenäisenä.

Kaavavaiheet

Vuoden 1979 asemakaavamuutoksessa Suninhaan aluetta pyrittiin tiivistämään lisäämällä rakennusoikeutta alueen tonteilla ja jakamalla puutarhatontteja pienemmiksi rakennusaloiksi. Vuoden 1979 asemakaava on voimassa Suninhaan pohjoisosassa, jossa sallitaan erillispientalojen, rivitalojen ja kytkettyjen pientalojen rakentaminen.

Suuressa osassa Suninhaan aluetta on voimassa vuonna 1990 vahvistettu asemakaavamuutos, jonka mukaan alueen vanha rakennuskanta ja ympäristö säilytetään. Suurimmille puutarhatonteille on osoitettu toinen rakennuspaikka 1 1/2 - 1 2/3-kerroksisille omakotitaloille.

Vas. Näkymä Päärynäkujan varrelta.

Oik. 1920-luvulla rakennettu pihapiiri Päärynäkuja 12:ssa.

1900-luvun alkupuolella rakennettu kaavoittamaton asuinalue

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Mansardikattoinen asuinrakennus Karhuntien varrella.

Alueen arvottaminen

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen työväen asuinalue 1920- ja 1930-luvuilta.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

19. SUNI

Alueen sijainti ja kuvaus

Maisemaltaan poikkeuksellisen hyvin säilynyt Sunin tila sijaitsee Virkkalan keskustan koillispuolella. Tilaa rajaa idässä kantatie 25 ja lännessä Maksjoentie, joka noudattaa keskiajalta peräisin olevaa maantien linjausta. Tilakeskuksen länsipuolitse kulkee rautatie.

Tilakeskus sijaitsee peltojen ympäröimällä matalalla kukkulalla Vallaan kylän keskiajalta periytyvällä kylätontilla. Pihapiirin vanhin säilynyt rakennus on luonnonkivirunkoinen viljamakasiini (19.1), joka on rakennettu mahdollisesti jo 1700-luvulla. Satulakattoisen viljamakasiinin päätykolmiot ovat hirsirakenteiset. Rakennusta on jatkettu myöhemmin minerit-vuoratulla liiketilalla. Tilan päärakennus (19.2) sijaitsee pihapiirin läpi kulkevan Ängsholmintien eteläpuolella. Vuonna 1933 valmistuneen satulakattoisen yksikerroksisen päärakennuksen julkisivut ovat rapatut. Pihapiisissä on lisäksi useita talousrakennuksia.

Tilakeskuksen koillispuolella, rautatien ja kantatie 25:n välisellä alueella, on muinaisjäännöksiin lukeutuva kivikauden asuinpaikka, joka löydettiin Lohjan Museon tietojen mukaan vuonna 2005. Tilan pellot ovat olleet viljelyksessä tai niittynä viimeistään 1700-luvun lopulta lähtien. 1870-luvun alussa tilalla oli kestikievaritoimintaa rautatien rakennustöiden ajan.

Kaavavaiheet

Sunin alueella on suurelta osin voimassa asemakaava vuodelta 1967, jonka mukaan rakennukset ympäröivine peltoineen ovat maanviljelysaluetta. Tilakeskuksen eteläpuolella on voimassa asemakaava vuodelta 1979, jonka mukaan nykyinen peltoalue on varattu Virkkalantien, Suninhaantien ja kantatie 25:n liittymää varten. Tilakeskuksen länsipuolella on voimassa asemakaava vuodelta 1994, jonka mukaan radan ja Maksjoentien väliin on suunnitteilla Virkkalan pohjoisen sisääntulotien liittymä ja lähivirkistysalue.

Sunin tila sijaitsee Vallaan vanhalla kylätontilla. Avoin peltomaisema on hyvin säilynyt. Ilmakuva lounaasta vuodelta 2008. Lentokuva Vallas Oy.

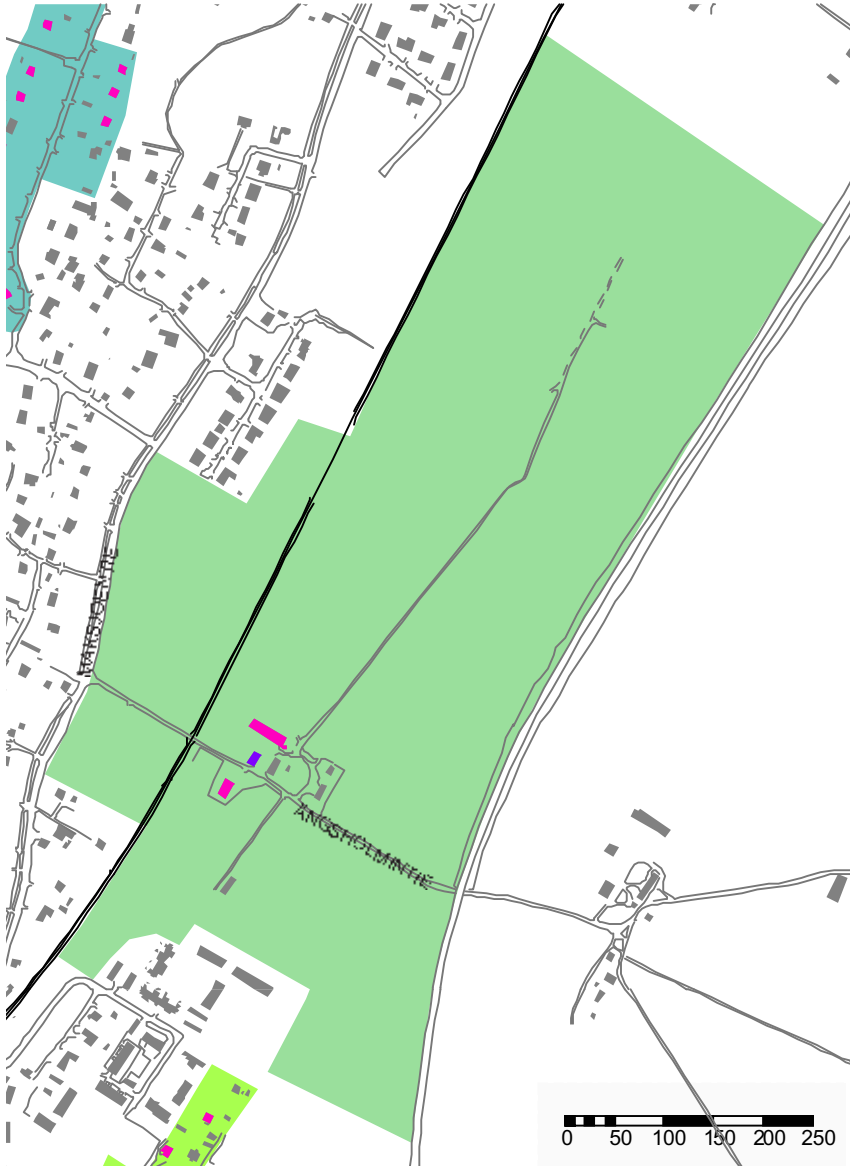
Tilakeskukseen liittyvä alue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai
paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

19.1
Kiinteistötunnus: 444-452-1-252
Katuosoite: Ängsholmintie 19
Rakennusvuosi: 1700-l. ?
Käyttötarkoitus: viljamakasiini

Paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

19.2
Kiinteistötunnus: 444-452-1-252
Katuosoite: Ängsholmintie 19
Rakennusvuosi: 1933
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Alueen arvottaminen

Keskiajalta periytyvä, maisemallisesti merkittävä kyläpaikka, jota ympäröivä viljelymaisema on säilynyt avoimena viimeistään 1700-luvun lopulta lähtien.

Arkkitehtoninen arvo	3
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

20. HARJUN RINTAMAMIESTALOALUEET

Alueen sijainti ja kuvaus

Harjulla Virkkalan pohjoisosassa on kolme toisen maailmansodan jälkeen rakentunutta asuinaluetta, joilla on säilynyt nk. rintamamiestalotyyppisiä omakotitaloja. Metsäisen harjuluonnon keskelle sijoitetut Anttiinintien, Helsingiuksentien ja Lammentien ympäristössä olevat asuinalueet muodostavat pienimittakaavaisen ja kaupunkikuvallisesti yhtenäisen kokonaisuuden. Maastonmuotojen mukaan sijoitetut asuinrakennukset sijaitsevat väljillä puutarhatonteilla.

Jälleenrakennuskaudelle tyypilliset 1 ½-kerroksiset omakotitalot on rakennettu vuosina 1942-1959. Satulakattoiset asuintalot ovat rankorakenteisia. Teiden molemmin puolin sijoitetuissa pihapiireissä on säilynyt myös useita alueiden rakentumisen aikaisia piharakennuksia.

Kaavavaiheet

Jälleenrakennuskauden omakotialueet rakennettiin ennen Fatjan alueen asemakaavaa vuodelta 1967. Omakotialueiden rakennuspaikat ja tiet merkittiin kaavaan olemassa olleen tilanteen mukaisesti.

Vuoden 1967 asemakaava on voimassa alueilla lukuun ottamatta Anttiinintien itäpuolella olevaa viittä tonttia nro 26-36, joiden asemakaavamuutos on vuodelta 1982. Kaavassa omakotitonttien rakennuspaikat on sijoitettu nykytilanteesta poiketen tien varteen.

Anttiinintien omakotitalot 1960-luvun lopulla. Alueen reunassa on 1960-luvun alussa rakennettu vesitorni. LM 1744.

Puutarhatonteilla sijaitsevat Anttiinintien omakotitalot ovat säilyneet pääosin rakentamisen aikaisessa asussaan.

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen jälleenrakennuskauden asuinalue

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Vas. Anttiinintie 2:ssa sijaitseva asuinrakennus 1950-luvun alusta

Kesk. Anttiinintie 13.

Oik. Korkeakuja 4.

Alh. Omakotitaloja Lammentien varrella.

Alueen arvottaminen

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen jälleenrakennuskauden asuinalueista muodostuva kokonaisuus.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

21. KORTTELI TILHI

Alueen sijainti ja kuvaus

Vieremän alueella, Virkkalan keskiajalta periytyvän kylätontin pohjoispuolella, on Lohjan Kalkkitehtaan rakennuttama asuinalue, nk. kortteli Tilhi. Kalkkitehdas rakennutti omistamalleen maalle asuintaloja kasvaneen työntekijämääränsä tarpeisiin. Suunnitteluasiakirjojen mukaan rakennukset suunniteltiin ”mallitaloiksi” ja ne oli tarkoitus myydä heti valmistuttuaan tontteineen yhtiön palveluksessa olevilla henkilöille. Asuinkortteli sijoitettiin silloisen peltoaukean laidalle.

1930- ja 1940-lukujen vaihteessa rakennetut omakotitalot sijaitsevat kahdessa rivissä siten, että tonttien rajalla on kahdelle asuintalolle tarkoitetut piharakennukset. Koivikkotien varrella asuinrakennukset ovat 1 ½-kerroksisia ja satulakattoisia. Tyypipiirustusten mukaan rakennettujen omakotitalojen julkisivut ovat rapatut. Osaan rakennuksista on tehty myöhemmin matalia laajennusosia.

Multalantien varrella asuinrakennukset ovat matalampia yksikerroksisia. Julkisivuiltaan rapattujen asuinrakennusten tyylipiirteisiin lukeutuvat loivat satulakatot, rakennusten etelänurkkiin sijoitetut ulkonevat ikkunat ja sisäänvedetyt sisäänkäyntikatokset. Osaan rakennuksista on tehty julkisivuja muuttaneita kunnostustöitä.

Omakotitalojen rakennusmateriaalina käytettiin tiettävästi kalkkitehtaan tai sen tytäryhtiöiden tuottamia kiviaineisia rakennusaineita. Rakennuksia ovat suunnitelleet mahdollisesti samat arkkitehdit, jotka suunnittelivat lähempänä kalkkitehdasta sijaitsevan Kässänhaan asuinrakennukset 1930- ja 1940-luvuilla.

Pääosin hyvin säilyneet 14 asuinrakennusta piharakennuksineen muodostavat kaupunkikuvallisesti yhtenäisen kokonaisuuden myöhemmin rakentuneen Vieremän asuinalueen keskellä.

Kaavavaiheet

Alue rakennettiin ennen nykyisin voimassa olevaa Vieremän alueen asemakaavaa vuodelta 1965. Omakotialueiden rakennuspaikat ja tiet merkittiin kaavaan pääosin olemassa olleen tilanteen mukaisesti.

Vas. 1 1/2-kerroksiset julkisivuiltaan rapatut omakotitalot Koivikkotien varrella.

Oik. Multalantien varrella on matalampia satulakattoisia omakotitaloja.

1930- ja 1940-lukujen vaihteessa rakennettu kaupunkikuvallisesti yhtenäinen asuinalue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Näkymä Koivikkotien varrelta.

Alueen arvottaminen

Kalkkitehtaan työntekijöille rakennettu asuinalue 1930- ja 1940-lukujen vaihteesta. Alueen rakennukset ovat arkkitehtonisesti merkittäviä ja muodostavat kaupunkikuvallisesti yhtenäisen kokonaisuuden.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

22. VAPPULANTIEN OMAKOTIALUE

Alueen sijainti ja kuvaus

Vappulantien ja Siltalantien välisellä alueella, Vieremän keskiajalta periytyvän kylätontin pohjoispuolella, on toisen maailmansodan jälkeen rakennettujen omakotitalojen muodostama kaupunkikuvallisesti yhtenäinen kokonaisuus. Rinteeseen sijoitetut asuinrakennukset ovat jälleenrakennuskaudelle tyypillisesti 1 ½-kerroksisia ja satulakattoisia. Rakennusten suunnittelussa on sovellettu oletettavasti tyyppipiirustuksia. Osa rakennuksista on lautavuorattuja, osan julkisivut ovat rapatut. Puutarhojen ympäröimät asuinrakennukset ovat säilyneet pääasiassa rakentamisen aikaisessa asussaan.

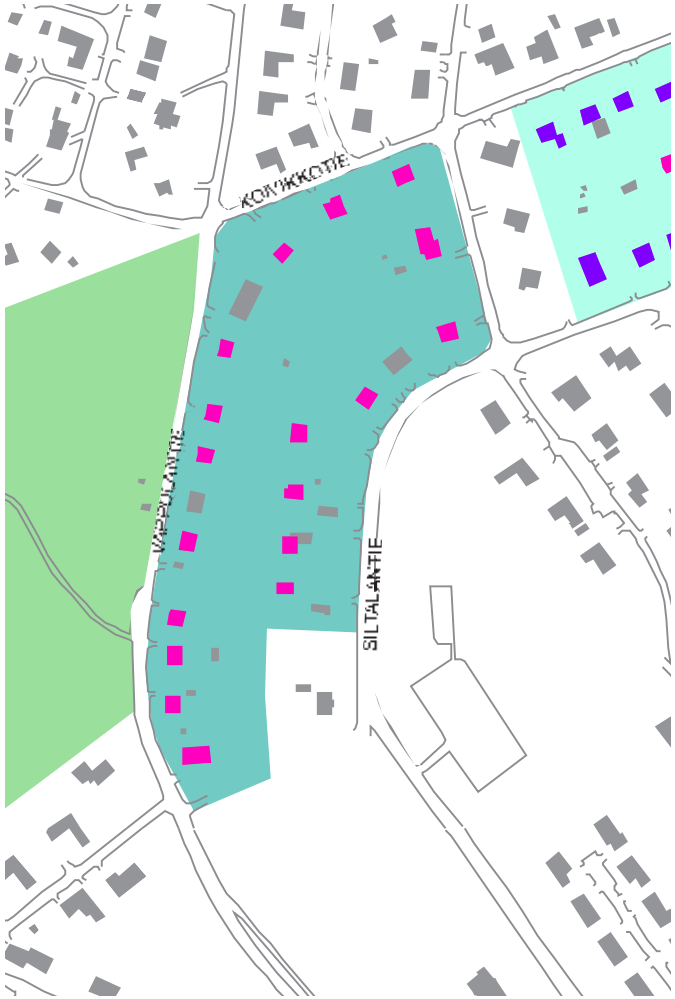
Kaavavaiheet

Alue rakennettiin suurelta osin ennen Vieremän asemakaavaa vuodelta 1965. Kaavassa olemassa olleet rakennuspaikat säilytettiin, mutta tonttien rakennusalaa kasvatettiin ja aluetta suunniteltiin tiivistettävän uusia rakennuspaikkoja osoittamalla. Kahden asuntorivin väliin suunniteltiin kaavassa uusi katulinjaus.

Alueella on nykyisin voimassa asemakaavamuutos vuodelta 1985, jossa kaavaa muutettiin toteutunutta tilannetta vastaavaksi poistamalla alueen keskelle suunniteltu tielinjaus ja tarkistamalla rakennusaloja. Lisäksi kaavaan merkittiin uusia talousrakennusten paikkoja ja alueen etelälaitaan osoitettiin lähivirkistysalue.

Satulakattoisia omakotitaloja Vappulantien varrella.

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen jälleenrakennuskauden asuinalue

Alueen kannalta merkittävä tai paikallishistoriallisesti arvokas rakennus

Omakotitalot on sijoitettu rinteeseen. Näkymä Siltalantieltä.

Alueen arvottaminen

Kaupunkikuvallisesti yhtenäinen jälleenrakennuskauden asuinalue.

Arkkitehtoninen arvo	2
Historiallinen / kultt.hist.arvo	2
Säilyneisyys	2
Maisemallinen arvo	1

23. RANTALA

Alueen sijainti ja kuvaus

Vappulantien varrella sijaitseva Rantala on kirjailija Arvid Järnefeltin (1861-1932) itselleen ja perheelleen rakentama tilakokonaisuus. Rantala erotettiin vuonna 1896 Flasin tilasta, jonka Arvid Järnefeltin äiti Elisabeth hankki omistukseensa myöhemmin samana vuonna ja muutti nimeltään Vieremäksi.

Filosofian ja lakitieteen kandidaatti Arvid Järnefelt muutti Virkkalaan pienviljelijäksi koettuaan tolstoilaisen heräämisen Venäjällä. Hän kirjoitti 34 teoksestaan kaikkiaan 30 Rantalassa. Järnefelt osallistui aktiivisesti yhteiskunnalliseen elämään ja harjoitti filosofiansa mukaisesti sosiaalista hyväntekeväisyyttä mm. pitämällä Vieremässä lukutupaa Virkkalan sahojen ja kalkkitehtaan työläisille.

Rantalassa vierailivat useat 1800- ja 1900-lukujen vaihteen suomalaiset kulttuurivaikuttajat, kuten säveltäjä Jean Sibelius, joka työskenteli ja vietti aikaa tilalla. Naapurustosta vuokrattiin säveltäjän käyttöön sittemmin pois siirretty rantamökki. Sibeliuksen tiedetään myös osallistuneen Rantalan puutarhassa säilyneen kiviaidan tekoon.

Arvid Järnefelt asui Rantalassa kuolemaansa 1932 saakka. Hänet on haudattu Rantalan puutarhaan. Vappulantien varressa on kuvanveistäjä Aimo Tukiaisen suunnittelema Järnefeltin muistomerkki vuodelta 1961.

Tilan rakennukset sijaitsevat mäellä Lohjanjärven rannalla. Alkuperäisessä asussaan säilyneeseen pihapiiriin kuuluvat hirsirunkoinen päärakennus vuodelta 1897, huvila Lustikulla vuodelta 1912, 1800-luvun lopulla rakennettu pärekattoinen leikkimökki, maakellari vuodelta 1907 sekä liiteri, jonka päädyssä on ollut jääkellari. Rannassa on sauna vuodelta 1939.

Kaavavaiheet

Alueella on voimassa asemakaava vuodelta 1965, jonka mukaan alue on kokonaisuudessaan luonnontilassa säilytettävää puistoa.

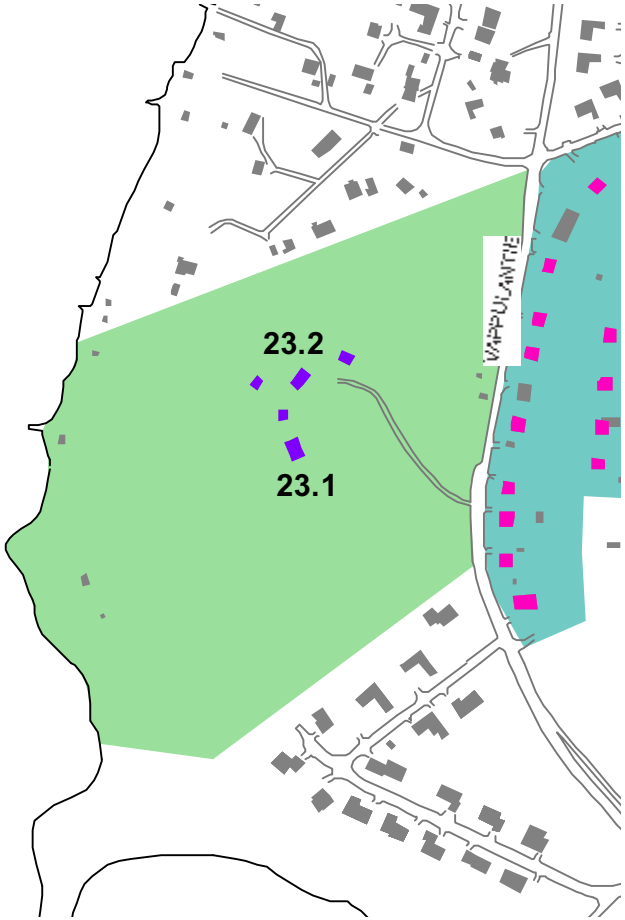
Rakennuskannan kuvaus

Tilan päärakennus (23.1) on luonnonkiviperustainen, satulakattoinen hirsirakennus, jonka julkisivuilla on pysty-vaaka-pysty-suuntainen lautavuoraus. Päärakennus valmistui kesällä 1897. Asuinkerroksen lisäksi rakennukseen kuuluu ullakkokerros päätyhuoneineen. Rakennuksen pitkillä sivuilla ovat avokuistit, joiden kaiteissa on koristeellisia puuleikkauksia.

Päärakennuksen pohjoispuolella on vuonna 1912 rakennettu 1 ½-kerroksinen huvila Lustikulla (23.2), jossa on luonnonkiviperustus ja päistään aumattu mansardikatto. Rakennuksen erityispiirteisiin kuuluvat lounaispäädyn kulmaikkunoiden voimakkaat otsalistat.

Rantala sijaitsee Lohjanjärven rannalla olevalla mäellä Vieremän asuinalueen ja Vappulan peltoaukean välissä.

Tilakeskukseen liittyvä alue

Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus

Rantalan sisääntulotien yhteydessä on Aimo Tukiaisen suunnittelema Arvid Järnefeltin muistomerkki.

Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet

23.1
Kiinteistötunnus: 444-459-3-2
Katuosoite: Vappulantie 8
Rakennusvuosi: 1896
Suunnittelija: kirjailija Arvid Järnefelt
Alkuperäinen käyttötarkoitus: asuinrakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: kesähuvila

23.2
Kiinteistötunnus: 444-459-3-2
Katuosoite: Vappulantie 8
Rakennusvuosi: 1912
Suunnittelija: kirjailija Arvid Järnefelt
Alkuperäinen käyttötarkoitus: kesähuvila
Nykyinen käyttötarkoitus: kesähuvila

Alueen arvottaminen

Kirjailija Arvid Järnefeltin 1800-luvun lopulla rakentama asuinrakennusten ja puutarhan muodostama kokonaisuus, joka liittyy merkittävällä tavalla Suomen kulttuurihistoriaan ja Virkkalan alueen paikallishistoriaan.

Arkkitehtoninen arvo	1
Historiallinen / kultt.hist.arvo	1
Säilyneisyys	1
Maisemallinen arvo	1

Yksittäiset paikallishistoriallisesti arvokkaat rakennukset

Vieremän päärakennus

24
Kiinteistötunnus: 444-459-3-150
Katuosoite: Tiilenkääntäjänkuja 2
Rakennusvuosi: 1890-l. (?)
Käyttötarkoitus: asuinrakennus

Vieremän päärakennus sijaitsee Vappulantien varrella Virkkalan keskiajalta periytyvällä kylätontilla. Aiemmin Flasin nimellä tunnettu tila sai 1800-luvun lopulla nimen Vieremä, kun vapaaherratar Elisabeth Järnefelt (1839-1929) osti tilan leskeksi jäätyään vuonna 1896 ja muutti Virkkalaan.

Tiettävästi ennen vuotta 1896 rakennettu päärakennus oli alun perin yksikerroksinen ja satulakattoinen. Se käsitti salin, kaksi kamaria, tuvan ja keittiön.

Järnefeltit pitivät Vieremän tuvassa nk. lukutupaa kalkkitehtaan ja sahojen työläisille 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Elisabeth Järnefelt muutti tilalta vuonna 1906. Julkisivuiltaan ja sisätiloiltaan osittain muutettu päärakennus on sittemmin ollut mm. kalkkitehtaan työsyhdeasuntoina. Rakennuksen toinen kerros muutettiin asuinkäyttöön tiettävästi 1930-luvun lopulla.

Maksjoen koulu

25
Kiinteistötunnus: 444-429-4-3
Katuosoite: Lammentie 2
Rakennusvuosi: 1926, 1941
Käyttötarkoitus: Koulurakennus

Maksjoen koulun (entinen Vohloisten koulu) vanhin hirsirakenteinen osa rakennettiin vuonna 1926. Rakennusta laajennettiin vuonna 1941 kaksi luokkahuonetta ja asunnon käsittäneellä hirsirakenteisella kaksikerroksisella siivellä. Alkuperäisessä käytössään säilyneen koulurakennuksen erityispiirteitä ovat korkea luonnonkiviperustus ja peltikatteinen aumakatto.

Rauhalan koulu

26
Kiinteistötunnus: 444-459-1-6
Katuosoite: Helsingiuksentie 71
Rakennusvuosi: 1960
Suunnittelija: arkkitehti Väinö Vuorinen
Käyttötarkoitus: koulurakennus

Virkkalan suomalaiselle yhteiskoululle alun perin rakennettu Rauhalan koulurakennus valmistui vuonna 1960. Yhteiskoulu aloitti toimintansa vuonna 1954 nk. Helsingiuksen huvilassa, joka sijaitsi tuolloin nykyisen koulurakennuksen vieressä. Koulun tontti ostettiin Tuusan tilasta vuonna 1956. Rauhalan tila liitettiin alueeseen vuonna 1959.

Rauhalan koulurakennukseen kuului alun perin viisi luokkahuonetta, kolme erikoisluokkaa, ruokala ja keittiö, opettajainhuone, rehtorin huone, talonmiehen asunto sekä aputiloja.

Koulurakennnus oli peruskoulu-uudistuksen jälkeen Virkkalan yläasteen käytössä. Nykyisin rakennuksessa toimii alakoulu.

Källhagens skola

27
Kiinteistötunnus: 444-422-1-234
Katuosoite: Lukkarinkuja 2
Rakennusvuosi: 1950, 1953, 1961, 2008
Suunnittelija: arkkitehdit Ole ja Bertel Gripenberg
Käyttötarkoitus: koulurakennus

Virkby samskola perustettiin vuonna 1948. Lohjan Kalkkitehdas oli perustamassa koulua ruotsinkielisten työntekijöiden ja virkamiesten houkuttelemiseksi paikkakunnalle. Kaksiluokkainen yksityinen yhteiskoulu toimi aluksi kalkkitehtaan omistamassa huvilassa (Tynninharjuntie 14), joka kunnostettiin ja luovutettiin koulun käyttöön.

Arkkitehtitoimisto Ole Gripenbergin suunnittelema nykyinen koulurakennus valmistui vuonna 1950. Tiilirakenteista koulutaloa korotettiin kerroksella jo vuonna 1953. Rakennusta on laajennettu vuosina 1961 ja 2008.

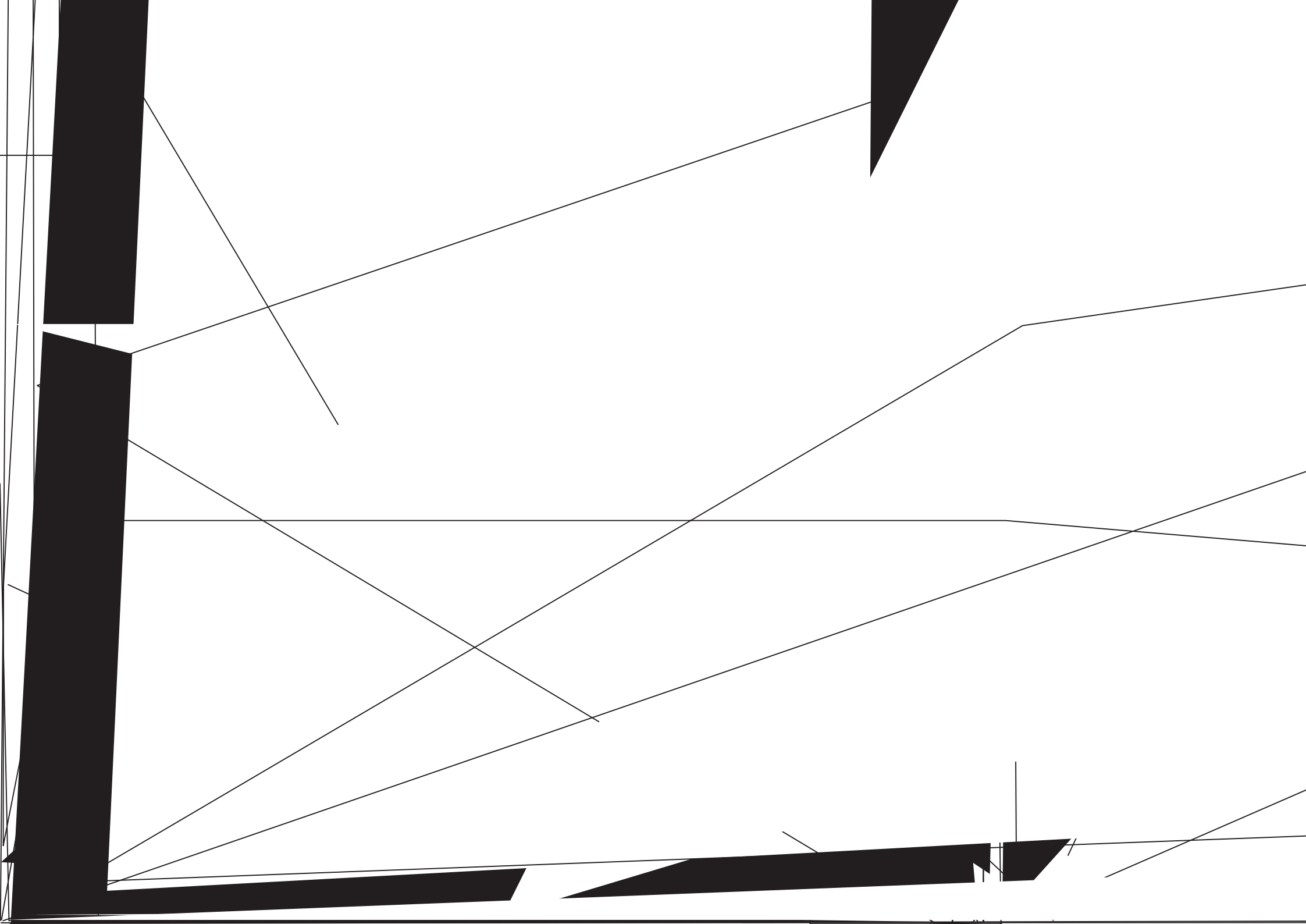
Nykyisin koulussa toimivat ruotsinkieliset yläkoulu ja lukio.

Opettajien asuinrivitalo

28
Kiinteistötunnus: 444-422-1-234
Katuosoite: Lukkarinkuja 2
Rakennusvuosi: 1956
Suunnittelija: arkkitehti Bertel Gripenberg
Alkuperäinen käyttötarkoitus: opettajien asuinrivitalo
Nykyinen käyttötarkoitus: asuinrivitalo

Virkby samskolanin opettajien käyttöön tarkoitettu asuinrivitalo on vuodelta 1956. Asuinrakennus on säilynyt alkuperäisessä asussaan.

Lähteet

ARKISTOT

Lohjan kaupunginarkisto
Lohjan kaupungin rakennusvalvonnan arkisto
Lohjan Museon kartta- ja kuvakokoelma (LM)
Kansallisarkisto (KA): Senaatin kartasto VI:25 ja VII:25

KIRJALLISUUS

Alanen, Timo: *Kuninkaan kartasto Suomesta 1776-1805.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1989.

Eertamo, Pentti: *Suninhaan tarinaa sekä vanhoja valokuvia vanhasta Suninhaasta.* Kotiseutukuvauksia IX. Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät ry, Lohja 1984.

Ekebom, Christer: *Virkby Samskola, Virkbynejdens högstadium,Virkby gymnasium 1948-1998. Berättelsen om vår skolas första havsekel.* Ekenäs 1998.

Hoving Victor: *Lohjan Kalkkitehdas 1897-1950.* Helsinki 1952.

Häkli, Pekka: *Arvid Järnefelt ja hänen lähimaailmansa.* WSOY, Porvoo 1955.

Jönsböle vuosien varrella. Jönsbölen kyläyhdistys, Lohja 1995.

Kaukiainen, Yrjö: *Lohjalaisten historia 2, 1808-1925.* Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät. Hämeenlinna 1980.

Lindqvist, Anders G.: *Virkkala ja sen säästöpankki.* 1980.

Lohjan Kalkkitehdas Oy. 75 vuotta Suomea rakentamassa. Lohjan Kalkkitehdas, Lohja 1972.

Lohjan rakennetun ympäristön inventointiluettelo. Lohjan kaupunkisuunnittelukeskus ja Lohjan Museo 2007.

Rein, Gabriel: *Lohjan historia I.* Lohjan kotiseutututkimuksen ystävät. Helsinki 1944.

Ristin koulu 1894-1994. Toim. Ritva Vesalainen. Lohjan kunta 1994.

Salonen, Torsti: *Länsi-Uusimaa rautakaudesta tietokoneaikaan. Yhteiskuntakehityksen pääpiirteet Länsi-Uudellamaalla sen pohjoisosien näkökulmasta katsottuna.* Länsi-Uudenmaan seutukaavaliiton 20-vuotisjuhlakirja 1985. Lohja 1987.

Sinivalkoinen Lohja. Toim. Kirsti Toppari, Reetta Harmaja. Lisiä Lohjan Pitäjänkertomukseen LXXI. Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät ry. Lohjan Naisten Lastenavustussäätiö, Lohja 2004.

Suomen kartanot ja suurtilat. Toim. Eino Jutikkala ja Gabriel Nikander. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1939.

Suomen Maatilat I, Uudenmaan lääni. Toim. Felix Jonasson, Akseli Kivialho, K. Kivialho. WSOY, Porvoo 1931.

Talas, Suvisirkku: *Elisabeth Järnefeltin kierjeitä 1881-1929.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 1996.

Vuorinen, Kalle: *Virkkalan suomalainen yhteiskoulu 1954-1976.* 1976.

Ylikangas, Heikki: *Lohjalaisten historia 1.* Suomalaisen Kirjallisuuden Kirjapaino Oy. Helsinki 1973.

PAINAMATTOMAT

Liuska, Teija: *Maankäytön suunnittelun vaiheita Lohjalla.* 22.8.2001.

Malin, Pertti: *Lohjan Kalkkitehdas Oy:n kehitys ja paikallinen teollisuusyhteisö.* Taloushistorian laudaturtyö, Helsingin kauppakorkeakoulu 1976.

Putkonen, Lauri: *Virkkalan sementtitehtaan alueen rakennuskulttuuriselvitys.* 28.1.2005.

LEHTIARTIKKELIT

Eertamo, Pentti: *Keko aloitti toimintansa 80 vuotta sitten.* Kirkhakkinen 2/1996, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 1996.

Eertamo, Pentti: *Runsaasti Sibeliuksen kuolematonta musiikkia on sävelletty Lohjalla.* Kirkhakkinen 3/1991, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 1991.

Grönfors, Terttu: *Virkkalassa on arvokas muotopuutarha.* Kirkhakkinen 1/2008, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2008.

Jansson, Asta: *Funckin vaiheita Virkkalassa.* Kirkhakkinen 2/2001, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2001.

Järvinen, Pentti: *Historiallisia liike-elämän vaiheita Virkkalasta.* Kirkhakkinen 1/2001, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2001.

Järvinen, Pentti: *Virkkalan kirkon rakentamisen ja sen aikakauden muistelua.* Kirkhakkinen 1/2004, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2004.

Järvinen, Pentti: *Virkkalan työväenyhdistys 90 vuotta 14.5.* Kirkhakkinen 1/1995, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 1995.

Koskinen, Esa: *Virkkalan sairaala.* Kirkhakkinen 2/2000, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2000.

Koskinen, Esa: *Virkkalan suomalainen yhteiskoulu 50 vuotta.* Kirkhakkinen 1/2004, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2004.

Rinne, Kaisa: *Arvid Järnefelt.* Kirkhakkinen 2/2001, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2001.

Salonen, Timo: *Lohjan kestikievarit ja kyytilaitos 1870-1920.* Kruuhu 1990. Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y, Lohjan museo, Lohja 1990.

Salonen, Torsti: *Kyrkstad*. Kirkhakkinen 4/1990, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 1990.

Salonen, Torsti: *”Vanhaa Lohjaa”*. Lohjan Uutiset 16.1.1980, 11.10.1978, 8.10.1980, 20.6.1984, 11.6.1980, 16.12.1981, 26.8.1981, 12.12.1979, 31.5.1978.

Salonen, Torsti: *Virkkala sata vuotta sitten*. Kirkhakkinen 2/1997. Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 1997.

Seppälä, Marja: *Kuninkaantie ja kestikievarit.* Kirkhakkinen 1/2006, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2006.

Urhola, Jukka: *Maksjoen koulu juhli 80-vuotiasta taivaltaan.* Kirkhakkinen 2/2006, Lohjan Kotiseutututkimuksen Ystävät r.y. 2006.

SUULLISET TIEDONANNOT

Anita Jungar ja Kaj Korpi, Finnsementti Oy, Virkkala 27.6.2008
Margit Hietamäki, Lohjan Kaupunkisuunnittelukeskus 1.8.2008
Veronica Sandström, Källhagens skola 23.10.2008
Aarne Mikael von Weissenberg 23.10.2008
Erkki Kaljunen 20.11.2008
Markku Kaukoranta 24.11.2008